

**Національний університет «Острозька академія»
Економічний факультет
Кафедра фінансів, обліку і аудиту**

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра на тему:
«Управління фінансами страховика»

Виконав: студент 2 курсу, групи МФК-61
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
освітньо-професійної програми
**«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ»**
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Міськов Владислав Сергійович

Керівник – доктор економічних наук, професор
Кривицька Ольга Романівна
Рецензент – доктор економічних наук, доцент
Антонюк Олена Ростиславівна

"РОБОТА ДОПУЩЕНА ДО ЗАХИСТУ"

**Завідувач кафедри фінансів,
обліку і аудиту**

_____ (проф., д.е.н. Мамонтова Н.А.)
(підпис)

Протокол № _____ від « ____ » _____ 2021 р.

Острог – 2021

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Факультет економічний
кафедра фінансів, обліку і аудиту
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту
проф., д.е.н. Мамонтова Н.А.
“ _____ ” _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу студента

.....
Міськова Владислава Сергійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: *«Управління фінансами страховика»*
Керівник роботи: ... *доктор економічних наук, професор Кривицька Ольга Романівна*
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджено наказом по Академії від “ ” 2021р. №.....

2. Термін здачі студентом закінченої роботи:.....

3. Вихідні дані до роботи: *нормативно-правові акти, наукові статті та навчальні посібники тощо.*

4. Перелік завдань, які належить виконати:

- *розглянути теоретичні підходи до трактування поняття «фінанси» та виявити домінантні джерела їх формування;*
- *розкрити модель управління фінансами страхової компанії;*
- *дослідити методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансами страхових компаній;*
- *надати характеристику діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» як суб'єкта страхового ринку;*
- *проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» та основні його фінансово-економічних показників;*
- *проаналізувати склад, структуру і динаміку фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ України»;*
- *проаналізувати показники фінансової стійкості і платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»;*

- надати пропозиції щодо вдосконалення інструментарію управління фінансами страхових компаній;
- розкрити питання фінансового планування як складової системи управління фінансами страхових компаній;
- розкрити напрямки та особливості диверсифікації страхових резервів та оптимізації страхового портфелю.

5. Перелік статистичного, графічного матеріалу: схеми, таблиці, діаграми

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	<i>Кривицька О. Р., доктор економічних наук, професор</i>	02.03.2021	02.03.2021
Розділ 2	<i>Кривицька О. Р., доктор економічних наук, професор</i>	04.05.2021	04.05.2021
Розділ 3	<i>Кривицька О. Р., доктор економічних наук, професор</i>	29.05.2021	29.05.2021

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вивчення літератури	до 03.02.2021	
2.	Розробка змісту (плану)	до 02.03.2021	
3.	Ознайомлення керівника із текстом кваліфікаційної роботи (чорновий варіант):		
3.1	Розділ 1	до 04.05.2021	
3.2	Розділ 2	до 29.05.2021	
3.3	Розділ 3	до 30.09.2021	
4.	Ознайомлення керівника із текстом кваліфікаційної роботи із врахуванням зауважень	до 16.11.2021	
5.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	до 23.11.2021	
6.	Рецензування кваліфікаційної роботи	до 07.12.2021	
7.	Здача кваліфікаційної роботи на кафедрі Реєстрація на Moodle	до 07.12.2021	

Студент _____ Міськов В. С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Кривицька О. Р.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи(на двох мовах)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Тема: «Управління фінансами страховика»

Автор: Міськов Владислав Сергійович

Науковий керівник: Кривицька О. Р., доктор економічних наук, професор

Захищена “.....”2021 року.

Короткий зміст праці: Дипломна робота складається з трьох розділів. Об’єктом дослідження є процеси управління фінансами страхових компаній. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінки та управління фінансами страхових компаній. У роботі досліджено теоритичні-методичні основи управління фінансами стахової компанії; досліджено практичні аспекти управління страхової компанії; надано рекомендації щодо вдосконалення управління фінансами страхової компанії.

..... (підпис автора)

ANNOTATION

Qualification work (in two languages)

to receive the second (master) level of higher education

Subject: «Financial management of insurance companies»

Author: Miskov Vladyslav

Scientific adviser: Doctor of Economics, Professor Kryvytska Olha

Protected by “.....”2021

Research paper consists of three chapters. The object of research is the processes of financial management of insurance companies. The subject of research is theoretical, methodological and applied aspects of evaluation and financial management of insurance companies. The theoretical and methodological bases of the insurance company's financial management are investigated in the work; the practical aspects of insurance company management are studied; recommendations for improving the financial management of the insurance company.

..... (signature)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	9
1.1. Сутність і функції фінансів страхових компаній та особливості їх формування	9
1.2. Концептуальна модель управління фінансами страхових компаній	20
1.3. Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансами страхових компаній.....	31
РОЗДІЛ 2	36
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ.....	36
2.1. Характеристика діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» як суб'єкта страхового ринку.....	36
2.2. Аналіз фінансового стану ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» та основних його фінансово-економічних показників.....	38
2.3. Аналіз складу, структури і динаміки фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»	50
2.4. Аналіз фінансової стійкості і платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна».....	59
РОЗДІЛ 3	66
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	66
3.1. Пропозиції щодо вдосконалення інструментарію управління фінансами страхових компаній.....	66
3.2. Фінансове планування як складова системи управління фінансами страхових компаній	75
3.3. Напрями та особливості диверсифікації коштів страхових резервів	82
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

Страхування у сучасних ринкових умовах господарювання виступає необхідним та важливим фінансовим інструментом, котрий забезпечує соціально-економічну стабільність та безпеку, розвиток підприємництва, ефективний захист майнових інтересів громадян та суб'єктів господарювання від природних, техногенних, економічних та інших ризиків, реалізацію державної політики соціально-економічного захисту населення.

Фінансово-економічний стан страхової компанії, її результати діяльності та місце на страховому ринку в сучасних конкурентних умовах залежить від правильного управління фінансовими ресурсами. Тому вдосконалення фінансових ресурсів є одним з найголовніших чинників підвищення ефективності діяльності страховика.

Саме пошук способів оптимізації фінансових ресурсів у теперішніх умовах господарювання є вагомим фактором зростання прибутковості та ефективності роботи страхової компанії, а також забезпечення її стабільного розвитку в ринковому середовищі. Обсяги фінансових ресурсів є одним із головних критеріїв при виборі стратегій розвитку страховиків. Ризик зниження прибутковості страхових компаній в умовах конкурентної боротьби вимагає переглянути принципи управління фінансовими ресурсами.

Щоб виконувати взятую на себе місію, страхові компанії мають відповідати високим стандартам надійності та фінансової стійкості, адже саме ці характеристики формують довіру до страховика з боку клієнтів та інвесторів..

Підвищення значення фінансових ресурсів страхової компанії, а саме забезпечення ефективного функціонування страховика, удосконалення методичних підходів щодо управління фінансовими ресурсами, здійснення їх оцінки та аналізу зумовлює актуальність теми дослідження.

Дослідження проблем та перспектив управління фінансовими ресурсами вітчизняних страхових компаній здійснювалися такими вченими, як С. Кленін, С. Оксанич, О. Паращак, Є. Білий, Н. Нагайчук, І. Бланк та інші. Але їх дослідження

стосувалось здебільшого макрорівня, а саме організації фінансів у страховій галузі в цілому. Що стосується управління фінансами на локальному рівні, на рівні конкретного господарського суб'єкта, тобто страхової компанії – такі дослідження практично не проводились. Це зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою дослідження є розробка рекомендації щодо вдосконалення управління фінансами страховика на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Поставлена мета визначила необхідність вирішення таких завдань:

- 1) розглянути теоретичні підходи до трактування поняття «фінанси» та виявити домінантні джерела їх формування;
- 2) охарактеризувати модель управління фінансами страхової компанії;
- 3) дослідити методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансами страхових компаній;
- 4) надати характеристику діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» як суб'єкта страхового ринку;
- 5) проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» та основні його фінансово-економічних показників;
- 6) проаналізувати склад, структуру і динаміку фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ України»;
- 7) проаналізувати показники фінансової стійкості і платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»;
- 8) надати пропозиції щодо вдосконалення інструментарію управління фінансами страхових компаній;
- 9) розкрити питання фінансового планування як складової системи управління фінансами страхових компаній;
- 10) визначити напрями та особливості диверсифікації страхових резервів та оптимізації страхового портфелю.

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансами страхових компаній.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінки та управління фінансами ПрАТ «ПЗУ Україна».

При розв’язанні поставлених завдань було використано методи: структурно-логічний аналіз – при побудові логіки та структури роботи; історичний та метод порівняння – при вивченні поглядів різних вчених на сутність поняття фінансів страхових компаній; метод аналізу і синтезу при групуванні факторів впливу на фінансові ресурси страхової компанії; різноманітні прийоми статистичних методів, графічний метод – під час комплексного аналізу фінансів страховика; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, узагальнення і вимірювання, аналізу варіації, динаміки, взаємозв’язків, методи багатовимірного оцінювання, табличний та інші методи.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти, аналітичні огляди та звітні дані Державної служби статистики України, публічна фінансова звітність ПрАТ «ПЗУ Україна», монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, матеріали науково-практичних конференцій, розрахунки автора.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

1.1. Сутність і функції фінансів страхових компаній та особливості їх формування

Страховання в нашій країні є специфічним видом підприємництва, поява котрого пов'язана зі скасуванням державної монополії в сфері страхування. Демоніполізація страхування та виникнення страхових компаній як повноцінних суб'єктів господарювання у складі фінансової системи України сприяли збільшенню їх вагомості як ланки децентралізованих фінансів.

Перш ніж дослідити сутність і функції фінансів страхових компаній, розглянемо саму дефініцію терміну «фінанси». Їх сутність досліджували багато науковців, деякі підходи до визначення категорії «фінанси підприємств» наведені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «фінанси»

Джерело	Визначення
1	2
В.В. Вегнер [1]	Фінанси – це система відносин, котрі пов'язані із розподілом ВВП та утворенням фондів грошових коштів, а також матеріальний носій фінансових відносин
А.М.Поддєрьогін [2, с. 6]	Фінанси – це економічні відносини, що пов'язані з рухом грошових потоків, формуванням, розподілом і використанням доходів і грошових фондів суб'єктів господарювання в процесі відтворення
О.Р. Романенко [3]	Фінанси – це продуктом взаємодії держави і товарно-грошових відносин, а також одна із конкретних історичних форм економічних відносин, функціонування яких пов'язано із об'єктивною необхідністю розподілу та перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту
О.Д. Василик [4]	Фінанси відображають економічні відносини з приводу фінансових ресурсів
О.С.Філімоненков [5, с. 7]	Система грошових відносин, що виникають у процесі отримання і розподілу грошових доходів і накопичень, формування і використання відповідних фондів грошових коштів

Продовження табл. 1.1

1	2
В. І. Аранчій [6]	Фінанси – це сукупність економічних відносин, котрі пов’язані із розподілом й перерозподілом ВВП
В.М.Опарін [7, с. 75]	Сукупність обмінно-розподільних відносин, що виникають на підприємстві в процесі формування, розміщення і використання фінансових ресурсів, здійснення витрат, отримання і розподілу доходів
С. Л. Лондар [8]	Фінанси – це відповідним чином регульовані потоки коштів, які циркулюють у національній економіці і забезпечують здійснення процесів формування, розподілу, перерозподілу ВВП, а також національного доходу та національного багатства
Н.В.Колчіна [9, с. 7]	Система фінансових або грошових відносин, що виникають в процесі формування основного і оборотного капіталів, фондів грошових коштів організації (підприємства) і їх використання

Проаналізувавши визначення, наведені вище, можемо зазначити, що багато дослідників тлумачить термін «фінанси» по-різному, зокрема, як економічні відносини, як результат взаємодії, як матеріальний носій, як рух грошових коштів тощо. Наведені визначення сутності фінансів розкривають їхній зміст лише у якомусь певному аспекті.

На нашу думку, фінанси є невід’ємною соціально-економічною категорією, що проявляється як потоки грошових коштів, що утворюються в процесі формування, розподілу й застосування ВВП держави та реалізуються із використанням бюджетного механізму, а також є певною системою економічних відносин з приводу формування та використання фінансових ресурсів суб’єктів господарської діяльності.

Щодо страхування, то воно є дуже важливою сферою економіки, котра забезпечує населення й суб’єкти господарювання страховим захистом, а також утворює чималі за обсягами інвестиційні ресурси для розвитку економіки держави [10, с. 679].

Існування страхування як виду підприємницької діяльності надає можливість задовольняти різні потреби населення. Сутність страхової компанії полягає у відшкодувальному утриманні відповідальності за ризиками економічних суб’єктів з метою їх мінімізації й організування взаємодопомоги, спрямованої на поліпшення загальноекономічного добробуту шляхом усунення різних соціальних негараздів,

захисту від наслідків нещасних випадків і різного виду катастроф [11, с. 32]. Це зумовлює інтерес до дослідження економічної сутності категорії «фінанси страхової організації», їх функцій, а також основних принципів. Визначення сутності фінансів страхової компанії також є важливим, адже без розуміння характеристики цієї категорії неможливо з'ясувати механізм їх функціонування.

Наведемо наукові підходи до визначення поняття «фінанси страхових організацій» в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення поняття «фінанси страхових організацій»

Джерело	Визначення
О.О.Гаманкова [12, с. 16]	Фінанси страхових організацій є економічними відносинами у грошовій формі, які опосередковують кругообіг грошових коштів страховиків з метою забезпечення статутної діяльності і пов'язані з рухом грошових потоків, капіталу, розподілом та використанням доходів і грошових фондів страхових організацій
О. С. Світлична, Н. М., Сташкевич [13, с. 12]	Фінанси страхових організацій – сукупність економічних відносин, регульованих державою, пов'язаних з формуванням і використанням грошових коштів страховика в процесі його господарської діяльності
Н.Г.Нагайчук [11,с. 35]	Фінанси страхової компанії – це економічні відносини, пов'язані з рухом грошових коштів, формуванням, розподілом і використанням доходів і фондів страховика для забезпечення страхового захисту страхувальників, прибутку засновників та достатнього фінансового забезпечення власного функціонування (господарської діяльності страхової компанії)
Н. А. Лаврук, Л. В. Русул [10, с. 681]	Фінанси страхових організацій є специфічними економічними відносинами з приводу забезпечення мобілізації коштів страхувальників і створення відповідних фінансових ресурсів (зокрема, страхових резервів) з метою надання страхувальнику страхового захисту
В.А.Щербаков [14, с. 157]	Фінанси страхової організації є регульованими державою грошовими відносинами, котрі виникають в процесі формування і використання власних, залучених і позикових фінансових ресурсів
Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко [15, с.12]	Фінанси страхових організацій є регульованими державою економічними відносинами в грошовій формі, котрі виникають у процесі формування, розподілу і використання фінансових ресурсів страховика для забезпечення його статутної діяльності, власного розвитку та інтересів засновників

Проаналізувавши тлумачення поняття «фінанси страхових організацій» з табл. 1.2, зазначимо, що дослідники визначають його як економічні або ж грошові відносини, котрі виникають внаслідок утворення, розподілу та використання грошових коштів (фінансових ресурсів) страхових компаній задля провадження статутної діяльності.

Загалом, ми погоджуємося з підходами науковців до визначення сутності фінансів страхових організацій, адже ця категорія являє собою сукупність економічних відносин, котрі регульовані державою, пов'язані з формуванням і використанням грошових коштів страховика у процесі його господарської діяльності.

Аналіз підходів науковців до визначення поняття «фінанси страхових організацій» дав можливість визначити, що одні ототожнюють їх функції із функціями фінансів підприємств загалом, адже фінанси страхових компаній є сегментом фінансів підприємств. Проте є вчені, які розширюють перелік функцій фінансів страхових організацій з урахування специфічності функціонування страхових компаній. Зокрема, Н. Г. Нагайчук вказує на те, що оскільки страховик на фінансовому ринку виконує роль фінансового посередника, здійснюючи мобілізацію страхових премій страхувальників, він, таким чином, забезпечує переміщення та перерозподіл вартості у масштабі як національної, так і світової економіки, що дає можливість виокремити мобілізаційну та розподільну функцію фінансів страхових компаній [11].

Більшість науковців доходять спільної думки щодо того, що сутність фінансів страхових організацій потрібно розглядати як складову децентралізованих фінансів, а саме фінансів суб'єктів господарювання, через призму специфіки страхової діяльності.

Матеріальний зміст фінансів страхових компаній полягає в тому, що ними є грошові фонди, сформовані страховиком у процесі розподілу його доходів і накопичень. Матеріальною умовою функціонування таких фінансів є грошові кошти, накопичені в результаті функціонування відповідних видів грошових відносин страховика. Матеріальною основою цих відносин є рух грошових коштів, котрий пов'язаний з утворенням і використанням власного й залученого капіталу, провадженням інвестиційної та звичайної господарської діяльності, потребою виконання зобов'язань перед страхувальниками, державою, об'єднаннями страховиків, членом котрих є страхова компанія, та іншими економічними суб'єктами [16].

Специфічність страхових компаній як суб'єктів господарювання полягає в тому, що вони забезпечують мобілізацію коштів страхувальників і створюють відповідні фінансові ресурси з метою надання страхового захисту страхувальникам.

Функціонування страхових компаній має певні особливості, котрі полягають у наступному [16]:

1) страхові компанії належать до підприємств сфери нематеріального виробництва, тому у процесі кругообігу капіталу стадія виробництва відсутня й капітал упродовж усього обороту має тільки грошову форму;

2) страхування передбачає еквівалентність відносин страхувальника і страховика і в той же час прибутковість страхової діяльності;

3) на відміну від сфери виробництва, де товаровиробник спершу здійснює витрати на випуск продукції, а тоді вже компенсує їх за рахунок доходу від реалізації, страховик спочатку накопичує кошти, які надходять від страхувальника, утворюючи потрібний страховий фонд, а тільки після цього несе витрати, що пов'язані з компенсацією збитків за укладеними страховими угодами;

4) наявність обов'язкового державного нагляду;

5) відносинам у сфері страхування притаманний розклад та вирівнювання збитків у часі й просторі, повернення накопичених у страховий фонд страхових премій через систему виплат за тарифний період.

Страхуванню як виду підприємницької діяльності притаманний підвищений ризик, котрий позначається на характері фінансових відносин у цій сфері і вимагає регулювання законодавчими та нормативними актами.

Зважаючи на специфічність діяльності страхових компаній, їх фінанси виконують такі функції (рис. 1.1).

Сутність мобілізаційної функції полягає у формуванні грошових доходів і фондів у процесі господарської діяльності страховика, обслуговування грошовими коштами всіх напрямів діяльності страхової організації. Надаючи страхові послуги, страховик мобілізує кошти юридичних і фізичних осіб, таким чином утворюючи

страховий фонд, кошти звідки використовує для тимчасового інвестування шляхом їх розміщення в дохідні активи згідно із вимогами чинного законодавства України.

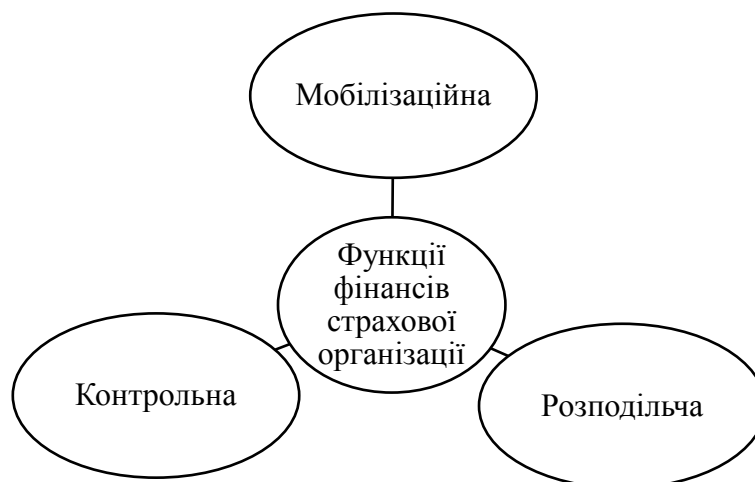

Рис. 1.1. Функції страхових організацій [16]

Таким чином, спершу здійснюється мобілізація та утворення страхових фондів, після цього кошти фонду розміщуються з метою отримати інвестиційний дохід, а при настанні подій, визначених як страхові випадки, відбувається використання цих фондів — направлення коштів на відшкодування збитків, завданих у результаті страхових випадків. Тому, починаючи із стадії розміщення коштів страхового фонду, в дію вступає розподільна функція фінансів страхових організацій [11].

Розподільча функція має на меті розподіл отриманих коштів між окремими напрямками їх використання, підтримку певних пропорцій у використанні грошових коштів. Страховим компаніям притаманні замкнені перерозподільні відносини, що обумовлено солідарним розподілом суми втрати між усіма членами замкненої страхової спільноти, тому об'єктами дії розподільної функції фінансів страховика є страховий фонд, а коли розмір сформованих страхових резервів недостатній для виконання страховиком взятих страхових зобов'язань – також і вільні резерви [11].

Контрольна функція полягає у фінансовому контролі за всіма аспектами фінансово-господарської діяльності страхової компанії шляхом оцінки ефективності їх здійснення, зокрема за правильністю розрахунку розміру внеску кожного учасника страхування при формуванні страхового фонду, адекватного

обсягу відповідальності, що приймає на себе страховик, розміщенням коштів страхових резервів згідно із вимогами чинного законодавства, розподілом страхового фонду між страхувальниками у відповідності до величини збитків, завданих у результаті страхового випадку, та з врахуванням системи страхового забезпечення [16].

Організація фінансів страховика полягає в організації управління грошовими перерозподільними відносинами між страховою компанією, а також її контрагентами; організації та управлінні рухом грошових коштів страховика й його капіталу в чинному правовому середовищі з метою забезпечення фінансової стійкості страховика і максимізації його прибутку або збільшення вартості компанії [12].

Фінанси будь-якого суб'єкта господарювання базуються на певних організаційних принципах, притаманних конкретній організаційно-правовій формі функціонування, галузі економіки та виду діяльності. Принципи організації фінансів страхових компаній наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Принципи організації фінансів страхових компаній [11]

Принцип	Сутність
1	2
Загальні принципи	
Плановість	Полягає у поточному і стратегічному фінансовому плануванні у страховій організації
Диверсифікація	Передбачає розподіл фінансового ризику, здійснюється під час планування й формування інвестиційного портфеля страхової компанії.
Взаємозв'язок та взаємообумовленість	Полягає у тому, що основні фінансові показники страхової організації представляють собою єдину систему, зміни у якому-небудь елементі котрої викликає зміни у інших
Раціональність	Повинен бути врахований при плануванні та здійсненні витрат
Оперативність фінансової діяльності	Передбачає в випадку негативної ситуації своєчасне коректування фінансової політики організації, прийняття конструктивних рішень та здійснення відповідних дій із метою ліквідації загрозливого стану
Гнучкість організації фінансів	Має на увазі маневреність в управлінні ресурсами страхової організації, проведення гнучкої політики, гнучкість статей доходів, складу та структури інвестицій, тарифів тощо
Фінансової стійкості і безпеки	Полягає у тому, що діяльність страхових компаній регульована державою, яка висуває вимоги щодо забезпечення фінансової стійкості

Продовження табл. 1.3

1	2
Специфічні принципи	
Створення цільового грошового фонду	Кошти сформованого зі страхових премій учасників фонду витрачаються лише на компенсацію шкоди, причому тільки тим учасникам, із котрими стався страховий випадок
Солідарності	Всі учасники страхування сплачують страхові премії та за рахунок визначеної частки цих внесків формуються страхові фонди страховика, кошти котрих спрямовують на покриття збитків при настанні страхового випадку
Поворотність мобілізованих страхових премій	Передбачає спрямованість на страхування життя
Перерозподіл страхових премій у часі та просторі	Дія договору страхування виходить за межі календарного року та, враховуючи ймовірнісний характер настання страхового випадку, існує невизначеність місця та часу його настання
Фінансова еквівалентність	Всі кошти, котрі поступили від всіх страхувальників й призначені для відшкодування збитку, мають бути повернуті у вигляді страхових виплат за такий самий період

Матеріальним втіленням фінансових відносин на рівні господарюючих суб'єктів виступають фінансові ресурси. Так, фінансові ресурси страхових компаній – це кошти, що перебувають в їх розпорядженні і спрямовуються на виконання страхових зобов'язань, створення резервів, інвестування, розвиток діяльності [17].

Інвестування фінансових ресурсів страхової компанії є джерелом інвестиційного доходу. За рахунок них страховик виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, може стабілізувати всій фінансовий стан, зменшити інфляційний тиск, пропонувати на страховому ринку менш прибуткові види страхових послуг [14, с. 71].

Склад капіталу страхової компанії наведено на рис. 1.2.

Так, власним капіталом є капітал, котрий належить страховикові на праві власності та до котрого належить статутний, додатковий і резервний капітал та включає нерозподілений прибуток [18].

Власні фінансові ресурси – це такі, які належать страховикові на правах власності та представлені статутним, додатковим, резервним капіталом та нерозподіленим прибутком [16].

Рис. 1.2. Склад капіталу страхової компанії [16]

Статутний капітал із початку заснування страхової компанії формує основу її фінансової стійкості, тому його розмір та структура є дуже важливим питанням як для страховиків, так і для наглядових органів [19, с. 447]. Статутний капітал страховика формується у грошовій формі.

Страховикам дозволяється лише 25 % статутного фонду формувати за рахунок державних цінних паперів. Забороняється використовувати для формування статутного фонду векселі, кошти страхових резервів, а також кошти, отримані в кредит, в позику та під заставу, й вносити до статутного фонду нематеріальні активи. У Законі України «Про страхування» встановлено мінімальні розміри статутних фондів за валютним обмінним курсом валюти України [20].

Зокрема, ч. 2 ст. 30 Закону України «Про страхування» встановлює, що мінімальний розмір статутного фонду (гарантійного депозиту) страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється у сумі, еквівалентній 1 млн євро, а страховика, який займається страхуванням життя, 10 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України [20].

Додатковий і резервний капітал, а також сума нерозподіленого прибутку входить до гарантійного фонду страховика, котрий формується як результат статутної діяльності страхової компанії та є додатковим джерелом фінансування її непередбачених платежів, дає змогу своєчасно розраховуватись по страхових виплатах [19; 18; 21].

Конкретні вимоги стосовно обсягів такого гарантійного фонду вітчизняним законодавством не встановлені [12, с. 32]. Гарантійний фонд не є самостійним фондом та об'єднує ті власні кошти страховика, котрі не є статутним капіталом.

Додатковий капітал складається із додатково вкладеного капіталу (лише для страховиків, які створені у формі акціонерного товариства і являє собою емісійний механізм від розміщення акцій) та іншого додаткового капіталу (сума дооцінки необоротних активів; вартість активів, безкоштовно отриманих страховиком від інших юридичних та фізичних осіб та інші види додаткового капіталу) [17].

Резервний капітал формують шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До того, як буде досягнуто встановленого статуту розміру резервного капіталу, розмір щорічних відрахувань не може бути меншим, аніж 5% від суми чистого прибутку товариства за рік [22].

Згідно із Законом України «Про страхування», страховики за рахунок нерозподіленого прибутку мають право утворювати вільні резерви, що є часткою власних коштів страховика, котра резервується із метою забезпечення платоспроможності страховика згідно з прийнятою методикою здійснення страхової діяльності [20].

Нерозподілений прибуток є прибутком, реінвестованим у страхову компанію і виникає за результатами діяльності фінансового року страхової компанії. Він є

джерелом формування власного капіталу та формується як залишок прибутку страхової компанії після виконання своїх зобов'язань перед бюджетом, виплати дивідендів, відрахувань до резервного та іншого фондів [16].

Залучений капітал складається із залучених ресурсів, які тимчасово перебувають у розпорядженні страховика. Залучені ресурси включають в себе страхові резерви, забезпечення наступних витрат і платежів, цільове фінансування [16]. Страхові резерви входять до залучених, адже ці ресурси не належать страховику, а тільки є тимчасово, на період дії договору страхування, знаходяться в розпорядженні страхової компанії та призначені для здійснення страхових виплат.

За умови беззбиткового проходження договору вони або переходять в дохідну базу, або повертаються страхувальникам в частині, котра передбачена договором, їх неправомірно вважати позиковим капіталом, адже він надається відсоток та повинен бути повернений кредиторів у повному обсязі [23, с. 746].

Страхові резерви складаються з технічних резервів та резервів зі страхування життя (математичні резерви) [24]. Страховики можуть прийняти рішення про запровадження з початку календарного року формування і ведення обліку інших технічних резервів, крім страхування життя (резерв незароблених премій, резерв заявлених, але не виплачених збитків, резерв збитків, котрі виникли, але не заявлені, резерв коливань збитковості та резерв катастроф).

Позиковий капітал – це фінансові ресурси, представлені довгостроковими і короткостроковими кредитами банків, кредиторською заборгованістю та доходами майбутніх періодів. Хоча основу страхової діяльності складає залучений капітал у вигляді страхових резервів, іноді страховики звертаються до банків за кредитами, що дає їм додаткові можливості для розширення обсягів діяльності, забезпечення більш ефективного використання власного капіталу і сприяє підвищенню ринкової вартості страхової компанії [16].

Кредиторська заборгованість включає в себе: заборгованість з оплати праці; заборгованість перед соціальними фондами; заборгованість зі сплати премій за договорами страхування майна компанії; заборгованість зі сплати премій

особистого страхування персоналу компанії; заборгованість за розрахунками з філіями (представництвами) та інші види внутрішньої кредиторської заборгованості [16].

Таким чином, саме капітал забезпечує існування на ринку страховика і поділяється за джерелами формування на власний, залучений та позиковий, а специфіка страхової діяльності визначає склад та структуру капіталу страхової організації.

1.2. Концептуальна модель управління фінансами страхових компаній

Організація фінансів страхових компаній – це форми, методи, способи формування та використання фінансових ресурсів страховика, контроль за їхнім обсягом для досягнення поставлених цілей.

Факторами, котрі визначають особливості організації фінансів страхових компаній, є такі [13]:

1. Страхові компанії реалізують на ринку специфічний товар – страховий захист, за що отримують певну плату. При цьому страховик спочатку акумулює кошти, що надходять від страхувальників, і тільки після цього несе витрати, пов'язані з компенсацією збитків за укладеними договорами страхування, тобто існує розрив у часі між моментом отримання доходів і моментом надання страхової послуги.

2. Рух грошових коштів страхової організації більш складний, ніж у інших суб'єктів господарювання і має певне соціально-економічне призначення та особливості.

3. Страховики мають особливі доходи, які формуються в результаті страхових платежів, отриманих від страхувальників та доходів від розміщення коштів страхових резервів.

4. Дохід від страхової діяльності є первинним доходом і основним джерелом доходів страховика, а також основою подальшого обороту коштів страхової організації

5. Різниця між обсягом сформованих страхових резервів і потребами для виплати страхового відшкодування визначає специфічні атрибути управління фінансами страхової організації та визначення її доходів і витрат.

6. Інвестиційна діяльність страховика утворює самостійний вид його грошових потоків, які суттєво різняться своєю спрямованістю.

7. При формуванні страхових резервів враховується ймовірність збитку, яка визначається на основі статистичних даних і теорії ймовірності, а використання коштів залежить від фактичних збитків, отриманих страхувальниками в певному році.

8. Для забезпечення платоспроможності і виконання своїх зобов'язань перед страхувальниками страховики формують страхові резерви та здійснюють перестрахові операції.

9. Базу і структуру витрат страховика визначають два взаємопов'язані процеси: виконання зобов'язань перед страхувальниками і фінансування діяльності страхової компанії.

10. Фінансовий результат страхових організацій формується окремо по ризикових видах страхування і страхуванню життя.

Фінансові відносини, котрі опосередковують кругообіг коштів страхової організації, виникають між певними суб'єктами (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Фінансові відносини, котрі опосередковують кругообіг коштів страхової організації [11]

Відносини між суб'єктами фінансових відносин	Причини виникнення фінансових відносин
1	2
Засновники страхової компанії	У процесі формування статутного капіталу страховика. Статутний капітал є першоджерелом створення умов для початку діяльності страховика

Продовження табл. 1.4

1	2
Страхова організація та її засновники (акціонери)	З приводу випуску та розміщення акцій страховика, формування резервного фонду акціонерного товариства, розподілу прибутку, виплати дивідендів за акціями
Страховики і страхувальники	З приводу надання страхового захисту. У процесі зазначених відносин страхувальники набувають страхового захисту, а страховик отримує джерела формування фінансових ресурсів для гарантованого виконання своїх страхових зобов'язань і, крім того, джерела дешевого і якісного інвестиційного капіталу
Страховики та суб'єкти інфраструктури страхового бізнесу	Між страховиками та суб'єктами інфраструктури страхового бізнесу (страховими агентами, брокерами, консалтинговими фірмами та ін), поява яких свідчить про розширення страхової діяльності
Страховики	З приводу перестрахування та підвищення фінансової надійності. Основною метою цих відносин є фінансова стабілізація та стійкість за рахунок перерозподілу збитків від ризиків та отримання доходу
Страховики і об'єднання страховиків	Зазвичай члени об'єднань формують спільні фонди (резерви), які допомагають їм у вирішенні проблем страхування тих ризиків, для яких утворюються такі об'єднання
Страховики та їхні відокремлені підрозділи	З приводу фінансування витрат, розподілу та використання прибутку, співстрахування та перестрахування в межах однієї компанії деяких ризиків, формування страхових резервів
Страхова компанія та її персонал	З приводу розподілу та використання прибутку, випуску і розміщення цінних паперів, що емітуються страховиком, виплати дивідендів за акціями і процентів за облігаціями тощо
Страховики та інші суб'єкти господарювання	З приводу участі страховиків у їхньому капіталі, надання фінансової допомоги, задоволення регресних вимог, розрахунків за штрафними санкціями тощо
Страхові організації і оператори фінансового ринку	В процесі інвестиційної та фінансової діяльності страховиків та з приводу інвестування та розміщення тимчасово вільних власних і залучених коштів
Страхові організації і афілійовані структури	Ця група фінансових відносин пов'язана із внутрішньокорпоративним перерозподілом грошових коштів з метою розвитку бізнесу, фінансування спільних проєктів, оптимізації оподаткування, захисту від недобросовісних поглинань та захоплень тощо
Страховики і держава	З приводу сплати податків до бюджету, цільових внесків на соціальне страхування до відповідних фондів загальнодержавного обов'язкового соціального страхування, застосування штрафних санкцій тощо

До схеми управління фінансовими ресурсами страхових організацій застосовують структурний підхід. Так, можна використати ієрархічний принцип побудови дерева цілей, котрі позначаються на керуванні фінансовими ресурсами страхової організації (рис. 1.3).

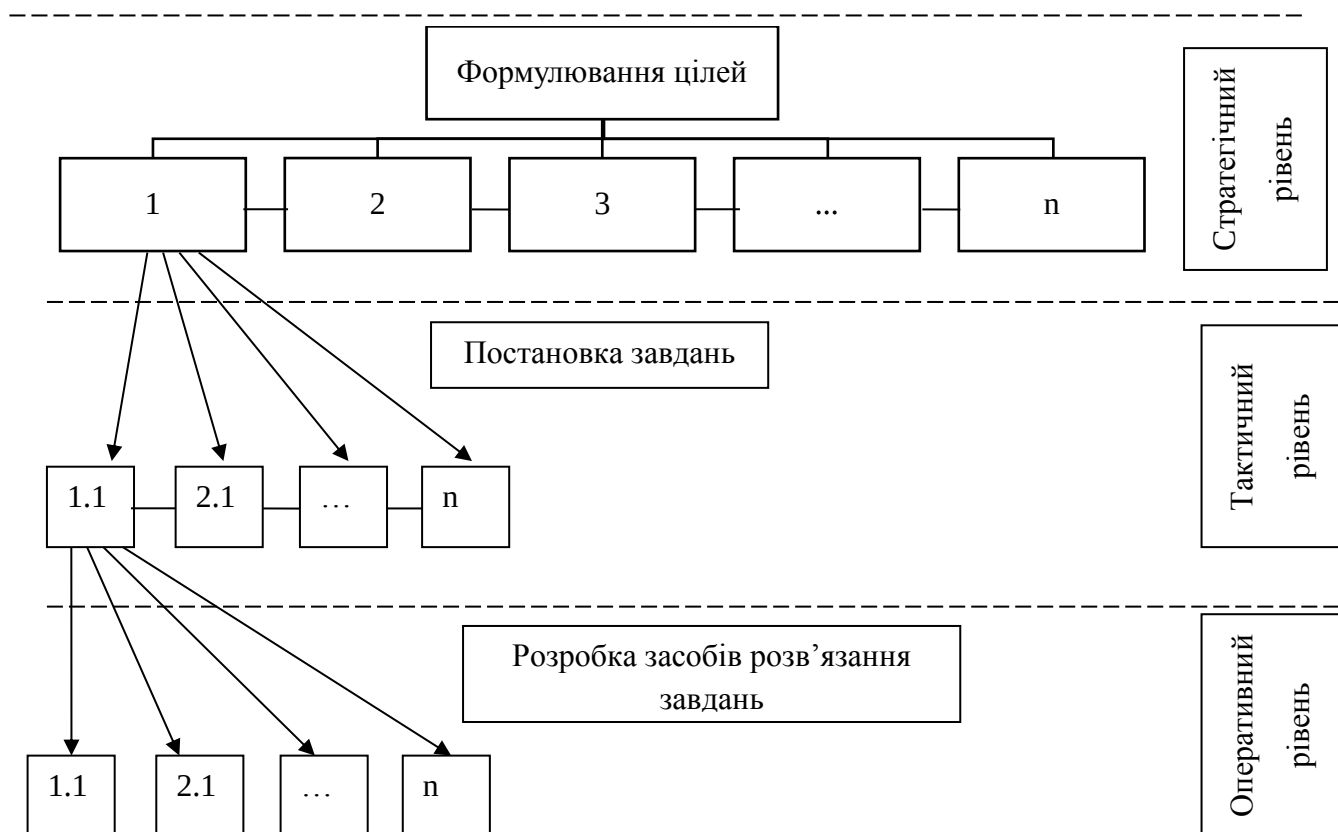

Рис. 1.3. Схема управління фінансовими ресурсами страхової компанії [13]

Побудова такого дерева цілей дозволить чіткіше визначити методи, підцілі, приймати відповідні рішення, впорядкувати прийоми та інструментарій управління страховою організацією.

На стратегічному рівні формуються загальні цілі управління фінансами, а також і стратегія. У процесі стратегічного управління фінансами страховика проводиться пошук шляхів нагромадження капіталу та перерозподілу фінансових ресурсів у найбільш перспективні сфери бізнесу або в розширення масштабів діяльності компанії. Пошук та ставлення цілі, яка у найбільш загальному вигляді трактується як рішення найближчих завдань та задач, а також довгострокових планів по розвитку страхової справи, є одним із найбільш важливих етапів управління страховою організацією. При цьому страхові резерви є фінансовим забезпеченням головної цілі страхової компанії, котра обумовлює особливості управління її фінансовими ресурсами. При управлінні фінансами страхової компанії слід також враховувати великі розміри фінансових ресурсів, котрими вона

володіє, роль страхового захисту в суспільстві, соціальне значення страхування, інвестиційні можливості страхування тощо [13].

Стратегічний рівень представлений довгочасними, розрахованими на 10-15 років, цілями страхової компанії, котрі враховують загальну економічну ситуацію у країні. Фірмою визначається, які фінансові, матеріальні та інші ресурси потрібні для досягнення цих цілей. На цьому рівні обирають, відповідно, і засіб (стратегію) досягнення цілей [13].

Стратегія для страховиків – як генеральна програма дій, котра узгоджена із її головною місією. Стратегічний план страхової компанії має бути довгостроковим за метою діяльності, проте доволі гнучким за методами досягнення мети. Залежно від динаміки макроекономічних показників, зміни ділових, а також соціальних обставин стратегія страховика повинна оновлюватися.

Заходи щодо поєднання надійності й дохідності зазвичай суперечливі, тому одним із головних завдань в управлінні страховими резервами страхових компаній є розробка стратегії поведінки на страховому й фінансовому ринках для прийняття ефективних рішень стосовно управління фінансовими ресурсами.

Стратегія компанії в контексті місії визначає тактичні цілі, котрі являються індивідуальними для кожного страховика та конкретизуються на короткий період, котрий сягає не більше 5 років, та згідно із поставленими на їх основі завданнями залучаються потрібні ресурси [13].

Тактичними цілями можуть бути тарифна політика, інвестування страховою компанією коштів, організаційні перетворення тощо, тобто вони передбачають формування різноманітних ресурсів. Спроби поєднати стратегію і тактику фінансового менеджменту викликають дилему: рентабельність або ліквідність. Як конкретно-практичне уособлення ідеї поєднання стратегії та тактики на підприємстві є матриці фінансової стратегії.

На останньому (оперативному) рівні управління фінансовими ресурсами страхової компанії здійснюється розробка засобів розв'язання завдань.

Управління капіталом страхової організації донедавна розглядали лише із точки зору забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань перед

страхувальниками, тобто тільки із позиції достатності капіталу і лише державою в особі регуляторних органів. Проте в останній час страхова діяльність є дуже привабливою для інвестування, таким чином зумовлюючи інтерес до питань управління капіталом страховика із ціллю визначення його вартості, структури, ціни залучення й порівняння із можливими альтернативними вкладеннями [25].

При визначенні стратегії утворення внутрішніх фінансових ресурсів страхової компанії необхідно також врахувати можливість повернення від перестраховиків коштів, переданих у перестраховання ризиків. Це джерело формування фінансових ресурсів страхової організації включає в себе відшкодування перестраховиком частки страхових виплат по ризиках, котрі передані йому в перестраховання. У договорі, який підписаний із перестраховиком, обумовлюються процентні співвідношення зобов'язань кожної з сторін за договором перестраховання та, відповідно, розмір відшкодувань у випадку настання ризику. Величина цього показника є «похідною» від величини страхових виплат за певний період. Разом із тим, необхідно враховувати витрати, котрі пов'язані із передачею ризиків в перестраховання. Ці витрати включають страхові премії, які припадають на частку ризику, який переданий у перестраховання цесіонарію, та неопосередковано залежать від страхового портфеля страхової компанії та укладених договорів із перестраховиком [26].

Механізм управління фінансами страхової компанії в страховому бізнесі підвладний впливу низки внутрішніх й зовнішніх чинників (табл. 1.5). Дослідженнями особливостей цих факторів на формування фінансів страхової компанії займалися Н.М. Нікуліна, С.В. Березіна [21, с.357, с.303].

Фінансові ресурси страхової компанії перебувають у постійному русі та являють собою фінансові потоки. Страхові компанії, виступаючи у ролі фінансових посередників, забезпечують кругообіг фінансових ресурсів між економічними суб'єктами, які функціонують на ринку [16].

Таблиця 1.5

Чинники впливу на формування фінансів страхової компанії [27]

Чинник	Сутність
Зовнішні чинники	
Кон'юнктура ринку страхових послуг	Зміни у кон'юктурі страхового ринку зумовлюють зміни в обсягах надходжень грошових коштів від реалізації страхових послуг. Підвищення кон'юнктури страхового ринку сприяє зростанню обсягів фінансових ресурсів від операційної діяльності, а зменшення зумовлює нестачу фінансових ресурсів при веденні страхової діяльності
Кон'юнктура фондового ринку	Визначає здатність до раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів страхової компанії, а також чинить вплив на утворення величини капіталу, яка формується інвестиційним портфелем, в формі одержуваних дивідендів й процентів
Інституційне середовище страхового бізнесу	Визначає фінансову архітектуру страхової компанії, структуру корпоративної власності, рівень захисту інтересів міноритарних інвесторів, формує модель регулювання та пруденційного контролю страхових компаній з боку держави. З іншого боку, від якості інституційного середовища залежить ефективність фондового ринку, його капіталізація та ліквідність, привабливість з точки зору інвесторів
Внутрішні чинники	
Життєвий цикл страхового бізнесу	Передбачає формування різних обсягів та видів фінансових ресурсів (за джерелами формування)
Тривалість операційного циклу	Короткий операційний цикл передбачає більшу кількість оборотів фінансових ресурсів
Сезонність надання окремих видів страхових послуг	Чинить вплив на формування фінансових ресурсів у страховому бізнесі в часі, і його необхідно враховувати у процесі управління ефективністю використання вільних фінансових ресурсів страхової компанії
Тарифна політика	Ціноутворення, дотримання принципів її побудови чинить вплив на обсяги фінансових ресурсів (у вигляді суми зібраних страхових внесків за операціями страхування, співстрахування, перестрахування, страхових виплат по операціях страхування, співстрахування, перестрахування тощо)

Найвагоміші грошові потоки страхова компанія утворює шляхом провадження операційної (страхової) діяльності. У процесі здійснення страхових операцій фірма накопичує грошові кошти і вигляді премій за договорами страхування, співстрахування та перестрахування.

При цьому головна роль у формуванні грошових потоків страхової компанії належить тарифній політиці, в основу якої закладено визначення ціни страхової послуги й оцінка ймовірного збитку від настання страхової події.

Інвестиційна діяльність дозволяє акумулювати додаткові надходження у вигляді доходів від розміщення власних й залучених коштів, а саме: відсотків на суми залишків на поточних рахунках у банку, відсотків від розміщення коштів на депозитних рахунках у банку, відсоткового доходу за борговими цінними паперами, відсотків за надання довгострокових інвестиційних кредитів, дивідендів за акціями, тантьєми, надходжень від реалізації основних засобів [16].

При цьому вихідний грошовий потік від інвестиційної діяльності формується в результаті реалізації операцій з розміщення коштів на поточних та депозитних рахунках у банку, придбання об'єктів нерухомості, вкладення коштів в основні засоби та придбання інших фінансових інструментів [16].

Страхова компанія фінансує себе також і за рахунок залучення кредитних ресурсів та випуску пайових або боргових цінних паперів.

Фінансові потоки за рухом фінансових ресурсів страхових компаній поділяють на такі види [16]:

- 1) формування страхових резервів за рахунок страхових премій (внесків, платежів) та розподіл коштів цих резервів між страхувальниками у вигляді страхових виплат;

- 2) рух коштів у вигляді перестраховальної премії від прямого страховика до перестраховика та від перестраховика до страховика – у формі фінансування частки збитку за страховими випадками, комісійної винагороди, тантьєми;

- 3) формування власних фінансових ресурсів і їх поповнення шляхом залучення прибутку та інших надходжень й використання як джерела фінансування збитків;

- 4) рух коштів, котрий пов'язаний з мобілізацією фінансових ресурсів у формі кредитів та кредиторської заборгованості (стійких пасивів) і з використанням їх для поповнення обігових коштів у контексті проведення господарської діяльності;

- 5) інвестування тимчасово вільних коштів (власних фінансових ресурсів, страхових резервів, стійких пасивів) та отримання інвестиційного доходу;

б) рух коштів, який пов'язаний із формуванням доходів, прибутку страховика та виконанням фінансових зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами фінансового ринку.

Надходження та витрачання фінансових ресурсів від поточної, інвестиційної, фінансової діяльності, характерні для страховика, наведені в табл. 1.6 [28].

Таблиця 1.6

Типові фінансові потоки у страхуванні

Позитивні фінансові потоки (надходження)	Негативні фінансові потоки (витрачання)
Формування фінансових ресурсів від операційної діяльності	
Страхові премії за договорами страхування, співстрахування, перестрахування	Виплати за договорами страхування, співстрахування
Винагороди і тантьєма за договорами перестрахування, винагороди за договорами співстрахування, а також за надання послуг страхового агента, сюрвейєра та аварійного комісара та інших	Оплата винагороди страховим посередникам
Надходження до відшкодування заподіяних організацій збитків	Оплата послуг експертів, аварійних комісарів
Прибуток минулих років, виявлений у звітному році	Оплата заборгованості за договорами перестрахування, оплата праці, виплата дивідендів і відсотків, розрахунки з податків і зборів, штрафи, пені, неустойки збиток минулих років, виявлений у звітному році
Формування фінансових ресурсів від інвестиційної діяльності	
Виручка від продажу цінних паперів та інших фінансових вкладень	Отримані відсотки і дивіденди
Виручка від продажу основних засобів	Витрати по придбанню, продажу цінних паперів та інших фінансових вкладень
Надходження від погашення позик, наданих іншим організаціям	Витрати з придбання основних засобів, позики, надані іншим організаціям, Придбання дочірніх організацій
Формування фінансових ресурсів від фінансової діяльності	
Надходження від емісії акцій та інших цінних паперів	Погашення зобов'язань з оренди
Оплата збільшення номінальної вартості	Погашення кредитів і позик

Страхова компанія накопичує грошові кошти у двох формах: власному капіталі та страхових резервах.

На момент створення страхової компанії фундаментальним елементом її капіталу є власний капітал, який утворюється за рахунок внесків засновників. Його розмір надалі може змінюватись залежно від прибутку (збитку) від операційної, інвестиційної та фінансової діяльностей. За використання цим капіталом страхова компанія здійснює виплати власникам у вигляді дивідендів.

На початку здійснення страхової діяльності до страховика надходять кошти від клієнтів (страхувальників) у вигляді страхових премій, частина яких буде спрямована на покриття витрат на ведення справи, а інша – на формування страхових резервів. Ці кошти не належать страховику, а тільки тимчасово знаходяться в його розпорядженні [16].

У випадку настання страхової події ці кошти мають бути негайно спрямованні на відшкодування збитків за договорами страхування. Лише в разі беззбиткового закінчення терміну дії договору страхування ці кошти перетворюються на прибуток від страхової діяльності та «перетікають» до власного капіталу [16].

Проте кругообіг грошових коштів страховика не обмежується провадженням страхових операцій, а й інвестуванням вагової частини власного капіталу й страхових резервів у активи, що зберігає кошти цих фондів від інфляційного впливу й приносить компанії додатковий прибуток, котрий може поповнити власний капітал.

Коли страховик приймає на страхування занадто великий ризик, він може втратити свою платоспроможність. За таких обставин використовується механізм перестрахування, що є вагомим фактором впливу на фінансову стійкість страховиків. При здійсненні перестрахування ризиків відбувається рух грошових коштів від страховика до перестраховика у формі премій перестраховикам, комісійних і тантьєм. Але у випадку настання страхової події рух коштів від перестраховика до страховика здійснюється у вигляді страхового відшкодування. Грошові потоки за операціями перестрахування можуть мати й зворотний характер,

бо страховик може виступати в ролі перестраховика, приймаючи ризики інших страховиків на перестраховання [16].

Управління капіталом (пасивом балансу) здійснюють шляхом оцінки його вартості, під якою розуміють відношення витрат із обслуговування залученого капіталу до величини цього капіталу. Одиницею вираження вартості капіталу є проценти, котрі показують, яку суму необхідно сплатити за користування одиницею фінансових ресурсів із певного джерела, зазвичай, впродовж року [28].

Вагому роль власний капітал займає і в процесі здійснення страховою компанією повсякденної діяльності у зв'язку із тим, що імовірність негативного відхилення від запланованих результатів зберігається упродовж всієї діяльності страхової компанії, та конкурентоспроможний страховик має весь час розвиватися, завойовуючи нові ринки збуту, залучаючи нових клієнтів і розробляючи нові продукти, що потребує значних матеріальних затрат і гарантій [29, с. 85].

Під час прийняття рішення про необхідність залучення грошових коштів управлінці страхової компанії повинні оцінити співвідношення між власними та позиченими коштами в загальній структурі капіталу, при цьому можливі такі ситуації:

1) позичені кошти значно більші, аніж власний капітал, що зумовлює таку ситуацію, яка небезпечна тим, що у випадку настання несприятливих змін на ринку компанія-позичальник не буде мати змоги обслуговувати свій борг;

2) частина позичених коштів у загальній структурі власного капіталу є незначною, що може зумовити негативний вплив на подальший розвиток фірми, зумовивши зниження темпів зростання прибутку на одну акцію, що у свою чергу може привести до поглинання компанії конкурентами.

Зростання власного та залученого капіталу свідчить про розвиток страхової компанії, розширення її фінансових можливостей і надає змогу брати на страхування об'єкти більшої вартості, заощаджувати на витратах із залучення капіталу, отримувати більші інвестиційні доходи та збільшувати гарантії виплати страхових відшкодувань [30].

Для збереження потрібних оптимальних пропорцій капіталу страховика й виконання законодавчо встановлених нормативів платоспроможності має зростати й власний капітал страхової компанії, головним джерелом збільшення якого є нерозподілений прибуток. Ціллю фінансових менеджерів є пошук необхідних оптимальних співвідношень між виплатою дивідендів акціонерам та нерозподіленим прибутком, який спрямовується на розвиток фірми [31].

Проведене дослідження надає змогу визначити механізм управління фінансами страхової компанії як певним чином системно упорядкований порядок дій і операцій у процесі формування, руху й перерозподілу фінансових ресурсів страхової компанії, який підпорядкований її загальній і фінансовій стратегії, а також включає пов'язані підсистеми аналізу, планування, і контролінгу фінансів, котрі спрямовані на підтримку платоспроможності та фінансової стабільності страхової компанії, визначаючи тим самим зростання її ринкової вартості.

1.3. Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансами страхових компаній

Значення і роль фінансів для діяльності страховика обумовлює необхідність їх окремого дослідження та детального аналізування задля збільшення ефективності процесу управління ними та компанією загалом. Потреба здійснення аналізу фінансів полягає в обмеженості фінансових ресурсів на страховому ринку, нестійкому фінансовому стані страхових компаній, ризику втрати платоспроможності, а також у потребі нарощування рівня ефективності управління фінансами.

Формування методологічного інструментарію аналізу управління фінансами передбачає визначення мети, об'єкту, предмету і методичного інструментарію аналізу.

Об'єктом аналізу в роботах учених є система управління ліквідністю, платоспроможністю, інвестиційною активністю страхової компанії, а предметом – фінансові ресурси страховика. Методичний інструментарій аналізу управління

фінансами страховика, відповідно до наведеного підходу, передбачає оцінку динаміки та структури основних складових його фінансових ресурсів [30, с.319-320].

Оцінка ефективності утворення та функціонування фінансових ресурсів страхової компанії перш за все стосується інтересів власників капіталу, вкладеного у її розвиток. Але зауважимо, що залежно від сфери функціонування страхового капіталу в рамках фірми інтереси окремих його власників можуть значно відрізнятися.

Реалізація завдань із розвитку фінансових ресурсів страховика здійснюється під впливом певних факторів, котрі спричиняють деякі обмеження, здійснюють стимулюючий чи дестимулюючий вплив на процес руху до поставленої мети. Успішність процесу формування результатів діяльності страховика значною мірою визначається можливістю її управлінської системи застосовувати позитивний і зменшувати негативний вплив факторів, котрі регламентують провадження даного процесу.

Оцінювання управління фінансами страхової організації передбачає формулювання економічного ефекту від застосування фінансових ресурсів.

Завданнями, котрі вирішують у процесі оцінювання ефективності управління фінансами страхових компаній, є аналізування показників фінансової стійкості й ефективності використання власного та позикового капіталу, оцінка показників ліквідності й платоспроможності, а також оцінювання показників рентабельності формування й використання капіталу.

Аналіз фінансових ресурсів страховика є важливим елементом загальної системи управління, і являє собою систему способів опрацювання, трансформації та застосування інформації задля забезпечення його конкурентоспроможності.

У цілому здійснення оцінки надає можливість якісно дослідити управлінські рішення, визначити вичерпність та достовірність інформаційного забезпечення для їх обґрунтування, виявити можливість та оцінити ризик господарського або фінансового маневру, дати характеристику стратегії й тактики функціонування

страхової компанії. У процесі аналізу фінансових ресурсів страховика вирішуються певні важливі завдання [32]:

- 1) загальна оцінка забезпечення страховика фінансовими ресурсами;
- 2) визначення оптимального розміру, складу та структури фінансових ресурсів страхової компанії;
- 3) аналіз ефективності використання та розміщення фінансових ресурсів страховика;
- 4) обґрунтування фінансової стратегії;
- 5) вивчення впливу чинників на процеси формування та використання фінансових ресурсів;
- 6) аналіз темпів змін фінансового забезпечення страхової організації і їх напрямів;
- 7) виявлення й мобілізація резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами страховика;
- 8) розробка проекту управлінського рішення задля усунення виявлених недоліків й освоєння резервів збільшення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами потрібно проводити в межах технологічного процесу, відповідно до якого в процесі перетворення первинної облікової інформації утворюються вихідні показники й оптимальні напрями їх використання, які, у свою чергу, становлять базу інформаційного забезпечення управління фінансовими ресурсами.

Технологія аналізу ефективності управління фінансовими ресурсами страховика лежить у виявленні методів формування та обробки даних про фінансові ресурси, котрі надають об'єктивну оцінку фінансового стану, тенденцій розвитку і резервів збільшення ефективності використання грошових коштів та шляхів їх реалізації [33].

Для здійснення якісної оцінки фінансових ресурсів страхової компанії та виявлення можливостей підвищення ефективності їх формування та застосування можуть використовуватися найпопулярніші методи аналізу, які відображено на

рис. 1.4. У процесі аналізу фінансових ресурсів страховика використовуються елементарні та евристичні методи, методи факторного аналізу [34].

За допомогою відносних величин можна визначити темп зростання фінансових ресурсів за певний період, обчислити частку різновидів фінансових ресурсів страховика в загальному капіталі підприємства, обрахувати їх співвідношення. Використання відносних показників дає змогу обчислити показники фінансової стійкості та ліквідності підприємства. Зокрема, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової заборгованості тощо [35]. Середні величини дають змогу перетворення моментних показників в інтервальні.

Рис. 1.4. Основні методи оцінювання фінансових ресурсів страховика

Порівняння є теж доволі поширеним прийомом, який застосовується в аналізі фінансових ресурсів. Він використовується для порівняння з його попереднім чи базовим показником для визначення швидкості та інтенсивності зміни.

Для відображення розвитку фінансових ресурсів у часі використовують показники динаміки. За допомогою абсолютного базового чи ланцюгового відхилення аналізують швидкість зростання чи зниження фінансових ресурсів в одному році порівняно до цього показника попереднього року. Крім того, обчислюють темпи зростання порівняно з базовим чи попереднім періодом відповідно [36].

Для визначення відносного зростання фінансових ресурсів страховика у звітному році до попереднього також використовують темп приросту. Відображення динаміки фінансових ресурсів за попередній чи звітний період здійснюють за допомогою побудови графіків. Для зручного оформлення інформації про фінансові ресурси та його складових, результатів аналізу даних показників, використовують табличний метод.

Крім зазначених економіко-математичних методів, страхові компанії можуть використовувати і евристичні. За допомогою SWOT-аналізу можна сформулювати достатню інформаційну базу для прийняття рішення щодо управління фінансовими ресурсами, визначити доцільність розширення їх обсягів тощо.

Отже, фінансами страхових організацій є певна сукупність економічних відносин, котрі регулюються державою, та пов'язані із формуванням й використанням грошових коштів страховика у процесі його господарської діяльності. Оцінка ефективності управління фінансами страхової компанії є основою прийняття управлінських рішень у напрямі підвищення ефективності діяльності організації. При цьому проведення оцінювання має мати систематичний характер задля забезпечення своєчасного та продуктивного реагування суб'єкта господарської діяльності на зміни ринкової кон'юнктури.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

2.1. Характеристика діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» як суб'єкта страхового ринку

Компанія PZU була створена в 1803 році в Польщі (Загальний Заклад Страхування Акціонерне Товариство, Powszechny Zakład Ubezpieczeń Spółka Akcyjna (PZU SA)). Вона є однією із найбільших фінансових груп у Східній та Центральній Європі.

Група компаній PZU є лідером на ринку туристичного страхування, добровільної автоцивілки, а також страхування цивільної авіації. Так, ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» – лідер на ринку добровільної автоцивілки України за обсягами продажів, 69% клієнтів компанії, котрі купують поліси обов'язкового виду, мають поліс добровільної автоцивілки [37].

Відповідно до рейтингу журналу Insurance Top, PZU зайняла перше місце на ринку обов'язкового страхування цивільної авіації за I квартал 2017 року. PZU є надійною компанією, що уважно контролює свої фінансові показники. У 2012 році вона перейшла на міжнародні стандарти фінансової звітності. Звітність за 2012-2017 рр. підтверджено аудиторською компанією Deloitte&Touch USC та міжнародною консалтинговою фірмою KPMG Europe LLP [37].

В Україні є більше ста офісів компанії, в яких працює близько 700 співробітників, а також близько 1000 агентів й партнерів.

ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» працює на ринку нашої країни з 1993 року. Компанія входить у десятку найкращих страхових компаній України, активно виплачує компенсації клієнтам і дотримується законодавства [38].

ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» займає лідерські позиції в рейтингах СК України за показниками діяльності страховиків за 9 місяців

2020 року, підготовлені журналом «Insurance Top» на основі офіційної звітності СК, які ранжуються за основними показниками і видами страхування (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» у рейтингах страхових компаній України [37]

Назва рейтингу	Місце ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»
Рейтинг страхових компаній згідно з показником Активи	Перше (2 534 319,0 тис. грн.)
Рейтинг страхових компаній згідно з показником Гарантійний фонд	Перше (478 980,0 тис. грн.)
Рейтинг страхових компаній за показником Страхові резерви	Друге (1 538 204,0 тис. грн.)
Рейтинг страхових компаній, продукт туризм	Перше (108 789,0 тис. грн.)
Рейтинг страхових компаній зі страхування сільськогосподарської продукції	Перше (94 110,4 тис. грн.)
Рейтинг страхових компаній із добровільного страхування від нещасних випадків	Третє (90 356,2 тис. грн.)
Рейтинг страхових компаній із добровільного страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (КАСКО)	Шість (277 857,3 тис. грн.)
Рейтинг страхових компаній із обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (ОСЦПВ)	Сьоме (151 934,5 тис. грн.)

Загальна характеристика страхової компанії наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Загальна характеристика ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»

Повне найменування	Приватне акціонерне товариство Страхова компанія ПЗУ Україна
Скорочене найменування	ПРАТ СК «ПЗУ Україна»
Дата утворення (реорганізації тощо)	05.01.1999 (21 рік 1 місяць)
Код згідно з ЄДРПОУ	20782312
Форма власності	Недержавна власність
Код території (КОАТУУ)	8039100000
Вид діяльності	Інші види страхування, крім страхування життя; Перестрахування
Код виду економічної діяльності (КВЕД)	65.12; 65.20
Форма власності	Недержавна
Територія	Україна
Адреса підприємства	04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, буд. 40

Метою діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» є здійснення страхової діяльності для одержання прибутку.

2.2. Аналіз фінансового стану ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» та основних його фінансово-економічних показників

Страхові компанії – це специфічні суб'єкти господарювання, які зосереджують на собі майнові інтереси страхувальників, тому найважливішою метою діяльності страховика є досягнення й підтримка стійкого фінансового стану, який характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання капіталу страховика.

Для того щоб кількісно оцінити результати господарської діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», на основі фінансової звітності товариства за 2016-2020 рр. (додатки А, Б, В, Г, Д, відповідно) наведемо основні економічні показники діяльності за 2016-2020 рр. (табл. 2.3).

За результатами аналізу рівня і динаміки основних економічних показників ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. було встановлено, що чисті зароблені страхові премії у 2020 році дорівнювали 730 089 тис. грн., що на 370 867 тис. грн. більше, ніж у 2019-му. Це свідчить про позитивну тенденцію для підприємства. При цьому у 2018-му та 2017-му рр. їх сума складала 472 271 тис. грн. та 425 784 тис. грн., відповідно, а у 2016 році – 359 222 тис. грн.

Умовою забезпечення платоспроможності страхової компанії є наявність у неї страхових резервів, котрі можуть бути достатніми для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань. Середня вартість страхових резервів аналізованого підприємства у 2016 році становила 316 574 тис. грн., у 2017 році – 383 001,5 тис. грн., у 2018-му – 515 615 тис. грн., у 2019 році – 716 457 тис. грн., тоді як у 2020-му цей показник був більшим на 232,18%, ніж у 2016 році. Тобто спостерігається позитивна динаміка, адже абсолютна величина коштів, нагромаджених у резервах, має весь час зростати разом зі зростанням кількості чинних договорів. Чисті понесені збитки за страховими виплатами в 2020 році збільшились порівняно із 2016-м на 87,52%, хоча впродовж аналізованого періоду їх величина зростала не весь час, зокрема, у 2018 році вона значно знизилась до 167 303 тис. грн., тоді як у 2017-му становила 194 027 тис. грн.

Динаміка основних економічних показників

ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр., тис. грн

Показники	Період					Відхилення 2020 року порівняно із 2016-м роком	
	2016	2017	2018	2019	2020	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
Чисті зароблені страхові премії, тис. грн.	359222	425784	472271	603442	730089	+370867	+103,24
Середня вартість страхових резервів, тис. грн.	316574	383001,5	515615	716457	1051600,5	+735027	+232,18
Чисті понесені збитки за страховими виплатами, тис. грн.	155878	194027	167303	234667	292298	+136420	+87,52
Фонд оплати праці, тис. грн.	61795	83326	104276	116769	136586	+74791	+121,03
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	18234	23170,5	29545	34700,5	37590,5	+19356,5	+106,16
Матеріальні витрати, тис. грн.	6048	7549	10192	11175	10456	+4408	+72,88
Середньорічна вартість активів, тис. грн	537432,5	757899,5	1072692,5	1411079,5	1896068,5	+1358636	+252,80
Середня вартість оборотних активів, тис. грн.	350488	486119	657883	896770,5	1277816	+927328	+264,58
Середня вартість необоротних активів, тис. грн.	186844,5	271730,5	414809,5	514309	618252,5	+431408	+230,89
Середня вартість власного капіталу, грн	97559	127826	198050	252123,5	3032445	+2934886	+3008,32
Середня вартість довгострокових зобов'язань і забезпечень, тис. грн.	322651	392758	525647,5	726044	1056476	+733825	+227,44
Середня вартість поточних зобов'язань і забезпечень, тис. грн.	117222,5	237315,5	348995	432912	536348	+419126	+357,55
Середня вартість дебіторської заборгованості, тис. грн.	57852,5	92835	165961,5	255071,5	292145	+234293	+404,98
Середня величина власних оборотних коштів, тис. грн.	233265,5	248803,5	308888	463858,5	741468	+508203	+217,86
Чистий прибуток, тис. грн.	703	52471	59860	24701	44685	+43982	+6256,33

Витрати на одну гривню реалізованої продукції протягом аналізованих років зросли на 7,95%, що свідчить про збільшення витрат, які припадають на 1 гривню чистого доходу від реалізації і є негативною тенденцією для товариства.

Фонд оплати праці у ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» впродовж усього аналізованого періоду мав тенденцію до збільшення, а от у 2020 році він збільшився на 121,03%, порівнюючи із базовим 2016-м роком, що свідчить про зростання витрат на оплату праці персоналу товариства і спричинено, зокрема, збільшенням середньооблікової кількості працівників впродовж аналізованих років.

За результатами аналізу показників ефективності використання матеріальних ресурсів встановлено, що матеріальні витрати страхової компанії у 2020 році збільшилися на 4 408 тис. грн., порівняно із 2016-м роком, і становили 10 456 тис. грн., впродовж 2016-2019-х рр. спостерігалось постійне збільшення суми матеріальних витрат, тоді як у 2020 році у порівнянні із 2019-м ця сума знизилась на 719 тис. грн., що спричиняє зниження доходу підприємства.

Середньорічна вартість активів протягом 2016-2020 рр. вказує на її зростання з 537 432,5 тис. грн. у 2016-му році до 1 896 068,5 тис. грн. в 2020-му (тобто на 252,80%).

Середня вартість оборотних активів підприємства в 2020 році зросла до 927 328 тис. грн., тоді як у 2016-му році цей показник був на 264,58% меншим. Зауважимо, що цей показник також збільшувався поступово впродовж аналізованого періоду, що є позитивною тенденцією.

Ми виявили збільшення на 2 934 886 тис. грн. у 2020 році середньої вартості власного капіталу порівняно із 2016 роком, у якому цей показник становив лише 97 559 тис. грн., що призводить до зростання чистої рентабельності власного капіталу. Тобто прибуткова діяльність компанії дозволила збільшувати власний капітал впродовж 2016-2020 років.

Чистий прибуток протягом 2016-2020 рр. збільшився на 43 982 тис. грн. із 703 тис. грн. у 2016-му році до 44 685 тис. грн. у 2020 році, що говорить про підвищення ефективності діяльності товариства.

Аналіз основних показників ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. також показав збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень на 733 825 тис. грн., поточних зобов'язань і забезпечень – на 419 126 тис. грн., зростання дебіторської заборгованості – на 234 293 тис. грн., збільшення власних оборотних коштів – на 508 203 тис. грн.

Також ми виявили, що, незважаючи на сучасний економічний стан України, ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» поступово збільшує кількість укладених договорів і розмір виплат страхових відшкодувань (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка кількості укладених договорів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр.

Показник	Роки					Відхилення 2020 року порівняно із 2016-м роком	
	2016	2017	2018	2019	2020	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
Кількість укладених договорів, шт.	1 013 706	1 143 315	1 443 986	1 404 303	1 866 399	+852 693	84,2%

Графічно динаміка кількості укладених договорів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» наведена на рис. 2.1.

За даними рис. 2.1, у 2017 році укладено 1 443 986 договорів, що на 300 671 договорів більше, ніж у 2016 році. У 2016 році укладено 1 143 315 договорів, що на 129 609 договорів більше, ніж у 2016 році.

Впродовж 2018 року було укладено 1 404 303 договорів, що дещо менше, порівнюючи із 2017-м роком, а у 2019 році було досягнуто максимальної позначки впродовж усього аналізованого періоду – 1 866 399 укладених договорів, а це на 852 693 укладених договорів більше, ніж у 2016 році (на 84,2%), та на 462 096 укладених договорів більше, ніж у 2018 році, що свідчить про стрімке збільшення їх кількості впродовж 2019 року. Така ситуація говорить про позитивні зрушення в діяльності аналізованої страхової компанії.

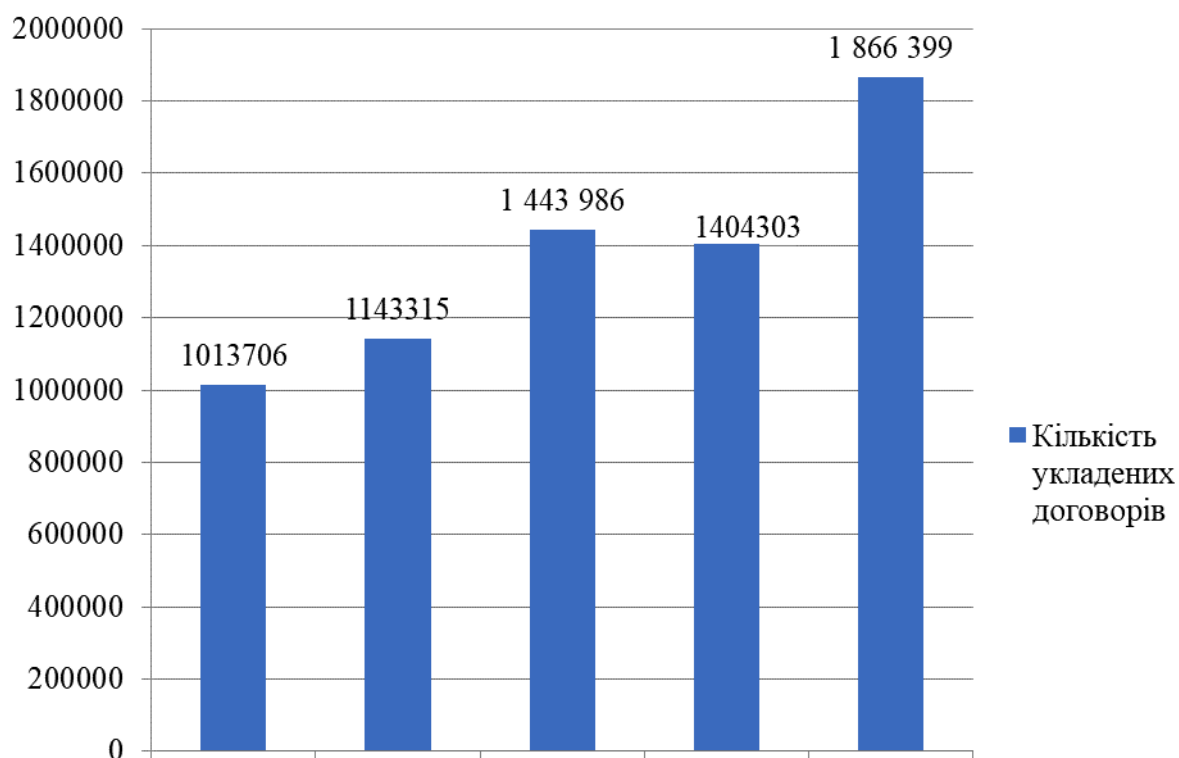

Рис. 2.1. Динаміка кількості договорів страхування станом на 2016-2020 роки, шт.

Вагомим фактором формування конкурентного середовища страхової компанії є сплачені відшкодування. Розрахуємо динаміку сплачених відшкодувань ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка страхових відшкодувань ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2019 рр.

Показник	Роки				Темп приросту, %		
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2017 року до 2016 року	2018 року до 2017 року	2019 року до 2018 року
Страхові відшкодування, тис. грн.	168 302	235 809	314 406	453 770	+40,2	+33,4	+44,4

Графічно динаміка суми страхових відшкодувань ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за аналізований період наведена на рис. 2.2.

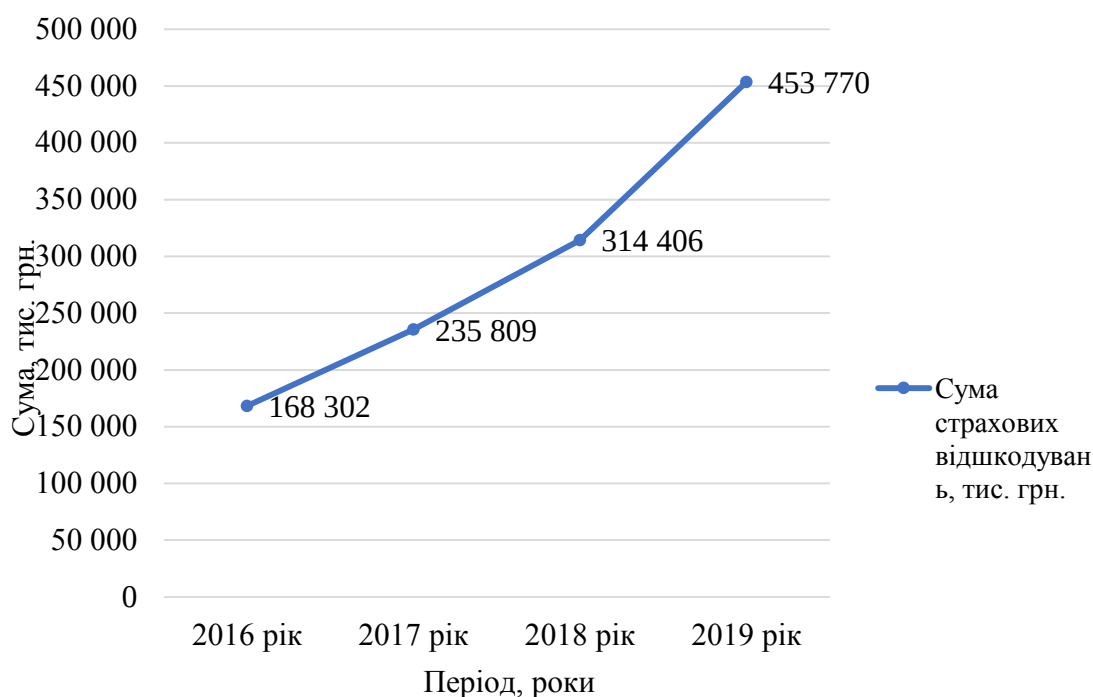

Рис. 2.2. Динаміка суми страхових відшкодувань ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2019 рр.

Аналіз динаміки страхових відшкодувань ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2018 рр. показав, що компанія з ризикових видів страхування постійно збільшувала обсяг страхових виплат впродовж аналізованого періоду. Зокрема, у 2017 році, порівняно із 2016-м, було виявлено збільшення суми страхових відшкодувань із 168 302 тис. грн. до 235 809 тис. грн., що складає вагоме зростання на 40,2%. У 2018 році в порівнянні із 2017-м спостерігалось зростання цього показника на 33,4% із 235 809 тис. грн. у 2017 році до 314 406 тис. грн. у 2018-му. Порівняння 2019 року із 2018-м роком показало збільшення суми страхових виплат на із 314 406 тис. грн. у 2018-му році до 453 770 тис. грн. у 2019 році, тобто на 44,4%. За перше півріччя 2020 року, за даними оприлюднених підсумків діяльності компанії, за 1 півріччя 2019 року було сплачено відшкодування на суму 312 385 тис. грн., що за 6 місяців роботи є дуже великим показником. Оприлюднені підсумки діяльності компанії за 9 місяців 2020 року показали, що за цей період ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» було

виплачено відшкодувань на загальну суму 543 289 тис. грн., що є великим показником.

Найбільш важливими фінансовими важелями в діяльності страхових організацій є страхові премії та страхові виплати. Оприлюднено також і рівень виплат станом на 30 вересня 2020 в розрізі різновидів страхування (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Рівень страхових виплат ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»
станом на 30.09.2020 року у розрізі видів страхування [38]

Різнovid страхування	Премії	Виплати	Рівень виплат, %
КАСКО	277 857,00	158 328,00	56,98
ОСАГО	151 935,00	94 365,00	62,11
ДСАГО	192 80,00	5 717,00	29,65
Медичне страхування	107 430,00	58 273,00	54,24
Туристичне страхування	218 682,00	50 895,00	23,27

Рівень страхових виплат впливає на довіру споживачів до страхових продуктів, які пропонують страховики на ринку. Аналіз рівня страхових виплат ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» станом на 30.09.2020 р. у розрізі видів страхування показав, що найвищий рівень страхових виплат спостерігається з ОСАГО, а саме 62,11% за таким видом страхування, як КАСКО (56,98%). На третьому місці за рівнем страхових виплат аналізованої страхової компанії знаходиться медичне страхування із показником рівня виплат у розмірі 54,24%. Рівень виплат по ДСАГО складає 29,65%, а з туристичного страхування – найменший показник – лише 23,27%. Оптимальний рівень виплат для української страхової компанії визначено в межах від 50 до 70%. Проте в цей інтервал потрапляють лише три різновиди страхування (КАСКО, ОСАГО та медичне страхування). Низький рівень виплат за означений період по туристичному страхуванню та ДСАГО може свідчити про ухилення страховою компанією від сплати страхового відшкодування.

Проте, якщо зважати, що ці показники розраховані за 9 місяців 2020 року, а по інших трьох видах страхування значення рівня виплат залишається в межах рекомендованого, то можна зробити висновок про неухилення страховика від

сплати страхового відшкодування, що призводить до підвищення попиту на його продукти та, відповідно, збільшення фінансової стійкості в майбутні періоди, що є характерним для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна». Адже, враховуючи показник рівня страхових відшкодувань впродовж аналізованих років, можна із впевненістю говорити про швидкі темпи їх зростання, що є одним із головних показників якісного рівня страхового захисту та стабільності страхової компанії, які впливають на довіру споживачів до страхових продуктів, котрі пропонує на ринку аналізоване ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна».

Так, аналіз динаміки страхових відшкодувань ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» показав, що страхова компанія є надійним постачальником страхових послуг, який має достатні фінансові можливості відповідати за своїми зобов'язаннями перед споживачами.

Здійснивши аналіз динаміки основних показників фінансово-господарської діяльності страхової компанії, можна зробити висновок про те, що ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» наразі має позитивні тенденції розвитку та провадження своєї фінансово-господарської діяльності.

Розпорядження Державної комісії із регулювання ринків фінансових послуг України затвердило «Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 р. № 3755, які розроблено з метою своєчасного виявлення ризиків у діяльності страховиків [39].

Тести раннього попередження – це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків із визначеними Нацкомфінпослуг показниками, їх узагальнення й оцінка ризиків діяльності страховиків.

Показники розраховуються відповідно до табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Методика розрахунку показників тестів раннього попередження [39]

Показник	Метод розрахунку	Формула
1	2	3
Показник дебіторської заборгованості	ПДЗ = 100 % x (Дебіторська заборгованість) / (Капітал)	$100\% * (\Phi.1 \text{ р. } 1125 + 1130 + 1140 + 1155) / (\Phi.1 \text{ р. } 1300 - 1000 - 1595 - 1695 - 1700 - 1800)$

Продовження табл. 2.7

1	2	3
Показник ліквідності активів	ПЛА = 100 % х (Високоліквідні активи) / (Зобов'язання)	$100 * (\Phi.1 \text{ р. } 1165) / (\Phi.1 \text{ р. } 1595 + 1695 + 1700 + 1800)$
Показник ризику страхування	ПРС = 100 % х (Сума чистих премій за всіма полісами) / (Капітал)	$100 * (\Phi.2 \text{ р. } 2011 - 2012) / (\Phi.1 \text{ р. } 1300 - 1000 - 1595 - 1695 - 1700 - 1800)$
Зворотний показник платоспроможності	ЗПП = 100 х (Загальна сума зобов'язань) / (Капітал)	$100 * (\Phi.1 \text{ р. } 1595 + 1695 + 1700 + 1800) / (\Phi.1 \text{ р. } 1300 - 1000 - 1595 - 1695 - 1700 - 1800)$
Показник доходності	ПД = 100 х (Чистий прибуток) / (Капітал)	$100 * (\Phi.2 \text{ р. } 2350 \text{ (або } 2355)) / (\Phi.1 \text{ р. } 1300 - 1000 - 1595 - 1695 - 1700 - 1800)$
Показник обсягів страхування (андеррайтингу)	ПА = 100 х (Виплати і витрати) / (Сума чистих зароблених премій)	$100 * (\Phi.2 \text{ р. } 2070 + 2050 + 2110) / (\Phi.2 \text{ р. } 2000)$
Показник змін у капіталі	ПЗК = 100 х (Капітал (t) / (Капітал (t-1) - 1)	$100 * (\Phi.1 \text{ р. } 1300 - 1000 - 1595 - 1695 - 1700 - 1800) (\text{Кінець звітного періоду}) / (\Phi.1 \text{ р. } 1300 - 1000 - 1595 - 1695 - 1700 - 1800) (\text{Початок звітного періоду}) - 1)$
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	ПЗЧП = 100 х ((Сума чистих премій (t)) / (Сума чистих премій (t-1)) - 1)	$100 * ((\Phi.2 \text{ р. } 2000) (\text{Кінець звітного періоду}) / (\Phi.2 \text{ р. } 2000) (\text{Початок звітного періоду}) - 1)$
Показник незалежності від перестраховування	ПНП = 100 х (Чиста сума премій по всіх полісах) / (Валова сума премій по всіх полісах)	$100 * (\Phi.2 \text{ р. } 2011 - 2012) / (\Phi.2 \text{ р. } 2011)$
Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	ПВРК = 100 % х (Чисті страхові резерви) / (Капітал)	$100\% * (\Phi.1 \text{ р. } 1530 - 1180) / (\Phi.1 \text{ р. } 1300 - 1000 - 1595 - 1695 - 1700 - 1800)$
Показник доходності інвестицій	ПДІ = 100 % х (Прибуток від фінансової діяльності) / (Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року)	$100\% * (\Phi.2 \text{ р. } 2200 + 2220 + 2240 - 2250) / (\Phi.1 \text{ р. } 1030(\Pi) + 1035(\Pi) + 1160(\Pi) + 1030(K) + 1035(K) + 1160(K)) / 2)$

Тести раннього попередження використовуються для визначення рівня фінансової надійності страховиків, який розраховується за даними річної фінансової звітності, складеної відповідно до Порядку складання звітних даних страховиків, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг № 39 (з0517-04) від 03.02.2004 р. Відповідно до Рекомендацій, здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, доходності, ліквідності та надається відповідна оцінка [39].

Оцінки виставляються по 4-бальній системі залежно від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника. На основі проведених тестів раннього

попередження страховики можуть отримати такі оцінки: «1» (стійка) – фінансові показники знаходяться на високому рівні; «2» (задовільна) – відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні; «3» (гранична) – фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній; «4» (незадовільна) – вважається неприпустимим, фінансовий стан є дуже нестабільним [39].

Найвагомішими показниками, котрі впливають на фінансову стійкість як компаній зі страхування життя, так і компаній із загального страхування, є зворотний показник платоспроможності, показник незалежності від перестрахування, а також показник ліквідності активів.

Оцінку надійності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» можна провести за допомогою розрахунку показників тестів раннього попередження, зіставлення з оціночною шкалою, отримання фактично оцінки, їх динаміки та виведення загальної оцінки. Динаміка інтегральної оцінки фінансової надійності аналізованої компанії за 2016-2020 рр. представлена у табл. 2.8. Аналіз динаміки інтегральної оцінки фінансової надійності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» 2016-2020 рр. за допомогою тестів раннього попередження дав змогу отримати загальні оцінки за кожним із аналізованих років.

Зокрема, у 2016 та 2017 роках страховою компанією було отримано загальні оцінки «2,66» та «2,64», котрі за правилами округлення округлюються до «3».

Відповідно до Розпорядження Державної комісії із регулювання ринків фінансових послуг України «Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків», ця загальна оцінка є граничною, що означає, що фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні, котрий значно нижче, ніж середній [43].

Таблиця 2.8

Динаміка інтегральної оцінки фінансової надійності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» 2016-2020 рр.

Показники	Період					Оціночна шкала	Оцінка					Коефі- цієнт	Фактична оцінка				
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік		2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік		2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Показник дебіторської заборгованості	63,56	76,91	88,01	105,65	99,47	1. $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2. $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3. $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4. $100 \leq \text{ПДЗ}$	2	3	3	4	3	0,04	0,08	0,12	0,12	0,16	0,12
Показник ліквідності активів	24,50	22,43	11,09	4,83	7,05	1. $95 \leq \text{ПЛА}$ 2. $80 \leq \text{ПЛА} < 95$ 3. $65 \leq \text{ПЛА} < 80$ 4. $\text{ПЛА} < 65$	4	4	4	4	4	0,10	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Показник ризику страхування	431,2 5	287,2	247,8	244,56	249,1	1. $\text{ПРС} \leq 100$ 2. $100 < \text{ПРС} \leq 200$ 3. $200 < \text{ПРС} \leq 300$ 4. $300 < \text{ПРС}$	4	3	3	3	3	0,06	0,24	0,18	0,18	0,18	0,18
Зворотний показник платоспроможності	483,2 8	521,9	463,8	480,02	542,3	1. $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2. $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3. $50 < \text{ЗПП} \leq 75$ 4. $75 < \text{ЗПП}, \text{ЗПП} \leq 0$	4	4	4	4	4	0,18	0,72	0,72	0,72	0,72	0,72
Показник доходності	6,67	22,03	29,78	17,51	11,81	1. $50 < \text{ПД}$ 2. $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3. $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4. $\text{ПД} < 0$	3	3	2	3	3	0,06	0,18	0,18	0,12	0,18	0,18
Показник обсягів страхування (андеррайтингу)	43,91	44,57	45,28	45,23	44,37	1. $\text{ПА} \leq 50$ 2. $50 < \text{ПА} \leq 100$ 3. $100 < \text{ПА} \leq 110$ 4. $110 < \text{ПА}$	1	1	1	1	1	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Показник змін у капіталі	101,4 6	163,3	151,9	112,33	129,9	1. $10 < \text{ПЗК}$ 2. $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3. $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4. $\text{ПЗК} \leq 0$	1	1	1	1	1	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	111,61	118,5	110,9	127,77	120,9	1. 40 ≤ ПЗЧП 2. 33 ≤ ПЗЧП < 40 3. 10 ≤ ПЗЧП < 33 4. ПЗЧП < 10	1	1	1	1	1	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Показник незалежності від перестраховування	86,45	106,5	48,70	49,04	52,17	1. 80 ≤ ПЗП 2. 65 ≤ ПЗП < 80 3. 50 ≤ ПЗП < 65 4. ПЗП < 50	1	1	4	4	3	0,18	0,18	0,18	0,72	0,72	0,54
Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	232,64	171,7	130,7	141,41	149,3	1. 0 < ПВРК ≤ 50 2. 50 < ПВРК ≤ 75 3. 75 < ПВРК ≤ 100 4. 100 < ПВРК, ПВРК < = 0	4	4	4	4	4	0,16	0,64	0,64	0,64	0,64	0,64
Показник доходності інвестицій	12,30	13,96	9,52	6,24	5,95	1. 10 ≤ ПДІ 2. 5 ≤ ПДІ < 10 3. 0 ≤ ПДІ < 5 4. ПДІ < 0	1	1	2	2	2	0,04	0,04	0,04	0,08	0,08	0,08
Загальна оцінка													2,66	2,64	3,16	3,26	3,04

У 2018 та 2019 роках ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» отримала загальні оцінки «3,16» та «3,26», а у 2020 році цей показник становив «3,04», що округлюється до «3» і означає результат на граничному рівні, тому необхідно звернути увагу на фінансовий стан страхової компанії.

2.3. Аналіз складу, структури і динаміки фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»

Нині немає єдиного підходу щодо аналізу фінансових ресурсів підприємства зі встановленим набором аналітичних показників і коефіцієнтів, тому досить складно обрати правильніший і найбільш простий шлях для аналізу фінансових ресурсів.

Аналіз фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» варто розпочати з аналізу джерел формування капіталу (оцінки динаміки та структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних і позикових коштів).

Динаміка власного капіталу аналізованого підприємства розрахована на підставі фінансової звітності аналізованого товариства за 2016-2020 рр. та відображена у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»
за 2016-2020 рр.

Власний капітал	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2019 року відносно 2016 року	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Зареєстрований капітал	17954	17954	18680,5	19407	19407	+1453	+8,09
Капітал у дооцінках	12918,5	16323,5	20120,5	21633,5	108019,5	+95101	+736,2
Додатковий капітал	408076	408076	417349	426622	426622	+18546	+4,54

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8
Резервний капітал	1597,5	1901,5	3230,5	6038,5	8152,5	+6555	+410,3
Непокритий збиток	352973	331106	280502	232856	266933	-86040	-24,38
Інші резерви	9985,5	14677	19171,5	11278,5	7976,5	-2009	-20,12
Загалом власний капітал	97559	127826	198050	252124	303244,5	+205686	+210,8

Аналіз динаміки власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. показав постійне його збільшення впродовж аналізованого періоду з 97 559 тис. грн. у 2016 році до 303 244,5 тис. грн. у 2020 році, що на 205 686 тис. грн., або на 210,83% більше.

Графічно динаміка власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. наведена на рис. 2.3.

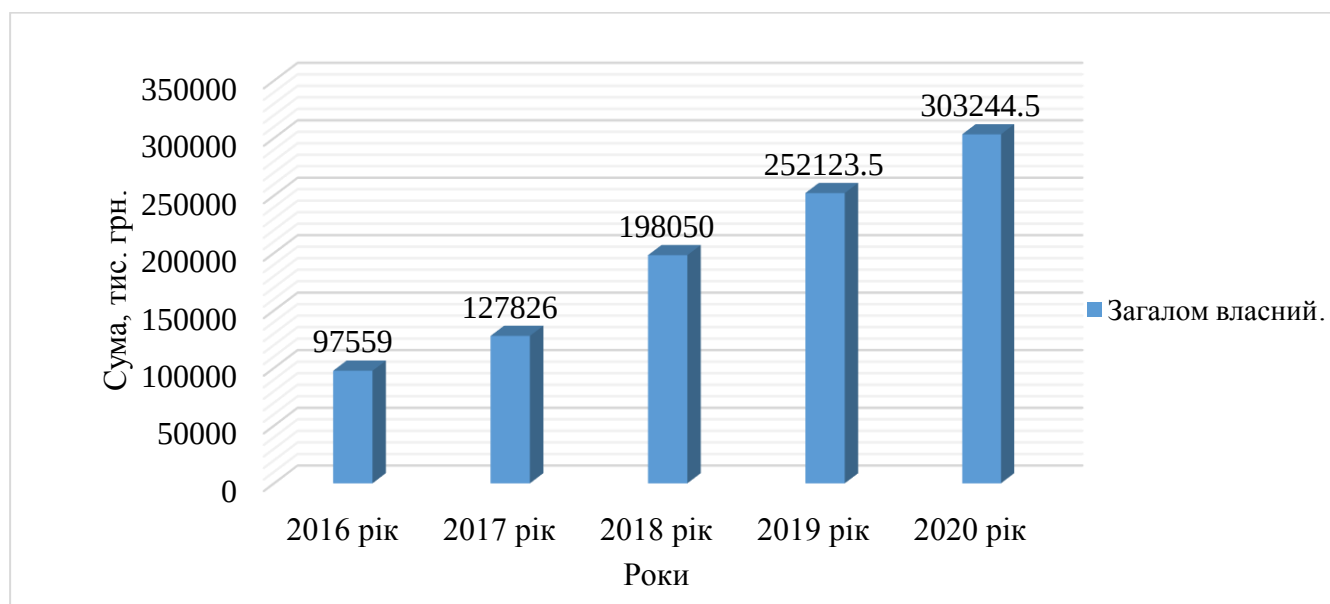

Рис. 2.3. Динаміка власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр.

Зокрема, найменших змін зазнав додатковий капітал, котрий за аналізований період збільшився на 4,54%. На 8,09% збільшився зареєстрований капітал протягом 2016-2020 років. Резервний капітал збільшився на 6 555 тис. грн., або ж на 410,3%. Капітал у дооцінках зріс на 95 101 тис. грн. (736,2%).

Непокритий збиток зменшився на 86 040 тис. грн., або ж на 24,38%, що є, навпаки, позитивним для підприємства. Інші резерви з 9985,5 тис. грн. у 2016 році знизились на 2009 тис. грн. (20,12%) до 7976,5 тис. грн. у 2020 році.

Динаміка довгострокових зобов'язань і забезпечень розрахована на підставі фінансової звітності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. і відображена у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка довгострокових зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр.

Довгострокові зобов'язання та забезпечення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	Абсолютне	відносне, %
Відстрочені податкові зобов'язання	5747,0	9426,5	10032,5	9587	4875,5	-871,5	-15,16
Інші довгострокові зобов'язання	330,0	330,0	0,0	0	0	-330,0	-100,00
Страхові резерви, в т.ч.:	316574,0	383001,5	515616,0	716457	1051601	+735026,5	+232,18
резерв збитків або резерв належних виплат	118707,0	120248,0	160338,0	268288	496328	+377621,0	+318,11
резерв незароблених премій	197867,0	262753,5	355277,0	448169	555272,5	+357405,5	+180,63
Всього	322651,0	392758,0	525647,5	726044	1056476	+733825,0	+227,44

Аналіз динаміки довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 роки показує постійне його збільшення упродовж аналізованих років. Зокрема, довгострокові зобов'язання та забезпечення товариства збільшились на 733825 тис. грн., або на 227,4% у 2020 році порівняно із 2016-м.

Відстрочені податкові зобов'язання й інші довгострокові зобов'язання зазнали зниження на 15,16% та на 100%, відповідно, а інші довгострокові зобов'язання були характерними для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» у 2016-2017 рр. і становили лише 330 тис. грн.

Страхові резерви є надзвичайно важливим показником і вони постійно збільшувалися впродовж усього аналізованого періоду, а у 2020 році досягли значення 1051601 тис. грн., що на 735026,5 тис. грн. більше, ніж у базовому 2016 році. Страхові резерви ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» включають резерв збитків або резерв належних виплат і резерв незароблених премій.

Зокрема, резерв збитків або резерв належних виплат збільшився на 377621 тис. грн. (318,11%), а резерв незароблених премій зріс із 197867 тис. грн. у 2016 році до 555272,5 тис. грн. у 2020-му, тобто на 180,63%.

Динаміка довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2019 рр. графічно наведена на рис. 2.4.

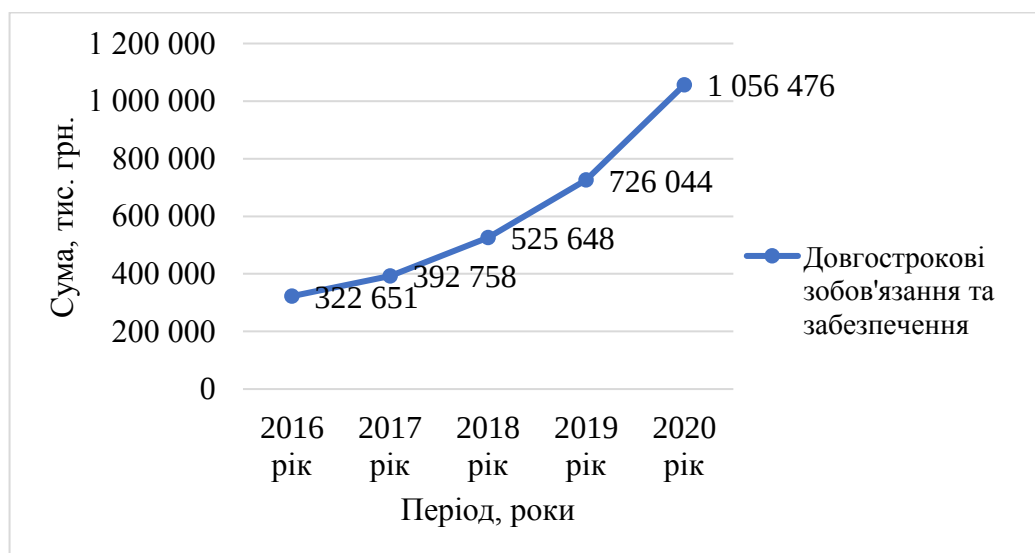

Рис. 2.4. Динаміка довгострокових зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр.

Структура довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2019 рр. зображена у табл. 2.11.

Аналіз динаміки структура довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» показав, що найбільших змін впродовж аналізованого періоду відбулося завдяки страховим резервам, котрі збільшились на 1,42. Відстрочені податкові зобов'язання у структурі зменшились на 1,32, а інші довгострокові зобов'язання знизилися на 0,1%.

Таблиця 2.11

Структура довгострокових зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр.

Довгострокові зобов'язання та забезпечення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення
	%	%	%	%	%	Абсолютне
Відстрочені податкові зобов'язання	1,78	2,40	1,91	1,32	0,46	-1,32
Інші довгострокові зобов'язання	0,10	0,08	0,00	0,00	0,00	-0,10
Страхові резерви, в т.ч.:	98,12	97,52	98,09	98,68	99,54	+1,42
резерв збитків або резерв належних виплат	37,50	31,40	31,10	37,45	47,20	+9,70
резерв незароблених премій	62,50	68,60	68,90	62,55	52,80	-9,70
Всього	100%	100%	100%	100%	100%	X

Графічно динаміка структури страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. наведена на рис. 2.5.

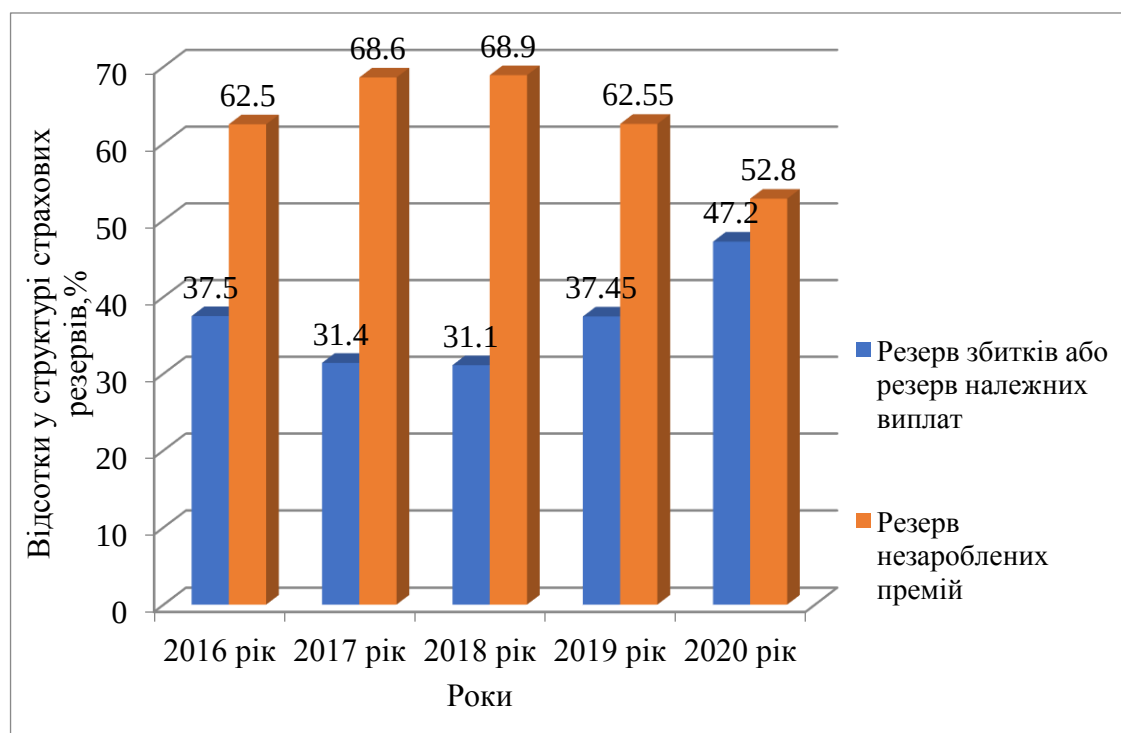

Рис. 2.5. Структура страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 роки, %

Аналіз структури довгострокових зобов'язань за 2016-2020 рр. показав, що у 2019 та 2018 роках найбільшу частку серед усіх довгострокових зобов'язань займали страхові резерви (98,12% у 2016-му році, 97,52% у 2017-му, 98,09% у 2018-

му, 98,68% у 2019-му і 99,54% у 2020 році). Найменшу частку складали інші довгострокові зобов'язання (0,1% у 2016 році та 0,08% у 2017 році), а у період з 2018 по 2020 рік їх не було взагалі.

Зовсім незначну питому вагу у структурі довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» займали відстрочені податкові зобов'язання (1,78% у 2016 році, що на 1,32% менше, ніж у 2020 році).

Аналіз структури страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. показав, що найбільшу питому вагу серед них займав резерв незароблених премій упродовж усього аналізованого періоду (62,50% у 2016 році, 68,60% у 2017-му, 68,90% у 2018-му, 62,55% у 2019-му та 52,80% у 2020 році), проте його частка у 2020 році порівняно із 2016-м зменшилась на 9,7%.

Резерв збитків або резерв належних виплат ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» у структурі страхових резервів становив меншу частку (37,5% – у 2016 році, 31,4% – у 2017-му, 31,1% – у 2018-му році, 37,45% – у 2019-му році та 47,2% – у 2020 році), але динаміка показує зростання частки, що припадає на резерв збитків або резерв належних виплат з 2019-го року, а у 2020 році цей показник у структурі показав більше на 9,7% значення у 2020 році, ніж у 2016-му.

Динаміка поточних зобов'язань і забезпечень, розрахована на підставі фінансової звітності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр., наведена в табл. 2.12.

Аналіз динаміки та структури поточних зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016–2020 рр. свідчить про підвищення ризику втрати фінансової стійкості підприємства, адже величина поточних зобов'язань і забезпечень зростає у 2020 році на 419125,5 тис. грн. порівняно до 2016 року.

Зокрема, поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями існувала лише впродовж 2016-2017 років і становила 283,5 тис. грн. Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги у 2016 році становила 67197,5 тис. грн., тоді як у 2020 році – на 291799,5 тис. грн. (434,24%) більше.

Таблиця 2.12

Динаміка поточних зобов'язань та забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ
Україна» за 2016-2020 роки

Поточні зобов'язання та забезпечення	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	Абсолютне	Відносне, %
Поточна кредиторська заборгованість:	-	-	-	-	-	-	-
- за довгостроковими зобов'язаннями	283,5	283,5	0	0	0	0	0
- за товари, роботи і послуги	67197,5	142144,5	214260,5	272659	358997	+291799,5	+434,24
- за розрахунками з бюджетом	145	9276	10408,5	6331,5	7033	+6888	+4750,34
- за розрахунками зі страхування	736	784,5	790	500	431	-305	-41,44
- за розрахунками з оплати праці	2105	2644	3297	4108	4693	+2588	122,95
- за одержаними авансами	15073	25229,5	30736	35624,5	41096,5	+26023,5	+172,65
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	6893	10348,5	13119,5	13778,5	7793	+900	+13,06
Поточні забезпечення	18968,5	19605,5	25138	35773,5	42262,5	+23294	+122,80
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	4366,5	26573	50813	63657	73837	+69470,5	+1590,99
Інші поточні зобов'язання	1454,5	426,5	432,5	480	205	-1249,5	-85,91
Загалом поточні зобов'язання та забезпечення	117222,5	237315,5	348995	432912	536348	+419125	+357,55

Заборгованість за розрахунками з бюджетом збільшилась на 6888 тис. грн., або на 4750,34%, впродовж аналізованого періоду, що є негативним явищем, оскільки затримки відповідних платежів зумовлюють нарахування пені, відсоткові ставки за якими досить високі, що підвищує ймовірність банкрутства підприємства.

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування знизилась впродовж аналізованого періоду на 305 тис. грн. (41,44%). Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці у 2016 році становила 2105 тис. грн., упродовж усіх років збільшувалась і у 2020-му становила 4693 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. зросла на 26023,5 тис. грн., або на 172,65%. Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю аналізованого товариства також зросла із 6893 тис. грн. у 2016 році до 7793 тис. грн. у 2020 році, проте порівняно із 2019-м роком – цей показник у 2020-му знизився. Поточні забезпечення зросли на 23294 тис. грн. (122,80%) із 18968,5 тис. грн. у 2016 році до 42262,5 тис. грн. у 2020 році. Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків збільшились на 69470,5 тис. грн., або ж на 1590,99%. Інші поточні зобов'язання ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» зменшились протягом аналізованого періоду із 1454,5 тис. грн. у 2016 році до 205 тис. грн. у 2020 році.

Аналіз динаміки загального капіталу можна провести на основі даних табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Динаміка загального капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 роки

Капітал	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	Абсолютне	відносне, %
Власний капітал	97559	127826	198050	252124	303244,5	+205686	+210,8
Залучений капітал	439873,5	630073,5	874642,5	1158956	1592824	+1152950,5	+262,1
Разом	537432,5	757899,5	1072692,5	1411079,5	1896068,5	+1358636	+252,8

Аналіз динаміки та структури загального капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. свідчить про значну його зміну протягом аналізованого періоду. Загальна вартість капіталу підприємства зросла на 252,8 % в основному за рахунок збільшення вартості залученого капіталу, величина якого у 2019 році збільшилась на 1152950,5 тис. грн. (262,1%) порівняно із 2016-м роком.

Графічно структура загального капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-й та 2020-й роки наведена на рис. 2.6 та рис. 2.7.

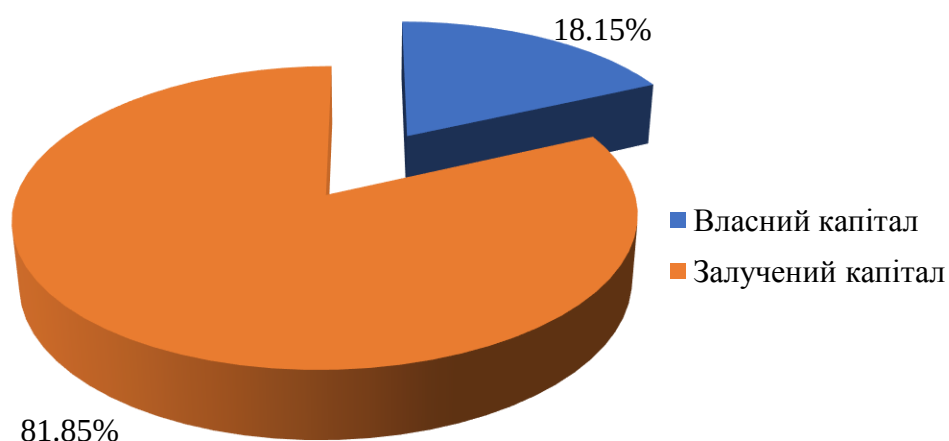

Рис. 2.6. Структура капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016 рік

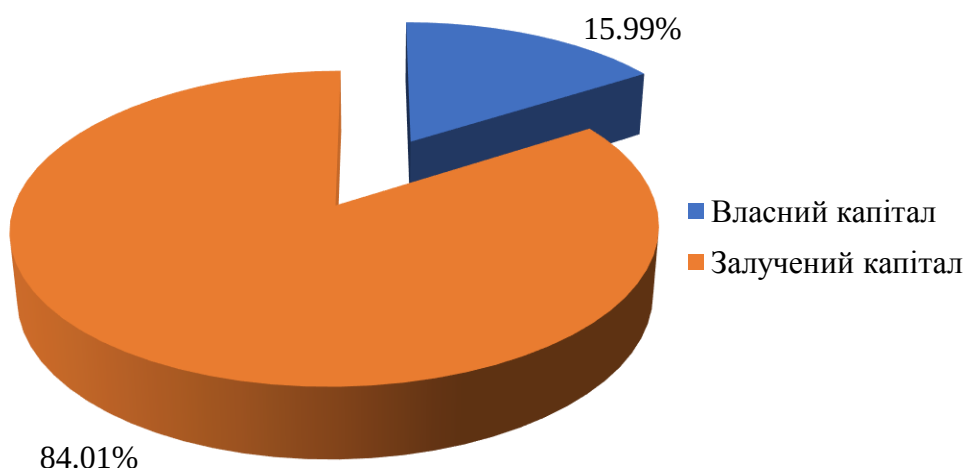

Рис. 2.7. Структура капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2020 рік

Аналіз структури загального капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-й рік встановив, що найбільшу частку в загальному капіталу аналізованого підприємства становить залучений капітал (81,85%), тоді як власний капітал займає лише 18,15%.

Аналіз структури загального капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2020-й рік довів, що найбільшу частку в загальному капіталі аналізованого підприємства становить залучений капітал (84,01%), тоді як власний капітал займає меншу частку, а саме – 15,99%. Збільшення частки залученого

капіталу є негативним явищем для підприємства, оскільки зумовлює зниження його фінансової стійкості.

2.4. Аналіз фінансової стійкості і платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»

Однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, тобто здатність підприємства функціонувати та розвиватися, забезпечувати фінансову незалежність, зберігаючи рівновагу між активами і пасивами, доходами і витратами в умовах динамічних змін зовнішнього середовища [36].

Недостатня фінансова стійкість зазвичай призводить до порушення платоспроможності, а надлишкова – може стримувати фінансовий розвиток підприємства, збільшуючи витрати. Також фінансова стійкість залежить від галузевої приналежності, виду продукції (послуг), структури пасивів, підприємства тощо [36].

Фінансова стійкість страхової компанії – це комплекс дій (фінансового, інвестиційного та організаційного характеру), направлених на постійну підтримку балансу між витратами та зобов'язаннями страховика й фінансовими ресурсами, що необхідні для їх покриття або виконання, в результаті чого досягається ефективний розвиток страхової компанії незважаючи на зміну зовнішніх та внутрішніх факторів функціонування економіки [39].

Виходячи з характерних особливостей діяльності страховиків, розрізняють дві сторони, з яких оцінюють фінансову стійкість страхової компанії, а саме:

- фінансова стійкість страхової компанії як юридичної особи, що займається господарською діяльністю з надання послуг;
- фінансова стійкість страхової компанії за вимогами, що ставляться до страхових компаній як до суб'єктів фінансового ринку [40].

Фінансова стійкість страхової компанії як юридичної особи полягає в ефективному співвідношенні власного й позикового капіталу у структурі

фінансових ресурсів страхової компанії, що здатне забезпечити необхідний рівень платоспроможності та ліквідності.

Фінансова стійкість страхової компанії за вимогами, що ставляться до страхових компаній як до суб'єктів фінансового ринку, полягає в утворенні такої структури фінансових ресурсів страхової компанії, котра змогла б забезпечити формування відповідного співвідношення нормативного та фактичного запасів платоспроможності, необхідних резервів, статутного капіталу й слідування іншим вимогам законодавства, які ставляться до цього виду фінансової діяльності [41].

Тому необхідно провести аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» для оцінювання рівня та пошуку резервів підтримання її в довгостроковій перспективі.

Фінансова стійкість аналізованої страхової компанії перебуває під впливом певних чинників, котрі можуть мати як зовнішнє джерело походження, так і внутрішнє. ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» не може бути стійкою до всіх чинників, тому рівень її фінансової стійкості залежить від числа чинників, до яких вона є стійкою.

Чинники впливу на фінансову стійкість страховика можна поділити на внутрішні та зовнішні. До зовнішніх чинників можна віднести економічні (рівень інфляції, кон'юнктура страхового ринку, фіскальна політика держави, грошово-кредитна політика), соціальні (демографічна ситуація, рівень освіченості, рівень захворюваності), психологічні (ділова репутація страхової компанії, попередній досвід отримання страхових послуг), а також екологічні (природні умови, котрі сприяють рівню захворюваності, державна політика у сфері охорони навколишнього середовища). До внутрішніх чинників можна віднести фінансові фактори (перестраховування, розмір власного капіталу, структура страхового портфеля, інвестиційна політика, стратегія розподілу прибутку) та нефінансові (маркетингова політика, кадрова політика, комунікації, організаційна структура та фінансове становище засновників) [41].

Аналітичне дослідження фінансової стійкості ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» варто провести шляхом аналізу відносних показників ліквідності та платоспроможності.

Результати аналізу платоспроможності страхової компанії подано у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Динаміка рівня платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр.

Показники	Рік					Відхилення	
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне	Відносне, %
<i>Вихідні показники</i>							
Високоліквідні активи (A1), тис. грн.	178175	199480	200065	239733	342591	+164416	+92,28
Швидколіквідні активи (A2), тис. грн.	57852,5	92835	165961,5	255071,5	292145	+234293	+404,98
Повільноліквідні активи (A3), тис. грн.	9729	18138,5	22770,5	26937	30114	+20385	+209,53
Термінові пасиви (П1), тис. грн.	93887,5	191137	273044	333481,5	420248,5	+419126	+357,55
Короткострокові пасиви (П2), тис. грн.	283,5	283,5	0	0	0	-283,5	-100
Довгострокові пасиви (П3), тис. грн.	364913,5	428531,5	550785,5	745649,5	1075444,5	+710531	+194,71
<i>Аналітичні показники</i>							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,89	1,04	0,73	0,72	0,82	-1,08	
Коефіцієнт проміжної ліквідності	2,51	1,53	1,34	1,48	1,51	-1,00	
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,61	1,62	1,42	1,56	1,58	-1,03	

Аналіз динаміки рівня платоспроможності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. вказав на його високий рівень платоспроможності.

Графічно динаміка коефіцієнтів ліквідності наведена на рис. 2.8.

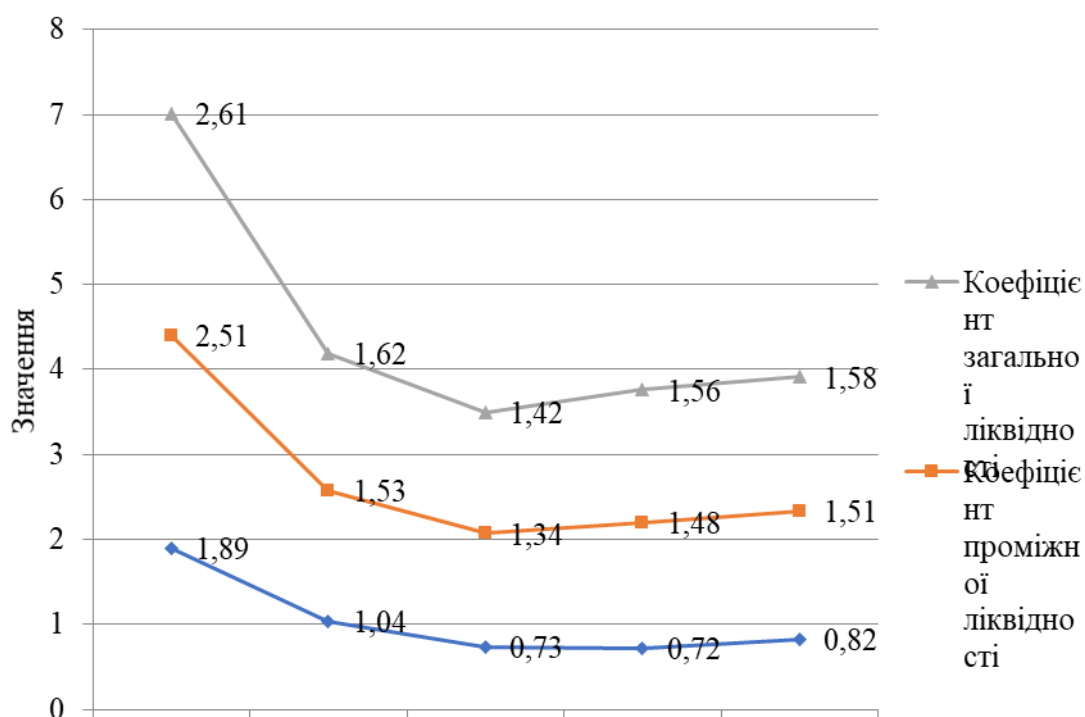

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 роки

Зокрема, встановлено зниження коефіцієнта абсолютної ліквідності з 1,89 у 2016 році до 0,82 у 2020 році. За таких умов платоспроможність підприємства вважається високою, оскільки теоретично достатнім вважається значення $k_{ал}$ не нижче 0,2. Така ситуація свідчить про те, що підприємство у 2016 році за першою вимогою кредиторів змогло б погасити всі свої поточні зобов'язання, а в 2020-му – 82%. Співвідношення поточних активів і короткострокових зобов'язань вище, ніж 1:1, свідчить про відсутність фінансового ризику, оскільки підприємство в змозі повністю оплатити свої поточні борги. Проте таке високе значення показника свідчить про велику частку грошових коштів у структурі оборотних активів. З одного боку, це показує наявність великого запасу найбільш ліквідних активів для здійснення страхових виплат і свідчить про їх позитивний вплив на підтримання фінансової стійкості, проте, з іншого боку, таке високе значення показника може демонструвати не досить ефективну політику управління активами.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань компанія може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів –

грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Очікувана платоспроможність ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» в короткостроковому періоді є дуже високою, адже коефіцієнт проміжної ліквідності становить 2,51 і 1,51, відповідно, у 2016-му та 2020-му роках при нормативному його значенні, що перевищує 0,6-0,8, що свідчить про те, що підприємство може повністю погасити всі свої короткострокові зобов'язання за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами. Крім того, аналіз показує, що в 2020 році порівняно із 2016-м у підприємства знизилася можливість погашення.

Очікувана платоспроможність ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за період, який дорівнює середній тривалості одного обороту оборотних активів, є також високою, що підтверджує коефіцієнт загальної ліквідності підприємства, який показує достатність ресурсів страховика, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань, тобто скільки гривень оборотного капіталу припадає на 1 грн. поточних зобов'язань. Платоспроможність підприємства дещо знизилася з 2,61 у 2016 році до 1,58 у 2016 році при нормативному значенні 1,0-1,5. Відповідно $k_{зл}$ вказує на те, що ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» впродовж усього періоду здатне було своєчасно повертати борги за необхідності негайного погашення. Усе це говорить про відсутність ризикованості діяльності товариства з погляду неповернення боргів, високий реальний рівень платоспроможності та вказує на те, що баланс підприємства є ліквідним.

Аналіз динаміки коефіцієнтів фінансової стійкості ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. наведено у табл. 2.15.

Показник фінансової автономії свідчить про те, яку частину своїх активів суб'єкт господарювання здатен профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Цей показник є важливим як для власників, так і для кредиторів компанії. Низьке значення показника сигналізує про високий рівень ризиків і низьку стійкість компанії в середньостроковій перспективі. Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,4–0,6 [44].

Таблиця 2.15

Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ
Україна» за 2016-2020 роки

Показники	Рік					Відхилення
	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне
Коефіцієнт автономії	0,19	0,17	0,18	0,36	0,16	-0,03
Коефіцієнт фінансування (коефіцієнт фінансової стабільності)	0,22	0,33	0,23	0,22	0,19	-0,03
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	-0,25	-0,3	-0,33	-0,29	-0,25	0,00

Коефіцієнт автономії для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. упродовж усіх аналізованих років мав значення менше нормативного, зокрема, у 2016-му році він становив 0,19, а у 2020-му дорівнював 0,16, тобто зменшився в порівнянні з 2016-им роком, що може свідчити про високий рівень фінансових ризиків. Так як ліквідність аналізованого суб'єкта господарювання в нормі, і він здатен збалансувати вхідні і вихідні грошові потоки, заходи щодо підвищення стійкості компанії можуть бути не терміновими. Для цього компанія може, наприклад, реінвестувати отриманий прибуток протягом наступних кількох років. Також доцільно залучати додаткові позикові кошти.

Показник фінансової стабільності є індикатором фінансової стійкості, котрий вказує на здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі. Значення показника свідчить про те, скільки гривень власного капіталу припадає на кожну гривню зобов'язань компанії. Високе значення говорить про низький рівень фінансових ризиків [45]. Так, у 2016-му році в ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» цей показник становив 0,22, у 2017-му – 0,33, що було найвищим значення впродовж усіх п'яти років, а в 2020-му цей показник фінансової стабільності знизився на 0,03 порівняно із 2016-м до 0,19. Така

ситуація свідчить про високий рівень фінансових ризиків, адже нормативне значення показника знаходиться в межах 0,67-1,5 [45].

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Значення показника демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії [46]. Нормативним значенням є 0,1 і вище. Значення нижче нормативного свідчить про значну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів. Для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. цей показник мав негативне значення, що говорить про те, що весь власний капітал і довгострокові джерела спрямовані на фінансування необоротних активів і у страхової компанії немає довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу. Для підвищення показника можна оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів, залучити додаткові кошти власників, реінвестувати чистий прибуток у компанію тощо.

Отже, згідно з проведеною оцінкою фінансової стійкості, ми визначили, що страхова компанія має недостатньо стійкий фінансовий стан, оскільки коефіцієнти стійкості не відповідають нормативним за весь період із 2016-го до 2020 року.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

3.1. Пропозиції щодо вдосконалення інструментарію управління фінансами страхових компаній

Сьогодні ринок страхування в Україні знаходиться у доволі складному становищі і характеризується певною кризою, котра, відповідно чинить неабиякий вплив на фінансово-господарську діяльність страхових компаній. Зокрема, такі умови провадження страхової діяльності, що склалися в країні змушують всіх страхових компаній поділитися на три категорії [47]:

- 1) ті страхові компанії, що потребують покращення фінансового стану (переважно великі страховики з іноземним капіталом);
- 2) ті страхові компанії, котрим необхідно впроваджувати антикризове фінансове управління (більшість страхових компаній країни);
- 3) ті, котрим необхідна санація (переважно середні та малі страховики з національним капіталом).

Тому в таких умовах, щоб залишатися на ринку, ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» необхідно збільшувати ефективність управління власним фінансовим станом, шляхом зміцнення фінансової стійкості, нарощення прибутковості та усунення кризових проявів в фінансово-господарській діяльності [47].

Пошук шляхів підвищення ефективності управління фінансовим станом страхових компаній завжди була у полі уваги вітчизняних та закордонних вчених, адже є ціла низка проблем, котрі потребують додаткового вирішення, зокрема потреба у розробці та впровадженні ефективних дій корекції фінансового стану страховиків в сучасних умовах розвитку національного ринку страхування, а також потреба в розробці та впровадженні комплексу заходів із підвищення ефективності

управління фінансовим станом страхової компанії залежно від рівня їх фінансових проблем.

Ефективного управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» можливо досягнути шляхом проведення якісного фінансово-економічного аналізу фінансових ресурсів.

Управління фінансовими ресурсами – це доволі складний процес з прийняття ефективних рішень управлінців, котрі єднають в собі досвід професіоналів та певні умови та процеси, котрі існують в конкретний момент часу та потребують виконання оперативних, а також стратегічних завдань.

Успіх управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» залежить від структури капіталу, що може сприяти чи завдавати перешкоди зусиллям компанії зі збільшення її активів. Вона також чинить вплив на норму прибутку, адже компоненти прибутку із фіксованим відсотком, котрі виплачують за борговими зобов'язаннями, не залежать від прогнозованого рівня активності компанії. Також великого значення набуває контроль руху фінансових потоків на підприємстві. Аналізованій страховій компанії рекомендуємо шукати шляхи пошуку дефіцитних фінансових ресурсів для підтримки бізнесу, оптимізації фінансових потоків, тим самим зменшивши ризик зниження ліквідності [48].

Забезпеченість у достатньому розмірі фінансовими ресурсами, їх ефективне використання допоможуть ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» мати стабільний фінансовий стан страховика, а саме платоспроможність, фінансову стійкість і ліквідність.

Саме тому надзвичайно важливим завданням для управлінського персоналу аналізованої страхової компанії внаслідок проведеного дослідження є пошук резервів збільшення власних фінансових ресурсів й ефективне їх використання з метою нарощення ефективності роботи підприємства в цілому та своєчасності оборотності коштів.

Основна ціль удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» – це оптимізація використання ресурсів підприємства, а такий механізм може вважатись досить ефективним тільки тоді,

коли він дає змогу не тільки раціонально застосовувати наявні ресурси, а і забезпечувати шляхи можливості подальшого фінансово-економічного розвитку страховика [49]. Система управління фінансовими ресурсами потребує постійного оновлення, саме тому рекомендуємо ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» визначити етапи процесу управління фінансовими ресурсами (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Рекомендована система управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» [50, с. 18]

При виборі найкращого шляху утворення фінансових ресурсів аналізованому страховику потрібно використовувати системно-аналітичний метод управління фінансовими ресурсами, суть якого полягає в обґрунтуванні доцільності управлінського рішення щодо ситуації, котра виникає під впливом чинників внутрішнього і зовнішнього середовища. Розв'язання проблеми на практиці

переходом від прийомів аналізу до пошуку оптимального варіанта шляхів виходу із ситуації при поєднанні стратегічного і тактичного планування [51].

Для того щоб побудувати чітку систему управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», керівництву потрібно враховувати певні вимоги [52, с. 238]:

- 1) існування причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи;
- 2) динамічність, здатність до зміни якісного стану;
- 3) володіння параметром, вплив на який дає можливість зміни хід економічного процесу.

Задоволення цих вимог здійснюється шляхом визначення системних об'єктів, їх властивостей і зв'язків, що виникають між ними. Системним об'єктом буде величина та структура фінансових ресурсів, котрі сформовані з метою подальшого їх використання в процесі господарювання підприємства, залишкова величина структура фінансових ресурсів на кінець системного циклу, а також зв'язок, що забезпечує протікання процесу формування та використання фінансових ресурсів [51].

Удосконалення управління фінансовими ресурсами аналізованої страхової компанії потрібно розглядати як один із ключових чинників нарощення ефективності їх формування й використання, і, відповідно, підвищення ефективності діяльності компанії, що дасть поштовх високому рівню планування фінансових ресурсів, прийняттю оптимальних рішень із врахуванням їх економічного ефекту.

Важливим чинником при вдосконаленні управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» є поєднання стратегії із конкретним планом дій на певний період, впровадження сучасних методів утворення й використання фінансових ресурсів, що сприятиме досягненню позитивних результатів у діяльності страховика. Таким чином, потрібно приділити увагу розробленню шляхів нарощення фінансових ресурсів страхової компанії [53].

Досить ефективним напрямом управління фінансовими ресурсами є постійний контроль та оптимізація структури капіталу аналізованої страхової

компанії. Управлінський персонал повинен бути націлений на визначення такого співвідношення між вартістю, що втілена у кошти страховика, котрі йому належать і приносять прибуток, й вартістю, що інвестована у грошові кошти, котрі залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності. Тобто під час управління структурою капіталу менеджмент ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» повинен бути націлений на мінімізацію витрат на залучення довгострокових джерел фінансування та забезпечення власникам капіталу максимальної ринкової оцінки вкладених ними коштів.

Оптимізувати структуру фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» у контексті управління його фінансовими ресурсами можна у три етапи (рис. 3.2).

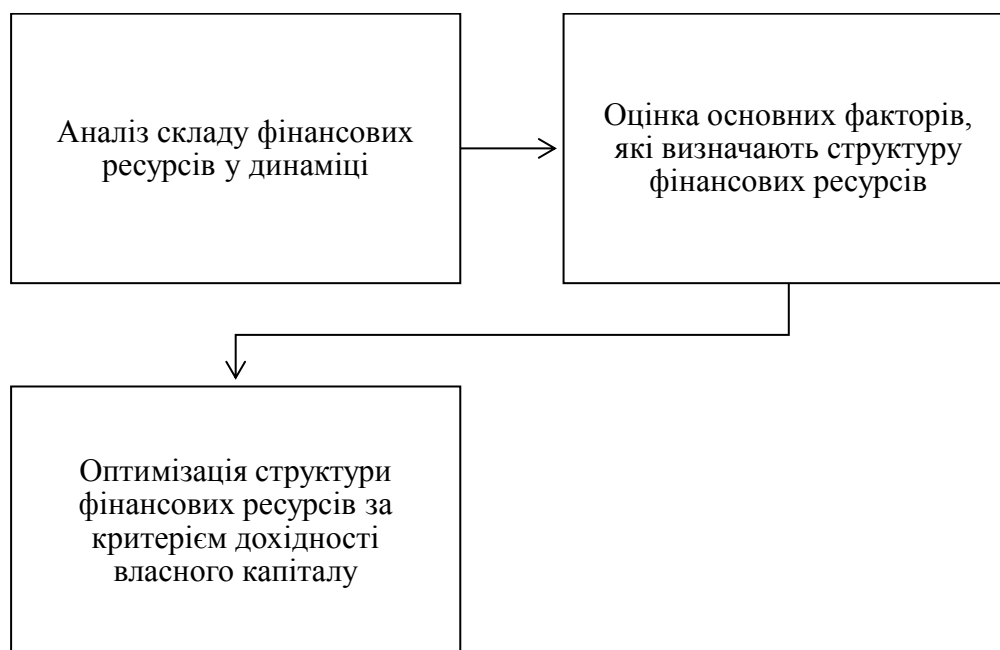

Рис. 3.2. Рекомендований шлях оптимізації структури фінансових ресурсів
ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»

Важливе місце серед методів збільшення фінансових ресурсів, у тому числі безпосередньо і власного капіталу страховика є підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю, адже фінансові ресурси, котрі акумулюються страховими компаніями у вигляді страхових резервів, є значним джерелом інвестицій [54].

Надзвичайно важливу роль відіграватиме й інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовими потоками ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна». Контролінг фінансових ресурсів можна вважати найбільш перспективним напрямом в галузі формування інформаційного та аналітичного інструментарію забезпечення системи фінансового управління страхової компанії. Управлінський персонал страхової компанії у процесі розробки та впровадження системи контролінгу фінансових ресурсів повинен враховувати ключові моменти стосовно утворення служби контролінгу, зокрема до них належать такі:

1) служба контролінгу повинна бути забезпечена можливістю безперешкодно отримувати потрібну інформацію від всіх підрозділів страхової компанії, а також швидко надавати інформацію вищому керівництву;

2) служба контролінгу повинна мати можливість і повноваження організовувати із допомогою інших служб збір інформації, якої немає у звітах;

3) служба контролінгу має бути наділена можливістю упроваджувати нові процедури й методи збору і обробки інформації, а також методи управління організацією;

4) служба контролінгу повинна бути цілком незалежною від тієї чи іншої служби страхової компанії та подавати звіти безпосередньо вищому керівництву.

Із метою впровадження системи контролінгу фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» рекомендується визначити основні його напрями (рис. 3.3).

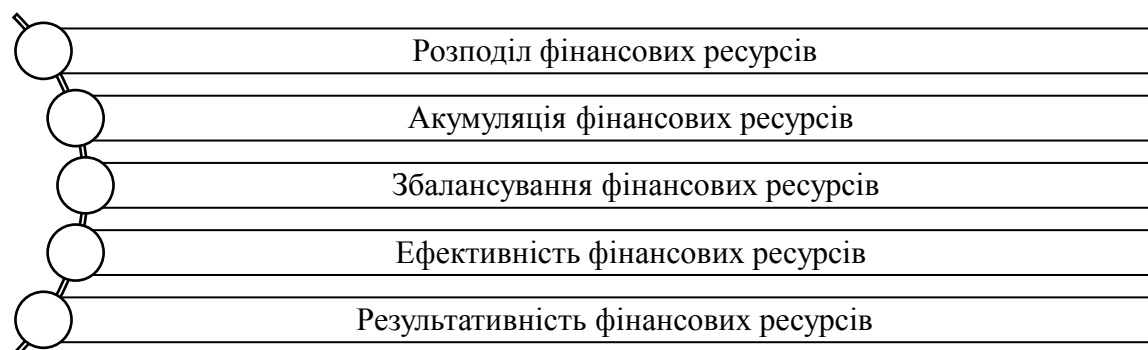

Рис. 3.3. Напрями контролінгу фінансових ресурсів страховика

При розподілі фінансових ресурсів керівництву ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» потрібно стежити за використанням страхових резервів, інвестиційними вкладеннями, проведення витрат на страхову діяльність, своєчасним і повним виконанням фінансових зобов'язань.

Під час акумуляції фінансових ресурсів необхідно перш за все звертати увагу на фінансування інвестиційних вкладень, надходження страхових премій, премій від перестраховування, своєчасність та раціональність залучення необхідних фінансових ресурсів.

За контролем збалансування фінансових ресурсів криється контроль за платоспроможністю та ліквідністю, а також за станом та структурою залучення, погашення капіталу та покриття зобов'язань.

Ефективність фінансових ресурсів передбачає контроль показників рентабельності операційної діяльності та ефективністю використання залучених ресурсів.

Модель управління фінансовою діяльністю ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» на основі формування оптимальних страхових фондів дала б змогу забезпечити необхідний облік та оптимальний розподіл фінансових ресурсів страхової компанії, визначити ефективний рівень власного утримання страховика при здійсненні як страхової, так і інвестиційної діяльності, а також досягнути високого фінансового результату від здійснення страхування [55].

У процесі управління фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» варто виокремити ще такі основні рекомендовані напрямки управління [56]:

- 1) управління фінансовими ресурсами за страховою діяльністю, що охоплює такі складові: управління формуванням та використанням страхових резервів, визначення оптимальної структури страхового портфеля, розробка ефективної тарифної та андерайтингової політики, забезпечення мінімізації страхових ризиків.

- 2) управління фінансовими ресурсами від перестрахової діяльності, що передбачає такі напрямки, як управління формуванням власного капіталу, мобілізацією і використанням резервів перестраховика, оцінювання

перестраховальної місткості та величини власного утримання перестраховальників, розробка ефективної тарифної та андерайтингової політики на ринку перестраховування;

3) управлінні активами, що спрямоване на формування стратегії і здійснення заходів приведення структури капіталу у відповідність до програм фінансового розвитку страховика у напрямку визначення політики фінансування інвестиційних операцій, ефективного розміщення страхових резервів та власних коштів, управління структурою інвестиційного портфеля, мінімізації інвестиційних ризиків;

4) управління з метою визначення оптимальної структури фінансових ресурсів, мінімізації вартості капіталу та мінімізації фінансових ризиків, формування мінімальної величини статутного капіталу, управління формуванням, розподілом і використанням прибутку страховика, оцінювання його фінансової стійкості.

Розмір страхових резервів залежний від розробленої страховою компанією тарифної політики, котра повинна базуватися на запровадженні оптимальних страхових тарифів, що доступні та вигідні для страхувальника та прибуткові для страховика.

У контексті управління страховим портфелем велике значення відіграє обрана управлінцем політика перестраховування, що направлена на забезпечення заданого рівня збитковості видів страхування і портфеля в цілому, ефективність якої залежить від збалансованості активного та пасивного, зовнішнього та внутрішнього перестраховування і вибору ефективних форм і методів перестраховування ризиків [56].

Тобто, як уже вказувалось вище, однією з найскладніших процедур при управлінні фінансовими ресурсами ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», зважаючи на його фінансовий стан, є оптимізація структури його капіталу, тобто менеджерам потрібно зробити все, щоб досягнути такого співвідношення між використанням власних і залучених ресурсів, за якого забезпечується оптимальне

поєднання рентабельності власного капіталу та фінансової стійкості, що сприяє максимізації ринкової вартості страхової компанії.

Загалом управлінський вплив на фінансові ресурси аналізованої страхової компанії можна реалізовувати завдяки таким методам, як [57]:

1) прогнозування – є одним із найважливіших методів управління фінансами страхової компанії, оскільки страховик бере на себе зобов'язання захисту від ризикових подій, котрі не відомо, чи будуть реалізовані. Прогнозування забезпечує основу діяльності страхових компаній, від ефективної реалізації якого залежить величина страхових премій та страхових виплат та, як наслідок, фінансовий результат діяльності компанії;

2) планування – є методом визначення рівня надходжень фінансових ресурсів страхових компаній і їх розподіл у плановому періоді. У його основі закладений точніший і детальніший розрахунок обсягу надходжень та витрат, зокрема від усіх видів діяльності страхової компанії;

3) інвестування – є процесом спрямування тимчасово вільних грошових коштів страховою компанією в активи, цінні папери, банківські депозити для отримання інвестиційного доходу у вигляді відсотків, дивідендів тощо. З позицій інвестиційного потенціалу найбільше значення для страховика має залучений капітал, частка якого перевищує власний, тому страхові компанії є найважливішим інвестиційним інститутом у суспільстві;

4) контроль – є методом, котрий означає перевірку правильності розрахунку основних складників страхового процесу, які чинять вплив на фінансовий стан компанії, таких як ціна страхової послуги, страховий тариф, страхова премія та ін., безпосередню фінансову діяльність страховика та результати її діяльності;

5) оподаткування – впливає через сукупність форм і методів спрямування частини доходу від здійснення господарської діяльності страховика до бюджету. Адже до страхових компаній застосовуються особливі умови оподаткування, зокрема, зменшується податковий тиск у частині податку на прибуток для компаній, котрі страхують життя; здійснюється поділ об'єктів оподаткування

страховика: прибуток від страхової і нестрахової діяльності страховика та дохід від страхової діяльності, для оподаткування якого застосовуються різні ставки тощо;

б) кредитування – є методом, котрий означає процес, пов'язаний з акумуляцією фінансових ресурсів страховою компанією на умовах строковості, платності та поверненості. Страхові компанії не мають права мати у своєму розпорядженні велику кількість кредитних ресурсів, тому кредитування займає незначну вагу в розрізі позикового капіталу страховика.

Реалізувати наведені вище методи управління фінансовими ресурсами страхових компаній можна за допомогою таких фінансових інструментів, як [57]:

- загальні – податки, кредити, дивіденди, санкції, орендна плата, валютний курс – мають непрямий вплив на господарську діяльність страховика в частині фінансів та є загальними для всіх суб'єктів господарювання;

- спеціальні – страховий платіж, страхове відшкодування, страховий тариф, ціна страхової послуги – формують та регулюють діяльність страховика в частині фінансів та застосовуються лише у сфері страхування.

3.2. Фінансове планування як складова системи управління фінансами страхових компаній

Як і будь-якій підприємницькій діяльності, страхуванню властиве планування. План страхової компанії за своїм змістом означає баланс доходів і витрат.

Фінансове планування діяльності страховика – це визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно із процесом оцінки потреб у коштах для забезпечення страхової, фінансової, інвестиційної і поточної діяльності страхової організації.

Метою фінансового планування діяльності страхових компаній є забезпечення оптимального розміру коштів, що потрібні для провадження ефективної діяльності страховика, забезпечення фінансової стабільності, ліквідності, а також прибутковості страхової організації.

Основні завдання фінансового планування діяльності страхових організацій, котрих обов'язково необхідно дотримуватися ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» для покращення фінансового стану, наведено на рис. 3.4.

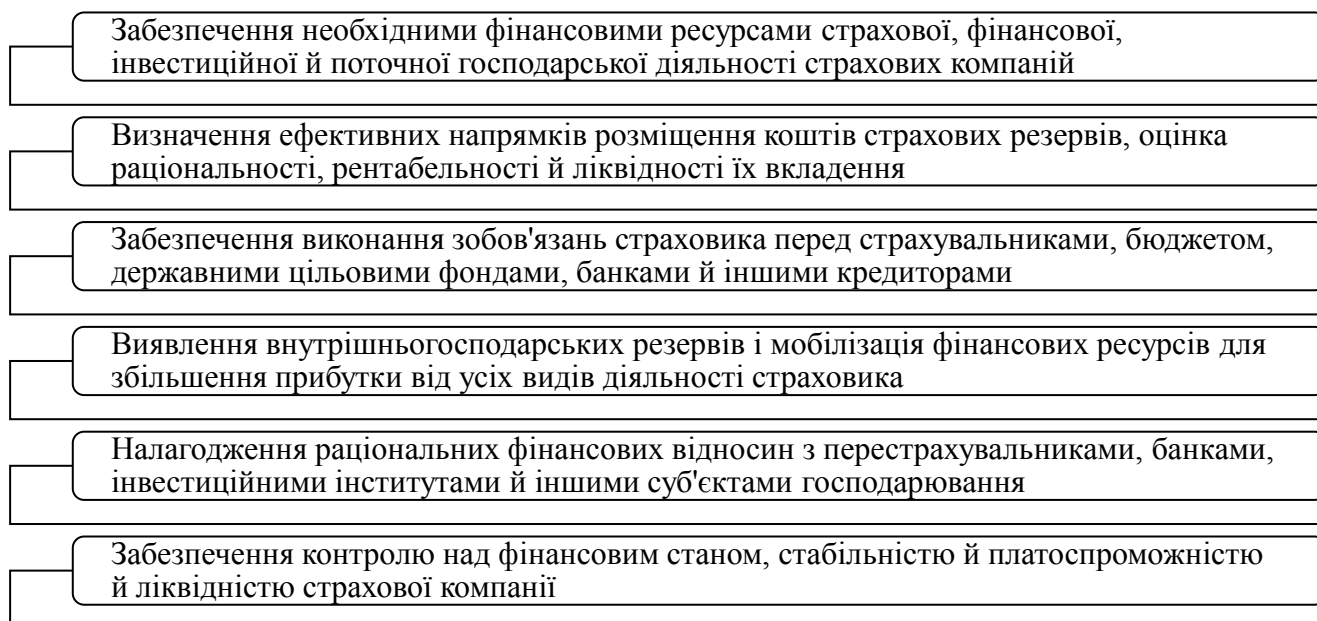

Рис. 3.4. Основні завдання фінансового планування діяльності рекомендовані для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» [13]

Рекомендуємо також для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» дотримуватися системи фінансового планування діяльності, котра включає три різновиди планування (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Види фінансового планування, котрі варто застосовувати страховикам [13]

Вид планування	Ознака
Перспективне фінансове планування	Визначає найважливіші показники, пропорції й темпи розвитку страхової компанії, включає прогнозування фінансової діяльності страховика й розробку фінансової стратегії; – визначає довгострокову мету фінансової діяльності страховика, що залежить від його фінансової політики й вибору найбільш ефективних напрямків її досягнення
Поточне фінансове планування	Виходить із загальної фінансової стратегії й фінансової політики страхової організації й полягає в розробці поточних фінансових планів, які дають можливість страховикові: визначити джерела фінансування його розвитку на майбутній період; сформувати структуру доходів і видатків; визначити структуру активів і капіталу страхової компанії на кінець планового періоду; забезпечити стійку платоспроможність і ліквідність балансу
Оперативне фінансове планування	Необхідне страховій компанії для здійснення контролю за: фактичним надходженням грошей на поточний рахунок; витратою коштів у процесі

	фінансово-економічної діяльності; виконанням поточних фінансових планів
--	---

Ефективна діяльність страхових компаній досягається часто в результаті якісно організованого процесу бізнес-планування, складність пов'язана із ризиковим характером діяльності, непередбачуваністю утворення страхових випадків та розмірів пов'язаних з ними грошових виплат, нестабільністю тенденцій розвитку страхового ринку, присутністю на ринку потужних іноземних страховиків. Саме тому вагомої уваги на ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» потребує побудова ефективного процесу бізнес-планування, котрий дозволить оптимізувати проведення страхової діяльності як для страховиків, так і для страхувальників.

Основним моментом складання бізнес-плану страхової компанії є аналізування ризиків проекту, метою якого є визначення ступеня чутливості ключових фінансових показників страхової компанії до змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

Фінансовий план страхової організації є різновидом бізнес-плану страховика, котрий відображає прогностичний становище його фінансових ресурсів на перспективний період та використовується для управління оперативною, поточною, а також стратегічною фінансовою діяльністю.

Метою розробки фінансового плану страхової компанії є визначення прогностичного обсягу фінансових ресурсів страховика, джерел їх утворення та напрямів використання, контроль за цільовим використанням коштів і виявлення резервів нарощення власних фінансових ресурсів.

Функції фінансового плану страхової організації наведено на рис. 3.5.

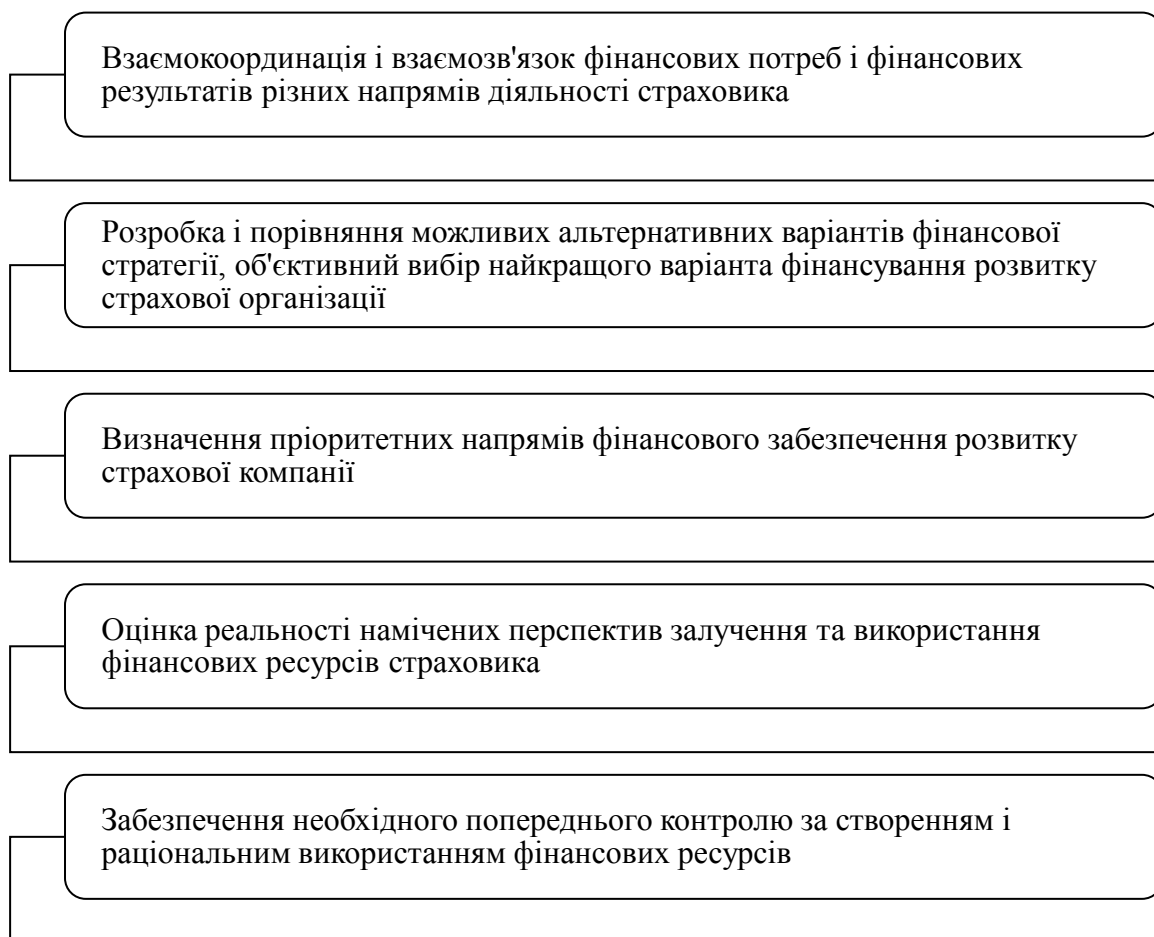

Рис. 3.5. Функції фінансового плану страхової компанії [13]

Основні види перспективних фінансових планів, котрі варто було б розробляти ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», наведено у табл. 3.2.

Перспективні плани страхової компанії [13]

Вид плану	Характеристика
Прогноз прибутків і збитків (фінансових результатів)	Показує фінансовий результат запланованої діяльності, відображає обсяг прибутку, яка передбачено отримати в плановому періоді, зводить в одне планові перспективні оцінки різних позицій доходів і витрат на наступний період
Прогноз руху грошових коштів (баланс грошових коштів)	Відображає рух грошових потоків по різних напрямках діяльності страховика, дає можливість визначити джерела капіталу й оцінити його використання в наступному періоді, визначає потребу в залученні капіталу і дає можливість перевірити майбутню ліквідність страхової компанії
Прогноз балансу активів і пасивів	Відображає джерела капіталу і його розміщення та необхідний для того, щоб оцінити, в які види активів спрямовуються грошові кошти і за рахунок яких джерел передбачається формування активів

Фінансове планування управління фінансовими ресурсами включає також і довгострокове фінансове планування, котре варто було б проводити аналізованій страховій компанії в декілька етапів (рис. 3.6).

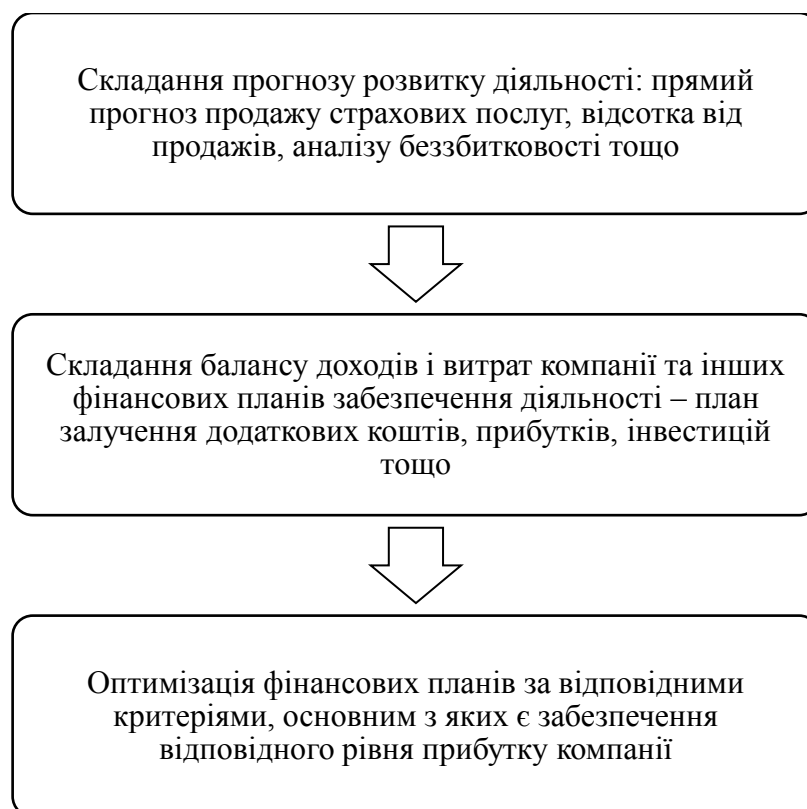

Рис. 3.6. Рекомендовані етапи довгострокового фінансового планування для

ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» [58, 59]

Як тільки страхова компанія входить на ринок, предметом її планування є визначення мети щодо продажу, планування рівня продажу, якого компанія бажає досягнути через певну кількість років; мети щодо отримання доходу, який може бути отриманий із врахуванням обсягів продажу і структури страхового портфелю, мети щодо цільової категорії споживачів.

Під час формування фінансового плану страхової організації розраховують, аналізують і застосовують велику кількість показників, найважливішими серед яких є обсяг страхових платежів і підсумкові результативні показники – прибуток і рентабельність.

Показник величини страхових платежів покладений в основу всього процесу фінансового планування страхової компанії. Спираючись на нього, розробляють планове завдання за окремими видами страхування з урахуванням залучення потенційних страхувальників.

Показник обсягу страхових платежів має синтетичний характер, тому при його плануванні застосовується обчислення середнього платежу, середньої страхової суми, кількості діючих договорів тощо [60].

Під час планування надходження страхових платежів необхідно враховувати специфіку використання основних видів договорів. Так, застосовуються типові договори, умови яких відповідають інтересам багатьох страхувальників і в яких проявляється дія закону великих чисел. Індивідуальні ж договори відображають особливості конкретного клієнта, їм властиві спеціальні умови, встановлення індивідуальних тарифів тощо. За такими договорами планування проводиться окремо по кожному, з урахуванням конкретних особливостей діяльності страхувальника.

Планування надходження страхових платежів має проводитись ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» по кожному виду страхування окремо, тому що кожна страхова операція здійснюється з певним споживачем. Йде мова лише про особливості впливу різних соціально-економічних факторів на обсяги страхових платежів. Можливе й планування також окремо по кожній групі майна [60].

Фінансове планування тісно взаємопов'язане із маркетинговим, виробничим та іншим плануванням компанії, підкоряється її місії і загальній стратегії. Загальні етапи фінансового планування, котрих рекомендуємо дотримуватись ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», наведено на рис. 3.7.

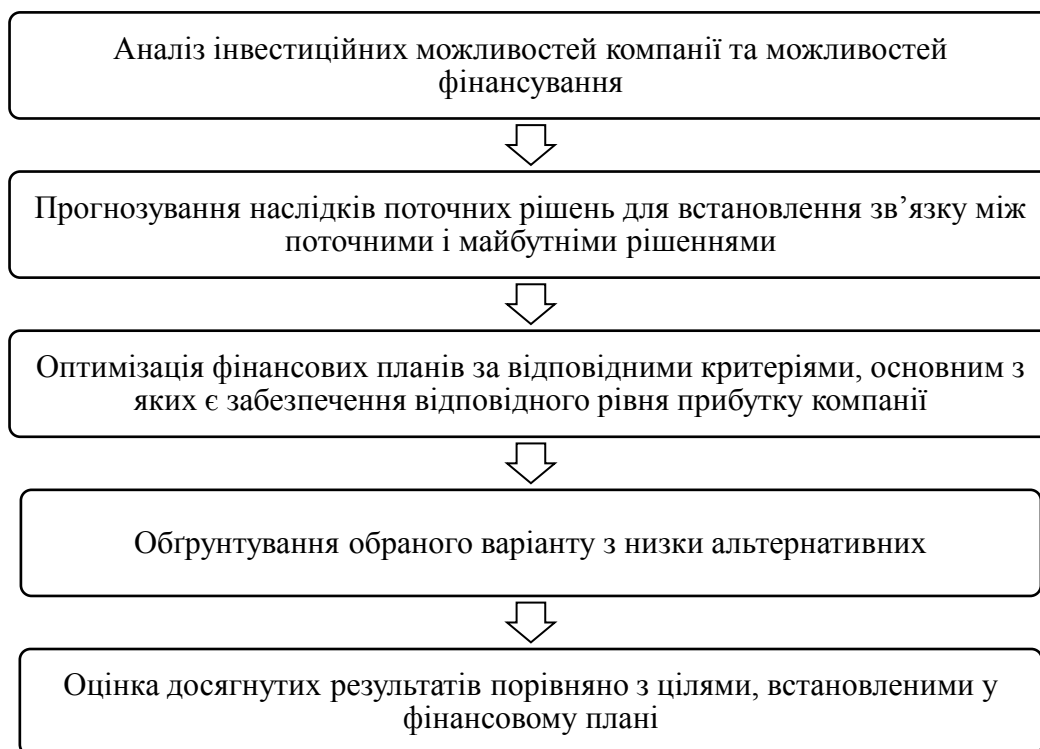

Рис. 3.7. Загальні етапи фінансового планування, рекомендовані для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» [61]

До методів прогнозування основних показників страхового ринку, яких рекомендуємо використовувати ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», належать такі:

- 1) методи експертних оцінок;
- 2) методи аналізу і прогнозування рядів динаміки;
- 3) казуальні (причинно-наслідкові) методи.

Найважливішими умовами успішності аналізованої страхової компанії є планування є контроль за виконанням планів і подальше коректування планів і цілей планування залежно від одержаних результатів.

3.3. Напрями та особливості диверсифікації коштів страхових резервів

Важливим джерелом фінансових ресурсів для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» є страхові резерви. Динаміка страхових резервів аналізованої страхової компанії наведена в другому розділі в табл. 2.10.

В аналізований період розмір сукупних страхових резервів для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» був більшим за розмір зареєстрованого капіталу. Саме тому для цієї компанії надзвичайно важливим є нарощування розміру страхових резервів, адже вони є безкоштовним джерелом фінансових ресурсів.

Страхові резерви відносяться до залученого капіталу, оскільки ці ресурси не належать страховику, вони лише тимчасово, на період дії договору страхування, знаходяться у розпорядженні страхової компанії і призначені для здійснення страхових виплат. За умови беззбиткового проходження договору вони переходять в дохідну базу страхової компанії.

Джерелом формування страхових резервів є страхові премії. Тому надзвичайно важливим для аналізованої страхової компанії є правильність розрахунку страхових резервів та забезпечення їх достатньої ліквідності.

Щодо формування обсягів страхових резервів в аналізований період, то ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» формує такі види резервів, як резерв збитків або резерв належних виплат та резерв незароблених премій, які визначені законодавством як обов'язкові.

Внаслідок проведеного аналізу було виявлено, що велика частка страхових резервів аналізованої страхової компанії в 2016-2020 роках направлялась на перестраховання. Висока частка перестраховика у структурі страхових резервів (2016 рік – 128096 тис. грн., 2017 рік – 223335 тис. грн., 2018 рік – 314837 тис. грн., 2019 рік – 435221 тис. грн., 2020 рік – 790711 тис. грн.) свідчить, що ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» намагається максимально передати ризик і залишити менший обсяг страхових резервів, котрими необхідно управляти з позицій їх можливого інвестування. Це сприяє зниженню ризику, однак в той же

час спричиняє зниження обсягу фінансових ресурсів, які можуть приносити дохід шляхом їх ефективного інвестування в дозволені законодавством активи.

Показник участі перестраховиків у страхових резервах становить у 2016 році 0,4, у 2017 році – 0,58, у 2018-му році становив 0,61, у 2019 році – 0,6 та у 2020 році – 0,75.

Тобто частка перестраховиків у страхових резервах у 2016 році склала лише 40%, що відображає невелику залежність здатності страхової компанії виконувати зобов'язання перед страхувальниками від надійності перестраховиків.

Частка перестраховиків у страхових резервах склала у 2017 році дорівнювала 58%, у 2018-му – 61%, у 2019 році – 60% і в 2020 році – аж 75%, що свідчить про залежність здатності страхової компанії виконувати зобов'язання перед страхувальниками від надійності перестраховиків. З наведених показників можна зробити висновок про досить високий рівень залежності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» від перестраховиків в аналізований період і недостатній рівень диверсифікованості страхових резервів.

Тобто за рахунок операцій перестрахування аналізована страхова компанія має можливість у 2020 році диверсифікувати ризик, але, враховуючи, що 75% страхових премій передається на перестрахування і лише 25% страхових виплат компенсуються перестраховиками свідчить про те, що ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» втрачає частку свого доходу, який можна було б отримати шляхом ефективного інвестування коштів.

Виходячи з цього, розглянемо можливості управління страховими резервами з позицій їх диверсифікації.

Зважаючи на особливість страхової діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», рекомендується керуватися встановленими принципами розміщення страхових резервів:

1. Принцип безпечності – найважливіший принцип для страхової компанії. Цей принцип ставить перед страховиком завдання досягти максимально можливої за даних умов безпеки вкладень, тобто зведення до мінімуму інвестиційного ризику. Надійність інвестицій є головною умовою існування страхових компаній,

оскільки втрата інвестованих коштів призводить до втрати страхових резервів, а це, в свою чергу веде до нездатності страхової компанії виконати свої страхові зобов'язання.

2. Принцип ліквідності передбачає можливість швидкого та беззбиткового для страховика перетворення будь-яких вкладень на грошові кошти. Згідно із цим принципом структура активів страховика має бути такою, щоб у будь-який момент він мав у своєму розпорядженні ліквідні кошти.

3. Принцип прибутковості вкладень означає, що активи страховика мають розміщуватись на принципах безпечності та ліквідності і при цьому ще приносити постійний і достатній дохід.

4. Принцип диверсифікованості полягає в розподіленні коштів між об'єктами вкладень з метою зниження ризику ймовірності втрати цих коштів або втрати доходів від них [18, с. 115].

З метою підвищення ефективності перестрахової діяльності рекомендуємо аналізованій страховій компанії передавати на перестраховання більш ризиковані об'єкти порівняно з тими, що залишаються на власне утримання страхової компанії. Зокрема, ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» рекомендуємо також диверсифікувати свої складення в цінні папери.

Окрім цього, рекомендуємо також збільшити обсяги депозитів задля більш ефективного використання фінансових ресурсів за рахунок отримання додаткового доходу на вкладений капітал. Для цього управлінському персоналу ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» необхідно було б проаналізувати депозитні програми українських банків та обрати найкращий варіант для вкладення коштів з врахуванням забезпечення максимальної дохідності, але в той же час з метою мінімізації фінансового ризику при інвестуванні коштів на депозитні вклади в банківські установи застосовуватимуться заходи щодо диверсифікації вкладів і лімітування ризику. Диверсифікацію необхідно здійснювати шляхом обрання певної кількості банків для інвестування коштів, які пропонують найбільш вигідні для страхової компанії депозитні програми.

Хорошим методом нарощення фінансових ресурсів ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» було б вкладення коштів в акції інших страхових компаній, що сприяло б отриманню дивідендів у плановому періоді, дозволить розширити співпрацю зі страховими компаніями, дасть можливість нарощувати потік перестраховувальних премій і отримати додатковий дохід від перестраховувальної діяльності. Співпраця з банками і участь в їх капіталі надасть пріоритет при розміщенні капіталу на депозитних вкладах.

Важливим є і формування збалансованого страхового портфелю страхової компанії є однією із базових умов забезпечення її фінансової стійкості.

Здійснити оптимізацію структури страхового портфелю можна за рахунок операцій перестраховування та його комплексного аналізу, систематизації і подальшої адаптації до умов функціонування страхової компанії [62].

Основною метою формування страхового портфеля є досягнення оптимального поєднання ризику та доходу для страховика [63].

Формування страхового портфеля страхової компанії повинне відповідати поставленим її стратегічним цілям, серед котрих основними є [64]:

- 1) одержання максимального прибутку;
- 2) нарощення частки присутності на страховому ринку;
- 3) збереження досягнутих позицій на страховому ринку;
- 4) збереження капіталу;
- 5) забезпечення приросту капіталу.

Найбільш оптимальним страховим портфелем є диверсифікований, тому що саме він характеризується оптимальним рівнем доходності, ризику й фінансової надійності. Оптимальний страховий портфель утворюється на основі поєднання ньому видів страхування, збитковість за котрими надає змогу утримувати певну задану їй норму, котра забезпечує достатній запас платоспроможності та отримання прибутку компанією. Управлінський персонал, котрий має орієнтацію на оптимальне поєднання видів страхування в портфелі страхової компанії, повинен постійно моніторити ризики, прийняті компанією, аналізувати

рентабельність страхових операцій, формувати ефективну інвестиційну політику, доходи від котрої впливають на платоспроможність страховика [65].

Модель Марковіца, яку традиційно використовують для оптимізації структури портфеля цінних паперів, управлінський персонал може застосовувати і в страхуванні, при чому не лише в інвестиційній діяльності страхової компанії, а й у страховій діяльності, при оптимізації портфеля страхових послуг. Показники, які використовують в моделі Марковіца для розрахунку оптимального інвестиційного портфеля, є аналогічними, як і в страховій діяльності. Так, дохідність цінного паперу аналогічна прибутковості виду страхування. Ризик цінного паперу в моделі розраховують як середнє квадратичне відхилення дохідності, при чому він розраховується і для конкретного виду страхування [65].

Відповідно за цією моделлю варто було б оптимізовувати страховий портфель страхової компанії в такій послідовності:

1) розрахувати прибутковість конкретного виду страхування, поділивши чисті страхові виплати за і-м видом страхування на чисті страхові надходження за і-м видом страхування за конкретні роки;

2) знайти середнє значення прибутковості за аналізований період і ризику (середньоквадратичне відхилення, яке фактично є нормою ризику за кожним з видів страхування).

Розглянемо на практиці модель оптимізації страхового портфеля страхової компанії на конкретному прикладі. Чисті надходження страхових платежів в Україні за 2019-2020 рр. за окремими видами страхування наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Чисті надходження страхових платежів в Україні за 2019-2020 рр. [66]

Вид страхування	2019 рік, млн. грн	2020 рік, млн. грн.
1	2	3
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	9858,1	11720,7
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	2673,9	32431
Страхування майна	2578,5	3222,0
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1576,1	1915,6
Страхування фінансових ризиків	1829,5	1663,8

Продовження табл. 3.3

1	2	3
Страховання вантажів та багажу	1001,4	1479,3
Страховання медичних витрат	833,2	1098,8
Страховання кредитів	334,7	577,2
Інші види страхування	1616,4	1830,5

Чисті страхові виплати за окремими видами страхування в Україні за 2019-2020 роки наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Чисті страхові виплати за окремими видами страхування в Україні за 2019-2020 роки [66]

Вид страхування	2019 рік, млн. грн	2020 рік, млн. грн.
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	4802,9	5623,8
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1671,6	2094,9
Страховання майна	260,6	1412,4
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	165,1	249,7
Страховання фінансових ризиків	1803,6	1393,4
Страховання вантажів та багажу	63,9	119,3
Страховання медичних витрат	261,4	311,5
Страховання кредитів	261,3	78,0
Інші види страхування	410,1	444,7

Показники прибутковості добровільних видів страхування за період 2019–2020 рр. за страховими компаніями України наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Показники прибутковості добровільних видів страхування за 2019–2020 рр.

Вид страхування	2019 рік, млн. грн	2020 рік, млн. грн.
1	2	3
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	0,5128	0,5202
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	0,3748	0,9354
Страховання майна	0,8989	0,5616
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	0,8952	0,8696
Страховання фінансових ризиків	0,0142	0,1625

Продовження табл. 3.5

1	2	3
Страховання вантажів та багажу	0,9362	0,9194
Страховання медичних витрат	0,6863	0,7165
Страховання кредитів	0,2193	0,8649
Інші види страхування	0,7463	0,7571

Розрахункові показники середньої прибутковості та ризику (середньоквадратичне відхилення) за видами страхових послуг за аналізований період по страхових компаніях України наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Показники середньої прибутковості і ризику (середньоквадратичне відхилення) за видами страхових послуг

Вид страхування	Середнє значення прибутковості	Середнє квадратичне відхилення
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	0,5165	0,0037
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	0,6551	0,2803
Страховання майна	0,7303	0,1686
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	0,8824	0,0128
Страховання фінансових ризиків	0,0883	0,0742
Страховання вантажів та багажу	0,9278	0,0084
Страховання медичних витрат	0,7014	0,0151
Страховання кредитів	0,5421	0,3228
Інші види страхування	0,7517	0,0054

Диверсифікацію портфеля страхових послуг із добровільних видів страхування в Україні наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Диверсифікація портфеля страхових послуг, %

Вид страхування	Середнє значення прибутковості	Ризик
1	2	3
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	51,65	0,37
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	65,51	28,03
Страховання майна	73,03	16,86
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	88,24	1,28

Продовження табл. 3.7

1	2	3
Страховання фінансових ризиків	8,83	7,42
Страховання вантажів та багажу	92,78	0,84
Страховання медичних витрат	70,14	1,51
Страховання кредитів	54,21	32,28
Інші види страхування	75,17	0,54

Відповідно до моделі Марковіца під час формування страхового портфеля менеджери страхової компанії повинні надавати перевагу менш ризиковим та найбільш прибутковим видам добровільного страхування. Зокрема, за проведеним дослідженням можна запропонувати страховій компанії бути націленою при оптимізації страхового портфеля перш за все на страхування вантажів та багажу, що мають рівень ризику лише 0,84%, а прибутковість – 92,78%, страхування медичних витрат, котрі за даними дослідження приносять 70,14% прибутковості і мають ризик у розмірі лише 1,51%, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, прибутковість якого становить 88,24%, а рівень ризику – лише 1,28%, а також страхування майна з рівнем ризику 16,86% і 73,03% прибутковості. Найбільш ризиковими для страхової компанії є страхування кредитів, а також медичне страхування з рівнями ризику 32,28% та 28,03%, відповідно.

Результати, які було отримано, так само, як і використана методика, можуть застосовуватися управлінським персоналом страхової компанії задля вироблення стратегії її розвитку. Вибір саме добровільних видів страхування забезпечує достатню гнучкість страховика у випадку відмови від укладання вагомих за рівнем ризику договорів страхування чи під час передачі договору у перестраховання. Варто зазначити також, що соціально-економічний розвиток конкретного регіону, клієнти, додаткові ризики, котрі характерні для того чи іншого виду страхування, можуть чинити вплив на остаточний вибір і кінцевий варіант портфеля страхових послуг страхової компанії.

Прибуток страхових компаній складається з доходів за мінусом страхових виплат і витрат на ведення справи. Для більшості страхових компаній України витрати на ведення справи становлять від 35% до 60% [67, с. 57].

Якщо проаналізувати страховий портфель страхової компанії «ПЗУ Україна», то серед усіх видів страхування, котрими вона займається на даний час, найбільшу частку станом на 01.10.2020 року у портфелі займає особистісне страхування (у тому числі медичне, туристичне та страхування від нещасних випадків), а саме 35,8%, АВТОКАСКО – 21,3%, на третьому місці опинилось страхування майна – 14,5% [37].

За цими даними можна зробити висновки, що страхова компанія «ПЗУ Україна» має недостатньо збалансований страховий портфель, адже медичне страхування має високий рівень ризику, котрий досягає 28,03%, та страхування майна, яке характеризується ризиковістю 16,86%.

Тому страховій компанії необхідно все ж таки збалансувати страховий портфель і зробити так, щоб він відповідав таким двом вимогам: він має забезпечувати страховику максимальний прибуток, котрий підвищує фінансову стійкість страхової компанії на ринку, а також він повинен максимально враховувати ризик можливого несприятливого зростання рівня страхових виплат та витрат, котрі пов'язані із веденням договорів, у майбутньому, щоб забезпечити страхову компанію від втрати чи значного послаблення своєї платоспроможності.

Нині страховій компанії, котра провадить велику кількість різноманітних видів страхування, проте за кожним із них має малий портфель, важко оцінити той чи інший ризик, керуючись лише власним досвідом. Необхідно використовувати ставки, котрі вже діють на ринку, чи інформацію великих страхових компаній зі значним портфелем за певним видом страхування [68].

Здійснюючи управління страховим портфелем, менеджмент страхової компанії повинен постійно аналізувати та корегувати співвідношення між напрямками страхування, страховими сумами та рівнями ризику об'єктів у розрізі діючих і новоукладених страхових договорів. Саме за рахунок виконання вищенаведених принципів страхова компанія максимізує прибуток за умови ризикового характеру власної діяльності [69].

Можна також запропонувати певну модель для оптимізації структури страхового портфелю, яка буде складатися із етапів. На першому та другому етапах

запропонованого підходу доцільно провести ідентифікацію базових параметрів моделі та виявити на їх основі структурні та функціональні зв'язки, що охарактеризовують системоутворюючі співвідношення між змінними. На завершальному третьому етапі відбуватиметься побудова загальної схеми математичної моделі оптимізації структури страхового портфелю за рахунок операцій перестрахування та застосування числових методів її вирішення [62].

Перший етап реалізації науково-методичного підходу для страхової компанії при визначенні шляхів оптимізації страхового портфеля передбачає ідентифікацію комплексу передумов потреби проведення оптимізації структури страхового портфеля. Таким чином, можна зазначити, що за умови виявлення критичного чи мінімального рівня платоспроможності страховика страхова компанія може зменшувати рівень ризику втрати платоспроможності за рахунок операцій перестрахування, але цей аспект не є передумовою проведення диверсифікації портфелю страхової компанії.

Поряд із наведеною вище передумовою, проведення диверсифікації портфелю страхової компанії здійснюється за умови неоднорідності страхового портфеля незалежно від виявленого рівня платоспроможності страхової компанії. Так, це обмеження є достатньою умовою оптимізації структури страхового портфеля. Критерієм ідентифікації рівня однорідності страхового портфеля виступає коефіцієнт варіації [62].

Другим етапом досліджуваного науково-методичного підходу є безпосереднє проведення диверсифікації страхового портфеля на базі використання економіко-математичної моделі оптимізації його структури за рахунок операцій перестрахування.

Оптимізація страхового портфеля може здійснюватися також і за рахунок прийняття певних видів ризиків, тоді вартість договору перестрахування необхідно розглядати і в межах активного перестрахування. Встановивши основні параметри диверсифікації портфеля страхової компанії (а саме ідентифікатори незадовільної структури страхового портфеля, вартість договору перестрахування i -го виду та рівень дохідності страхових операцій в залежності від форм, способів дії

перестраховування та видів страхування), варто визначити напрями диверсифікації в розрізі мінімізації ризику збитковості [62].

Пріоритетним напрямом є не тільки розрахунок кількісних характеристик зазначених напрямів диверсифікації страхового портфеля, а й визначення оптимального співвідношення між даними параметрами, що як наслідок дає можливість збалансувати структуру портфелю страхової компанії. Також менеджерам варто було б розробити науково-методичний підхід до диверсифікації портфелю страхової компанії, котрий полягав би у виборі оптимальної частки кожного *i*-го виду страхування із відповідним рівнем настання страхового випадку.

Страхова компанія повинна забезпечувати створення такого страхового портфеля, котрий складався б із можливо більшої кількості страхових договорів, але з невисоким ступенем відповідальності за кожним прийнятим ризиком. Це повинно відповідати фінансовим можливостям страховика, щоб при настанні страхового випадку фінансовий стан не погіршився [70].

Отже, третій розділ роботи містить пропозиції щодо вдосконалення інструментарію управління фінансами страхових компаній, характеристики і важливості фінансового планування як складової системи управління фінансами страхових компаній, а також напрями та особливості диверсифікації страхових резервів і страхового портфеля.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теоретико-методичні засади управління фінансовими ресурсами страхових компаній, розглянувши інструментарій виявлення й оцінки основних ризиків порушення управління фінансовими ресурсами, ми дійшли таких висновків:

1. За результатами систематизації та аналізу теоретичних підходів до трактування категорії «фінанси», було визначено, що фінанси є невід'ємною соціально-економічною категорією, що проявляється як потоки грошових коштів, що утворюються в процесі формування, розподілу й застосування ВВП держави та реалізуються із використанням бюджетного механізму, а також є певною системою економічних відносин з приводу формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарської діяльності. Фінанси страхових організацій являють собою сукупність економічних відносин, котрі регульовані державою, пов'язані з формуванням і використанням грошових коштів страховика у процесі його господарської діяльності. Аналіз підходів науковців до визначення поняття «фінанси страхових організацій» дав можливість визначити, що одні ототожнюють їх функції із функціями фінансів підприємств загалом, адже фінанси страхових компаній є сегментом фінансів підприємств, а інші розширюють перелік функцій фінансів страхових організацій з урахування специфічності функціонування страхових компаній.

2. За результатами дослідження механізму управління фінансами страхової компанії було визначено, що ним є системно упорядкований порядок дій і операцій у процесі формування, руху й перерозподілу фінансових ресурсів страхової компанії, який підпорядкований її загальній і фінансовій стратегії, а також включає пов'язані підсистеми аналізу, планування, і контролінгу фінансів, котрі спрямовані на підтримку платоспроможності та фінансової стабільності страхової компанії, визначаючи тим самим зростання її ринкової вартості.

3. В результаті дослідження методичних підходів до оцінювання ефективності управління фінансами страхових компаній визначено, що для

здійснення якісної оцінки фінансових ресурсів страхової компанії та виявлення можливостей підвищення ефективності їх формування та застосування можуть використовуватися найпопулярніші методи аналізу: елементарні та евристичні методи, методи факторного аналізу

4. В результаті дослідження ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», визначено, що вона займає лідерські позиції в рейтингах СК України за показниками діяльності страховиків і є однією із найбільш популярних в Україні.

5. Внаслідок аналізу фінансового стану ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» та основні його фінансово-економічних показників, було визначено, що чистий прибуток протягом 2016-2020 рр. збільшився на 43 982 тис. грн. із 703 тис. грн. у 2016-му році до 44 685 тис. грн. у 2020 році, що свідчить про підвищення ефективності діяльності товариства. Аналіз динаміки страхових відшкодувань ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2019 рр. показав, що компанія з ризикових видів страхування постійно збільшувала обсяг страхових виплат впродовж аналізованого періоду. Аналіз оцінки надійності показав, що вона є граничною, що означає, що фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні, котрий значно нижче, аніж середній.

6. В результаті аналізу складу, структури і динаміки фінансових ресурсів страхової компанії, було встановлено, що впродовж аналізованого періоду власний капітал ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» зріс з 97 559 тис. грн. у 2016 році до 303 244,5 тис. грн. у 2020 році, що на 205 686 тис. грн., або на 210,83% більше. Загальна вартість капіталу зросла на 252,8 % в основному за рахунок збільшення вартості залученого капіталу. Аналіз динаміки довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» також показав постійне їх збільшення.

7. В результаті аналізу показників фінансової стійкості і платоспроможності компанії було визначено, що коефіцієнт автономії для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» за 2016-2020 рр. упродовж усіх аналізованих років мав значення менше нормативного, що може свідчити про високий рівень фінансових ризиків. Так як ліквідність аналізованого суб'єкта господарювання в нормі, і він здатен

збалансувати вхідні і вихідні грошові потоки, заходи щодо підвищення стійкості компанії можуть бути не терміновими. Для цього компанія може реінвестувати отриманий прибуток протягом наступних кількох років. Коефіцієнт фінансової стабільності для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» свідчить про високий рівень фінансових ризиків, адже він знаходиться поза межами нормативного значення. Розрахований коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами свідчить про значну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів і вказує на те, що весь власний капітал і довгострокові джерела спрямовані на фінансування необоротних активів і у страхової компанії немає довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу. Для підвищення показника можна оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів, залучити додаткові кошти власників, реінвестувати чистий прибуток у компанію тощо. Відповідно, згідно із проведеною оцінкою фінансової стійкості ПрАТ «ПЗУ Україна», ми визначили, що страхова компанія має недостатньо стійкий фінансовий стан, оскільки коефіцієнти стійкості не відповідають нормативним за весь період із 2016-го до 2020 року.

8. Внаслідок систематизації пропозицій щодо удосконалення інструментарію управління фінансами страхової компанії, що аналізується, визначено, що механізм управління фінансами страхової компанії органічно входить у систему фінансового управління страхової компанії і в рамках цієї керуючої системи найбільшою мірою пов'язана із підсистемою управління капіталом. Ефективного управління фінансовими ресурсами страхової компанії можливо досягнути шляхом проведення якісного фінансово-економічного аналізу фінансових ресурсів. Управлінський персонал обов'язково має шукати резерви нарощення власних фінансових ресурсів та ефективно їх використання з метою нарощення ефективності роботи підприємства в цілому та своєчасності оборотності коштів. При виборі найкращого шляху утворення фінансів страховику потрібно використовувати системно-аналітичний метод управління фінансовими ресурсами, суть якого полягає в обґрунтуванні доцільності управлінського рішення щодо ситуації, котра виникає під впливом чинників внутрішнього та зовнішнього

середовища. Оптимізувати структуру фінансів страховика у контексті управління його фінансовими ресурсами можна шляхом аналізу фінансів у динаміці, оцінки основних факторів, що визначають структуру фінансів, а також оптимізації структури фінансових ресурсів за критерієм дохідності власного капіталу, підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю, адже фінансові ресурси, котрі акумулюються страховими компаніями у вигляді страхових резервів, є значним джерелом інвестицій.

9. В результаті дослідження категорії «фінансове панування як складова управління фінансами» визначено, що фінансове планування діяльності аналізованої страхової компанії є надзвичайно важливим через забезпечення оптимального розміру коштів, що потрібні для провадження ефективної діяльності страховика, забезпечення фінансової стабільності, ліквідності, а також прибутковості страхової організації.

10. За результатами дослідження питання напрямів та шляхів диверсифікації страхових резервів, визначено, що оскільки розмір сукупних страхових резервів для ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна» постійно був більшим за розмір зареєстрованого капіталу, тому для цієї компанії надзвичайно важливим є нарощування розміру страхових резервів, адже вони є безкоштовним джерелом фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Венгер В.В. Фінанси : навч. посібник / В.В. Вегнер. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
2. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 460 с.
3. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 312 с.
4. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
5. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. С. Філімоненков. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.
6. Фінанси : навч. посібник / В.І. Аранчій, Ю.М. Лелюк, Л.М. Капаєва та ін. – Полтава : АСМІ, 2009. – 592 с.
7. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник / В. М. Опарін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
8. Лондар С. Л. Вхідження України у світовий економічний простір та трансформація фінансових визначень / С. Л. Лондар // Фінанси України. – 2006. – № 5.
9. Финансы организаций (предприятий): учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям, специальности 080105 «Финансы и кредит» / [Н.В. Колчина и др.); под ред. Н.В. Колчиной. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 383 с.
10. Лаврук Н. А. Дослідження фінансових результатів діяльності страхових організацій / Н. А. Лаврук, Л. В. Русул // Мукачівський Державний Університет. – 2018. – №15. – С. 679–687.
11. Нагайчук Н.Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття «фінанси страхових організацій» / Н. Г. Нагайчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №11. – С. 32–35.

12. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. / О.О. Гаманкова. – К., 2007. – 328 с.
13. Світлична О. С. Управління фінансами страхових організацій : навч. пос. / О. С. Світлична, Н. М. Сташкевич – Одеса: Атлант, 2015. – 258 с.
14. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко: Національний університет харчових технологій. – К.: НУХТ, 2012. – 376 с.
15. Щербаков В.А. Страхование : учебное пособие / В.А.Щербаков, Е.В.Костяева. – М.: КНОРУС, 2007. – 312 с.
16. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Фінанси страхових організацій : навчальний посібник / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська. – Дніпро: Пороги, 2019. – С. 198.
17. Доманчук А. І. Формування системи управління фінансами страхових компаній / А. І. Доманчук // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 30. – С. 60–67.
18. Нагайчук Н. Г. Управління капіталом страхової компанії / Н. Г. Нагайчук // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 106-116.
19. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. наук. ред. С. С. Осадець. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.
20. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
21. Охріменко О.О. Страховий захист: маркетинг, менеджмент, економіка безпеки (туристське підприємництво): Навчальний посібник / О.О. Охріменко. – К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2005. – 416 с.
22. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
23. Страхование : учебник / Под ред. Т.А.Федоровой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Экономика, 2014. – 875 с.

24. Васильчук І.В. Збалансування інтересів зацікавлених осіб як концепція ціннісно орієнтованого управління підприємством / І.В. Васильчук // Таврійський науковий вісник. – 2009. – Вип. 63, ч.2.

25. Герасименко О. В Особливості фінансового менеджменту страхових компаній / О.В. Герасименко // Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації : V Міжнар. науково-практичн. семінар, 18-19 травня 2017 р. м. Львів [матеріали] I частина / За ред. Сич О.А. – Львів : ЛНУ, 2017. – 123 с.

26. Фастунова В.О. Фактори впливу на формування фінансового потоку страхових компаній / В.О. Фастунова // VIII Международная научно-практическая конференция «Социальноэкономические реформы в контексте интеграционного выбора Украины» – Л., 2012.

27. Трохимець І. С. Основні стратегії при управлінні фінансовими ресурсами страховика [Електронний ресурс] / І. С. Трохимець. – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/8/trohymets.php>

28. Козьменко О.В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку: монографія / О. В. Козьменко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 350 с.

29. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика: монографія / Н. В. Ткаченко; Нац. банк України, Ун-т банків. справи. – Черкаси: «Черкаський ЦНТЕІ», 2009. – 570 с

30. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – Т-1-К.: Ника-Центр, 1999. – 592 с.

31. Хавтур О. В. Оптимізація структури капіталу страхових компаній / О. В. Хавтур // Економічні проблеми розвитку будівництва в Україні. – Тернопіль: Екон. думка, 2011. – С. 59–63.

32. Бердар М.М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств / М. М. Бердар // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 21. – С. 272–279.

33. Мельник О.М. Облік, аналіз та контроль фінансових ресурсів підприємства в процесі прийняття управлінських рішень / О. М. Мельник //

Сучасні проблеми економіки і менеджменту: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10–12 листопада 2011 р.). – Львів, 2011.

34. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Ю.М. Тютюнник. – Полтава : РВВ ПДАА, 2014. – 2 ч. – 394 с.

35. Отенко І.П. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / І.П. Отенко, Г.Ф. Азаренков, Г.А. Іващенко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с.

36. Кіндрацька Г.І. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник / Г.І. Кіндратська, А.Г. Загородній, Ю.І. Кулиняк. – Львів: ЗУКЦ, 2017. – 310 с.

37. Офіційний сайт страхової компанії ПрАт «ПЗУ Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pzu.com.ua/>

38. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/insurance/company/pzu/>.

39. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії / А. О. Бойко // Економічні науки. – 2010. – №7.

40. Братюк В.П. Дослідження управління фінансовою надійністю страховика на прикладі страхових компаній України / В.П. Братюк // Ефективна економіка. – 2014. – №11.

41. Павловська О. В. Фінансова стійкість страхової компанії та критерії її забезпечення / О.В. Павловська, В. О. Філімонова // Ефективна економіка – 2015. – №6.

42. Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків: Розпорядження від 17 березня 2005 р. // Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – 2005 р. – № 3755.

43. Сташкевич Н.М. Конспект з дисципліни «Страхування та фінанси страхових організацій» для студентів IV курсу всіх форм навчання спеціальності «Фінанси» / Н.М. Сташкевич. – Одеса, 2009. – 155 с.

44. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової автономії (Коефіцієнт фінансової незалежності) [Електронний ресурс] / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online». – Режим доступу:

<https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikov/346-pokaznik-finansovoji-avtonomiji-pokaznik-finansovoji-nezalezhnosti>

45. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової стабільності (Коефіцієнт фінансування) [Електронний ресурс] / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online». – Режим доступу: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikov/348-pokaznik-finansovoji-stabilnosti-koefitsient-finansuvannya>

46. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (Забезпечення оборотних активів власними коштами) [Електронний ресурс] / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online». – Режим доступу: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikov/301-koefitsient-zabezpechenosti-vlasnimi-oborotnimi-zasobami-zabezpechennya-oborotnikh-aktiviv-vlasnimi-koshtami>

47. Кривенцова А.М. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовим станом страхових компаній України / А.М. Кривенцова // Гроші, фінанси та кредит. – 2017. – № 6. – С. 98-103.

48. Григор'єва О.Ю. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства [Електронний ресурс] / О.Ю. Григор'єва. – Режим доступу: eaf.nmu.org.ua/ua/naukova_diyalnist/Internet_tezi_2016/Shlyakhy%20pidvyshchennya%20efektivnosti%20upravlinnya%20finansovimi%20resursami%20pidpriemstva.pdf

49. Нестеренко Н. В. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Н. В. Нестеренко, Д. М. Ребріна // Вісник. – 2011. – № 3(16). – С. 69-72.

50. Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І. В. Рудченко. – С. 16-19.

51. Григораш Т.Ф. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Т.Ф. Григораш, Є.С. Сокальська, А.В. Шабала // Young Scientist. – 2014 – №10 (13).

52. Шкробот М. В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств / М. В. Шкробот // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3, Т. 2. – С. 236-240.

53. Урсул І.І. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств [Електронний ресурс] / І.І. Урсул. – Режим доступу: 188.190.33.55:7980/jspui/bitstream/123456789/4113/1/Акт.пр.мен.2015-222-224.pdf

54. Карлін М.І. Управління державними фінансами : [навч. посіб.] / М.І. Карлін, О.В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

55. Соколовська З.М. Оптимізація фінансового управління страховими компаніями на основі імітаційного моделювання / З.М. Соколовська, О.А. Клепікова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2010. – №1. – С. 56-61.

56. Клейслер О. Сучасні реалії управління фінансовими потоками страхових компаній / О. Клейслер // Збірник наукових праць «Перші наукові читання пам'яті С.І. Юрія» (м. Тернопіль, 26 листопада 2015 р.). – 2015. – С. 30-35.

57. Доманчук А.І. Формування системи управління фінансами страхових компаній / А.І. Доманчук // Гроші, фінанси та кредит. – 2018. – № 30-2.

58. Стратегічне управління страховою компанією: Кол. моногр. / В.М. Фурман, О.Ф. Філонюк, М.П. Ніколенко, О.І. Барановський та ін.; Наук. ред. та кер. кол. авт. В.М. Фурман. – К.: КНЕУ, 2008. – 440 с.

59. Уткин Э.И. Стратегическое планирование / Уткина Э.И. – М. : ТАНДЕМ-ЭКМОС, 1998.

60. Долгошея Н.О. Страхування в запитаннях і відповідях Навч. посіб./ Н.О. Долгошея. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 318 с.

61. Сокиринська І. Г. Страховий менеджмент. Навчальний посібник / І.Г.Сокиринська, Т.О.Журавльова, І.Г.Аберніхіна. – Дніпропетровськ: Пороги, 2016.

62. Бойко А.О. Оптимізація портфеля страхової компанії на основі застосування операцій перестрахування [Електронний ресурс] / А.О. Бойко. –

Режим доступу: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/54542/7/Boiko_reinsurance](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/54542/7/Boiko_reinsurance.pdf;jsessionid=A58B82C6E93D872F16135F95EEE0D911).pdf;jsessionid=A58B82C6E93D872F16135F95EEE0D911

63. Пономарьова О.Б. Диверсифікація страхового портфеля в умовах змінного внутрішнього середовища / О.Б. Пономарьова, В.В. Тихонова, К.А. Билименко // Глобальні проблеми економіки. – 2016. – № 14.

64. Журавка О.С. Теоретичні основи формування страхового портфеля / О.С. Журавка // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 201–204.

65. Яшина Н.М. Формирование сбалансированного страхового портфеля : дисс. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Н.М. Яшина ; Саратов. гос. соц.- экон. ун-т ; Мордов. гос. ун-т им. Н.П. Огарева. – Саратов, 2003. – 220 с.

66. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf>

67. Нечипоренко В. И. Управленческий учет страховщика. Некоторые выводы из уроков кризиса. Страховое дело / В. И. Нечипоренко. – М., 2011. – № 10

68. Дрібноход А.О. Підхід щодо вибору страхового портфеля за цілями страховика / А.О. Дрібноход // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2008. – № 635. – С. 63–67.

69. Павловська О.В. Фінансова стійкість страхової компанії та критерії її забезпечення / О.В. Павловська, В.О. Філімонова // Ефективна економіка. – 2015. – №6.

70. Внукова Н.М. Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / Н.М. Внукова, В.І. Успенко, Л. В. Временко та ін.; За загальною редакцією проф. Внукової Н.М. – Харків: Бурун Книга, 2004. – 376 с.

ДОДАТОК А

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЗУ Україна»
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2016 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2016 року

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016 р.

Актив	Код рядка	Приміт ка	31 грудня 2016 року	31 грудня 2015 року
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	5	6,670	6,412
первісна вартість	1001	5	14,418	13,999
накопичена амортизація	1002	5	7,748	7,587
Незавершені капітальні інвестиції	1005		-	-
Основні засоби	1010	4	19,460	17,008
первісна вартість	1011	4	41,398	37,669
Знос	1012	4	21,938	20,661
Інвестиційна нерухомість	1015		5,284	4,766
Довгострокові біологічні активи	1020		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035	6	100,073	57,826
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	9	120	252
Відстрочені податкові активи	1045		-	-
Відстрочені аквізиційні витрати ¹	1060	7	40,371	31,630
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	8	55,480	26,513
Інші необоротні активи	1090	9	941	883
Усього за розділом I	1095		228,399	145,290
II. Оборотні активи				
Запаси	1100		2,322	1,818
Поточні біологічні активи	1110		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9	43,650	45,229
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	9	3,974	1,932
за виданими авансами			-	-
з бюджетом	1135		417	2,065
у тому числі з податку на прибуток	1136		377	1,935
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	9	16,864	419
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9	368	787
¹ Відстрочені аквізиційні витрати, які відображені в рядку 1060, належать до поточних активів.				

Окремий звіт про фінансовий стан слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 14 - 76, які є складовою частиною окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЗУ Україна»
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2016 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2016 року

(Продовження)

Актив	Код рядка	Примітка	31 грудня 2016 року	31 грудня 2015 року
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Поточні фінансові інвестиції	1160	11	39,811	101,039
Гроші та їх еквіваленти	1165	12	111,950	103,550
Готівка	1166	12	114	80
Рахунки в банках	1167	12	111,836	103,470
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	14, 15	128,096	81,567
у тому числі в:				
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	15	61,322	46,440
резервах незароблених премій	1183	14	66,774	35,127
інших страхових резервах	1184		-	-
Інші оборотні активи	1190	10	12,822	2,296
Усього за розділом II	1195		360,274	340,702
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		100	100
Баланс	1300		588,773	486,092

Пасив	Код рядка	Примітка	31 грудня 2016 року	31 грудня 2015 року
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	13	17,954	17,954
Капітал у дооцінках	1405		13,208	12,629
Додатковий капітал	1410		408,076	408,076
Емісійний дохід	1411		408,076	408,076
Резервний капітал	1415		1,884	1,311
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		(351,700)	(354,245)
Неоплачений капітал	1425		-	-
Видучений капітал	1430		-	-
Інші резерви	1435		8,925	11,046
Усього за розділом I	1495		98,347	96,771
II. Страхові забезпечення та довгострокові зобов'язання				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	19	8,211	3,283
Довгострокові кредити банків	1510		-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	18	660	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		-	-

Окремий звіт про фінансовий стан слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 14 - 76, які є складовою частиною окремої фінансової звітності.

*Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЗУ Україна»
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2016 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2016 року*

(Продовження)

Пасив	Код рядка	Приміт ка	31 грудня 2016 року	31 грудня 2015 року
1	2	3	4	5
<i>(у тисячах гривень)</i>				
Довгострокові забезпечення	1520		-	-
Цільове фінансування	1525		-	-
Страхові резерви ²	1530	14, 15	342,102	291,046
у тому числі:				
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	15	123,417	113,997
резерв незароблених премій	1533	14	218,685	177,049
інші страхові резерви	1534		-	-
Усього за розділом II	1595		350,973	294,329
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600		-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	18	567	-
товари, роботи, послуги	1615	17	78,321	56,074
розрахунками з бюджетом	1620		254	36
у тому числі з податку на прибуток	1621		-	-
розрахунками зі страхування	1625	17	639	833
розрахунками з оплати праці	1630	17	2,472	1,738
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	17	19,224	10,922
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	17	8,916	4,870
Поточні забезпечення	1660	16	19,686	18,251
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		8,733	-
Інші поточні зобов'язання	1690		641	2,268
Усього за розділом III (за винятком страхових резервів)	1695		139,453	94,992
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		-	-
Баланс	1900		588,773	486,092

² Страхові резерви, які відображені в рядку 1530 «Страхові резерви», належать до поточних зобов'язань та забезпечень.

Окремий звіт про фінансовий стан слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 14 - 76. які є складовою частиною окремої фінансової звітності.

ДОДАТОК Б

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2017 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2017 р.

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2017 р.

Активи	Код рядка	Примітка	31 грудня 2017 р.	31 грудня 2016 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6	7,564	6,670
первісна вартість	1001	6	16,935	14,418
накопичена амортизація	1002	6	9,371	7,748
Незавершені капітальні інвестиції	1005		-	-
Основні засоби	1010	5	26,881	19,460
первісна вартість	1011	5	52,374	41,398
знос	1012	5	25,493	21,938
Інвестиційна нерухомість	1015		7,845	5,284
Довгострокові біологічні активи	1020		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035	7	125,452	100,073
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	10	20	120
Відстрочені податкові активи	1045		-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	8	52,104	40,371
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	9	94,802	55,480
Інші необоротні активи	1090	10	394	941
Усього за розділом I¹	1095		315,062	228,399
II. Оборотні активи				
Запаси	1100		3,500	2,322
Поточні біологічні активи	1110		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10	60,308	43,650
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	10	3,435	3,974
за виданими авансами			-	-
з бюджетом	1135		96	417
у тому числі з податку на прибуток	1136		-	377
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	10	56,105	16,864
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	10	453	368
Поточні фінансові інвестиції	1160	12	76,551	39,811

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14 -86, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2017 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2017 р.

(Продовження)

Активи	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2017 р.	31 грудня 2016 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Гроші та їх еквіваленти	1165	13	170,648	111,950
Готівка	1166	13	103	114
Рахунки в банках	1167	13	170,545	111,836
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Частка перестраховика у страхових резервах ¹	1180	15	223,335	128,096
у тому числі в:				
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	16	58,454	61,322
резервах незароблених премій	1183	15	164,881	66,774
інших страхових резервах	1184		-	-
Інші оборотні активи	1190	11	17,533	12,822
Усього за розділом II (крім відстрочених аквізичних витрат) ¹ та довгострокової частки перестраховика у страхових резервах ¹	1195		611,964	360,274
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		-	100
Баланс	1300		927,026	588,773

¹ Відстрочені аквізичні витрати представлені в рядку 1060 с оборотними активами. Частка перестраховика у страхових резервах, відображена у рядку 1180, на 31 грудня 2017 р. включас довгострокову частину в розмірі 22,176 тисяч гривень і короткострокову частину в розмірі 201,159 тисяч гривень (2016: короткострокова частина в розмірі нуль гривень та довгострокова частина в розмірі 128,096 тисяч гривень).
Відповідно, станом на 31 грудня 2017 р. необоротні активи Компанії складають 285,234 тисячі гривень (2016: 188,028 тисяч гривень), а її оборотні активи складають 641,892 тисячі гривень (2016: 400,645 тисяч гривень).
Див. також примітки 3 (д) до розкриття інформація про подання відстрочених аквізичних витрат та частки перестраховика у страхових резервах.

Пасив	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2017 р.	31 грудня 2016 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	14	17,954	17,954
Капітал у дооцінках	1405		19,439	13,208
Додатковий капітал	1410		408,076	408,076
Емісійний дохід	1411		408,076	408,076
Резервний капітал	1415		1,919	1,884
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		(310,512)	(351,700)
Неоплачений капітал	1425			-
Вилучений капітал	1430			-
Інші резерви	1435		20,429	8,925
Усього за розділом I	1495		157,305	98,347
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	20	10,642	8,211

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14 - 86, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2017 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2017 р.

(Продовження)

Пасив	Код рядка	При-мітка	31 грудня 2017 р.	31 грудня 2016 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Довгострокові кредити банків	1510		-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	19	-	660
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		-	-
Довгострокові забезпечення	1520		-	-
Цільове фінансування	1525		-	-
Страхові резерви ²	1530	15, 16	423,901	342,102
у тому числі:				
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	16	117,079	123,417
резерв незароблених премій	1533	15	306,822	218,685
інші страхові резерви	1534		-	-
Усього за розділом II	1595		434,543	350,973
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600			-
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	19	-	567
товари, роботи, послуги	1615	18	205,968	78,321
розрахунками з бюджетом	1620		18,298	254
у тому числі з податку на прибуток	1621		18,247	-
розрахунками зі страхування	1625	18	930	639
розрахунками з оплати праці	1630	18	2,816	2,472
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	18	31,235	19,224
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	18	11,781	8,916
Поточні забезпечення	1660	17	19,525	19,686
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		44,413	8,733
Інші поточні зобов'язання	1690		212	641
Усього за розділом III (крім страхових резервів ²)	1695		335,178	139,453
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		-	-
Баланс	1900		927,026	588,773

² Страхові резерви, подані у рядку 1530, на 31 грудня 2017 р. включають довгострокову частину в розмірі 23,601 тисяча гривень, що відноситься до резерву збитків або резерву належних виплат, і короткострокову частину в розмірі 400,300 тисяч гривень (2016: короткострокова частина в розмірі нуль гривень та довгострокова частина в розмірі 342,102 тисячі гривень). Відповідно, на 31 грудня 2017 р. довгострокові зобов'язання Компанії складають 34,243 тисячі гривень (2016: 8,871 тисяча гривень), а її поточні зобов'язання складають 735,478 тисячу гривень (2016: 481,555 тисяч гривень).
Див. також примітку 3(с), де розкрито інформація про подання частки перестраховика у страхових резервах.

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14 -86, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

ДОДАТОК В

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2018 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2018 р.

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2018 р.

Активи	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6	11,383	7,564
первісна вартість	1001	6	22,188	16,935
накопичена амортизація	1002	6	10,805	9,371
Незавершені капітальні інвестиції	1005		-	-
Основні засоби	1010	5	32,209	26,881
первісна вартість	1011	5	60,707	52,374
знос	1012	5	28,498	25,493
Інвестиційна нерухомість	1015		7,930	7,845
Довгострокові біологічні активи	1020		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035	7	256,451	125,452
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	10	-	20
Відстрочені податкові активи	1045		-	-
Відстрочені аквізиційні витрати ¹	1060	8	69,265	52,104
Залишок копій у централізованих страхових резервних фондах	1065	9	136,934	94,802
Інші необоротні активи	1090	10	385	394
Усього за розділом I¹	1095		514,557	315,062
II. Оборотні активи				
Запаси	1100		4,767	3,500
Поточні біологічні активи	1110		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10	91,937	60,308
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	10	3,671	3,435
з бюджетом	1135		60	96
у тому числі з податку на прибуток	1136		-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	10	115,361	56,105
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	10	497	453
Поточні фінансові інвестиції	1160	12	129,604	76,551

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14-88, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2018 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2018 р.

(Продовження)

Активи	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Гроші та їх еквіваленти	1165	13	23,327	170,648
Готівка	1166		99	103
Рахунки в банках	1167		23,228	170,545
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Частка перестраховика у страхових резервах ¹	1180		314,837	223,335
у тому числі в:				
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	16	99,641	58,454
резервах незароблених премій	1183	15	215,196	164,881
інших страхових резервах	1184		-	-
Інші оборотні активи	1190	11	19,741	17,533
Усього за розділом II ¹	1195		703,802	611,964
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		-	-
Баланс	1300		1,218,359	927,026

¹ Відстрочені аквізиційні витрати представлені в рядку 1060 є оборотними активами. Частка перестраховика у страхових резервах, відображена у рядку 1180, на 31 грудня 2018 р. включає довгострокову частину в розмірі 6,117 тисяч гривень і короткострокову частину в розмірі 308,720 тисяч гривень (2017: короткострокова частина в розмірі 201,159 тисяч гривень та довгострокова частина в розмірі 22,176 тисяч гривень).
Відповідно, станом на 31 грудня 2018 р. необоротні активи Компанії складають 451,409 тисяч гривень (2017: 285,234 тисяч гривень), а її оборотні активи складають 766,950 тисяч гривень (2017: 641,892 тисяч гривень).
Див. також примітки 3 (е) до розкритої інформації про подання відстрочених аквізиційних витрат та частки перестраховика у страхових резервах.

Пасив	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	14	19,407	17,954
Капітал у дооцінках	1405	14	20,802	19,439
Додатковий капітал	1410		426,622	408,076
Емісійний дохід	1411		426,622	408,076
Резервний капітал	1415		4,542	1,919
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		(250,492)	(310,512)
Неоплачений капітал	1425		-	-
Вилучений капітал	1430		-	-
Інші резерви	1435	14	17,914	20,429
Усього за розділом I	1495		238,795	157,305
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	20	9,423	10,642

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14-88, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2018 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2018 р.

(Продовження)

Пасив	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Довгострокові кредити банків	1510		-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	19	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		-	-
Довгострокові забезпечення	1520		-	-
Цільове фінансування	1525		-	-
Страхові резерви ²	1530		607,329	423,901
у тому числі:				
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	16	203,597	117,079
резерв незароблених премій	1533	15	403,732	306,822
інші страхові резерви	1534		-	-
Усього за розділом II ²	1595		616,752	434,543
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600			
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	19	-	-
товари, роботи, послуги	1615	18	222,553	205,968
розрахунками з бюджетом	1620		2,519	18,298
у тому числі з податку на прибуток	1621		2,385	18,247
розрахунками зі страхування	1625	18	650	930
розрахунками з оплати праці	1630	18	3,778	2,816
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	18	30,237	31,235
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	18	14,458	11,781
Поточні забезпечення	1660	17	30,751	19,525
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		57,213	44,413
Інші поточні зобов'язання	1690		653	212
Усього за розділом III ²	1695		362,812	335,178
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		-	-
Баланс	1900		1,218,359	927,026

² Страхові резерви, подані у рядку 1530, на 31 грудня 2018 р. включають довгострокову частину в розмірі 18,806 тисяч гривень, що відноситься до резерву збитків або резерву належних виплат, і короткострокову частину в розмірі 588,523 тисячі гривень (2017: короткострокова частина в розмірі 400,300 тисяч гривень та довгострокова частина в розмірі 23,601 тисячі гривень). Відповідно, на 31 грудня 2018 р. довгострокові зобов'язання Компанії складають 28,229 тисяч гривень (2017: 34,243 тисячі гривень), а її поточні зобов'язання складають 951,335 тисяч гривень (2017: 735,478 тисяч гривень).
Див. також примітку 3(е), де розкрито інформація про подання частки перестраховика у страхових резервах.

Окремий баланс (звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14-88, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

ДОДАТОК Г

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2019 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2019 р.

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2019 р.

Активи	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2019 р.	31 грудня 2018 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6	9,990	11,383
первісна вартість	1001	6	22,869	22,188
накопичена амортизація	1002	6	12,879	10,805
Незавершені капітальні інвестиції	1005		-	-
Основні засоби	1010	5	37,192	32,209
первісна вартість	1011	5	69,435	60,707
знос	1012	5	32,243	28,498
Інвестиційна нерухомість	1015		8,398	7,930
Довгострокові біологічні активи	1020		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035	7	201,924	256,451
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	10	-	-
Відстрочені податкові активи	1045		-	-
Відстрочені аквізиційні витрати ¹	1060	8	90,708	69,265
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	9	165,461	136,934
Інші необоротні активи	1090	10	388	385
Усього за розділом I¹	1095		514,061	514,557
II. Оборотні активи				
Запаси	1100		3,799	4,767
Поточні біологічні активи	1110		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10	127,644	91,937
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	10	4,876	3,671
з бюджетом	1135		3	60
у тому числі з податку на прибуток	1136		-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	10	160,314	115,361
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	10	5,780	497
Поточні фінансові інвестиції	1160	12	237,818	129,604

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14-87, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2019 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2019 р.

(Продовження)

Активи	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2019 р.	31 грудня 2018 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Гроші та їх еквіваленти	1165	13	88,717	23,327
Готівка	1166		167	99
Рахунки в банках	1167		88,550	23,228
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Частка перестраховика у страхових резервах ¹	1180		435,221	314,837
у тому числі в:				
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	16	189,750	99,641
резервах незароблених премій	1183	15	245,471	215,196
інших страхових резервах	1184		-	-
Інші оборотні активи	1190	11	25,567	19,741
Усього за розділом II (крім відстрочених аквізиційних витрат) ¹ та довгострокової частки перестраховика у страхових резервах ¹	1195		1,089,739	703,802
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		-	-
Баланс	1300		1,603,800	1,218,359

¹ Відстрочені аквізиційні витрати представлені в рядку 1060 є оборотними активами. Частка перестраховика у страхових резервах, відображена у рядку 1180, на 31 грудня 2019 р. включає довгострокову частину в розмірі 9,942 тисяч гривень і короткострокову частину в розмірі 425,279 тисяч гривень (2018: короткострокова частина в розмірі 308,720 тисяч гривень та довгострокова частина в розмірі 6,117 тисяч гривень).
Відповідно, станом на 31 грудня 2019 р. необоротні активи Компанії складають 433,295 тисяч гривень (2018: 451,409 тисяч гривень), а її оборотні активи складають 1,170,505 тисяч гривень (2018: 766,950 тисяч гривень).
Див. також примітку 3 (е) де розкрито інформація про подання відстрочених аквізиційних витрат та частки перестраховика у страхових резервах.

Пасив	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2019 р.	31 грудня 2018 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	14	19,407	19,407
Капітал у дооцінках	1405	14	22,465	20,802
Додатковий капітал	1410		426,622	426,622
Емісійний дохід	1411		426,622	426,622
Резервний капітал	1415		7,535	4,542
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		(215,220)	(250,492)
Неоплачений капітал	1425		-	-
Вилучений капітал	1430		-	-
Інші резерви	1435	14	4,643	17,914
Усього за розділом I	1495		265,452	238,795
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	20	9,751	9,423

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14-87, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2019 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2019 р.

(Продовження)

Пасив	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2019 р.	31 грудня 2018 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Довгострокові кредити банків	1510		-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	19	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		-	-
Довгострокові забезпечення	1520		-	-
Цільове фінансування	1525		-	-
Страхові резерви ²	1530		825,585	607,329
у тому числі:				
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	16	332,979	203,597
резерв незароблених премій	1533	15	492,606	403,732
інші страхові резерви	1534		-	-
Усього за розділом II	1595		835,336	616,752
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600		-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	19	-	-
товари, роботи, послуги	1615	18	322,765	222,553
розрахунками з бюджетом	1620		10,144	2,519
у тому числі з податку на прибуток	1621		9,904	2,385
розрахунками зі страхування	1625	18	350	650
розрахунками з оплати праці	1630	18	4,438	3,778
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	18	41,012	30,237
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	18	13,099	14,458
Поточні забезпечення	1660	17	40,796	30,751
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		70,101	57,213
Інші поточні зобов'язання	1690		307	653
Усього за розділом III (крім страхових резервів²)	1695		503,012	362,812
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		-	-
Баланс	1900		1,603,800	1,218,359

² Страхові резерви, подані у рядку 1530, на 31 грудня 2019 р. включають довгострокову частину в розмірі 35,633 тисяч гривень і короткострокову частину в розмірі 789,952 тисячі гривень (2018: короткострокова частина в розмірі 588,523 тисяч гривень та довгострокова частина в розмірі 18,806 тисячі гривень).
Відповідно, на 31 грудня 2019 р. довгострокові зобов'язання Компанії складають 45,384 тисяч гривень (2018: 28,229 тисячі гривень), а її поточні зобов'язання складають 1,292,964 тисяч гривень (2018: 951,335 тисяч гривень).
Див. також примітку 3(е), де розкрито інформація про подання частки перестраховика у страхових резервах.

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 14-87, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

ДОДАТОК Д

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2020 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2020 р.

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2020 р.

Активи	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2020 р.	31 грудня 2019 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	6	9,085	9,990
первісна вартість	1001	6	25,334	22,869
накопичена амортизація	1002	6	16,249	12,879
Незавершені капітальні інвестиції	1005		-	-
Основні засоби	1010	5	37,989	37,192
первісна вартість	1011	5	72,586	69,435
знос	1012	5	34,597	32,243
Інвестиційна нерухомість	1015		8,713	8,398
Довгострокові біологічні активи	1020		-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		-	-
інші фінансові інвестиції	1035	7	348,316	201,924
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	10	-	-
Відстрочені податкові активи	1045		692	-
Відстрочені аквізиційні витрати ¹	1060	8	110,384	90,708
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	9	206,811	165,461
Інші необоротні активи	1090	10	454	388
Усього за розділом I¹	1095		722,444	514,061
II. Оборотні активи				
Запаси	1100		4,115	3,799
Поточні біологічні активи	1110		-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10	145,218	127,644
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	10	9,695	4,876
з бюджетом	1135		1,176	3
у тому числі з податку на прибуток	1136		-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	10	125,490	160,314
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	10	4,094	5,780
Поточні фінансові інвестиції	1160	12	222,660	237,818

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 15-106, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

(Продовження)

Активи	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2020 р.	31 грудня 2019 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Гроші та їх еквіваленти	1165	13	135,987	88,717
Готівка	1166		40	167
Рахунки в банках	1167		135,947	88,550
Витрати майбутніх періодів	1170		-	-
Частка перестраховика у страхових резервах ¹	1180		790,711	435,221
у тому числі в:				
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	16	491,021	189,750
резервах незароблених премій	1183	15	299,690	245,471
інших страхових резервах	1184		-	-
Інші оборотні активи	1190	11	26,747	25,567
Усього за розділом II (крім відстрочених аквізичних витрат) ¹ та довгострокової частки перестраховика у страхових резервах ¹	1195		1,465,893	1,089,739
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		-	-
Баланс	1300		2,188,337	1,603,800

¹ I Відстрочені аквізичні витрати представлені в рядку 1060 є оборотними активами. Частка перестраховика у страхових резервах, відображена у рядку 1180, на 31 грудня 2020 р. включає довгострокову частину в розмірі 16,550 тисяч гривень і короткострокову частину в розмірі 774,161 тисяч гривень (2019: короткострокова частина в розмірі 425,279 тисяч гривень та довгострокова частина в розмірі 9,942 тисяч гривень).
Відповідно, станом на 31 грудня 2020 р. необоротні активи Компанії складають 628,610 тисяч гривень (2019: 433,295 тисяч гривень), а її оборотні активи складають 1,559,727 тисяч гривень (2019: 1,170,505 тисяч гривень).
Див. також примітки 3 (е) де розкрито інформація про подання відстрочених аквізичних витрат та частки перестраховика у страхових резервах.

Пасив	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2020 р.	31 грудня 2019 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	1400	14	19,407	19,407
Капітал у дооцінках	1405	14	193,574	22,465
Додатковий капітал	1410		426,622	426,622
Емісійний дохід	1411		426,622	426,622
Резервний капітал	1415		8,770	7,535
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		(318,646)	(215,220)
Неоплачений капітал	1425		-	-
Вилучений капітал	1430		-	-
Інші резерви	1435	14	11,310	4,643
Усього за розділом I	1495		341,037	265,452
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	20	-	9,751

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 15-106, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "ПЗУ Україна"
Окрема фінансова звітність на 31 грудня 2020 р. та за рік, що закінчився на зазначену дату
Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2020 р.

(Продовження)

Пасив	Код рядка	При- мітка	31 грудня 2020 р.	31 грудня 2019 р.
1	2	3	4	5
(у тисячах гривень)				
Довгострокові кредити банків	1510		-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	19	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		-	-
Довгострокові забезпечення	1520		-	-
Цільове фінансування	1525		-	-
Страхові резерви ²	1530		1,277,616	825,585
у тому числі:				
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	16	659,677	332,979
резерв незароблених премій	1533	15	617,939	492,606
інші страхові резерви	1534		-	-
Усього за розділом II	1595		1,277,616	835,336
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600		-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	19	-	-
товари, роботи, послуги	1615	18	395,229	322,765
розрахунками з бюджетом	1620		3,922	10,144
у тому числі з податку на прибуток	1621		3,652	9,904
розрахунками зі страхування	1625	18	512	350
розрахунками з оплати праці	1630	18	4,948	4,438
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	18	41,181	41,012
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	18	2,487	13,099
Поточні забезпечення	1660	17	43,729	40,796
Доходи майбутніх періодів	1665		-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		77,573	70,101
Інші поточні зобов'язання	1690		103	307
Усього за розділом III (крім страхових резервів ²)	1695		569,684	503,012
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		-	-
Баланс	1900		2,188,337	1,603,800

² Страхові резерви, подані у рядку 1530, на 31 грудня 2020 р. включають довгострокову частину в розмірі 19,552 тисячі гривень, що відносяться до резерву збитків або резерву належних виплат, і короткострокову частину в розмірі 1,258,064 тисячі гривень (2019: довгострокова частина в розмірі 35,633 тисячі гривень та короткострокова частина в розмірі 789,952 тисячі гривень). Відповідно, на 31 грудня 2020 р. довгострокові зобов'язання Компанії складають 19,552 тисячі гривень (2019: 45,384 тисячі гривень), а її поточні зобов'язання складають 1,827,748 тисячі гривень (2019: 1,292,964 тисячі гривень). Див. також примітку 3(е), де розкрито інформація про подання частки перестраховика у страхових резервах.

Голова Правління

Яцек Матусяк

Головний бухгалтер

Олена Зінакова

Окремий Баланс (Звіт про фінансовий стан) слід читати разом із примітками, викладеними на сторінках 15-106, які є складовою частиною цієї окремої фінансової звітності.